

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ
НА 2010 РІК

Київ – 2009

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ
НА 2010 РІК

Київ – 2009

Рекомендовано до друку Вченою радою Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
6.11.2009 року. Протокол № 9

Упорядник

Л. І. Ніколюк,
науковий співробітник
ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Науковий редактор

П. І. Рогова, канд. іст. наук,
директор
ДНПБ України
ім. В.О.Сухомлинського

Відповідальна за випуск

Л. О. Пономаренко,
завідувач відділу
ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Літературний редактор

І. П. Білоцерківець, мол. наук.
співробітник

Комп'ютерний набір Т. В. Кузнецова

Від упорядника.....	
I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ.....	
Цього року виконується.....	
Цього року відзначається.....	
Ювілейні дати книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського.....	
II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ.....	
Січень.....	
Лютий.....	
Березень.....	
Квітень.....	
Травень.....	
Червень.....	
Липень.....	
Серпень.....	
Вересень.....	
Жовтень.....	
Листопад.....	
Грудень.....	
III. НАУКОВЦІ АПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2010 РОКУ.....	
Іменний покажчик.....	
Список використаної літератури.....	

ВІД УПОРЯДНИКА

Головною метою діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського) є інформаційне забезпечення розвитку національної педагогічної науки, освіти і практики, упровадження досягнень педагогічної науки, передового досвіду в практику роботи навчальних закладів держави, а також підвищення професійного, духовного й культурного рівня науково-педагогічних кадрів, працівників освіти, молоді, що навчається.

Згідно вищезазначеного інформаційна робота є головною функцією у діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, яка здійснюється у різних напрямках, формах і видах, зокрема за допомогою вторинної інформації – інформаційних бюлетенів, тематичних списків з актуальних психолого-педагогічних питань, галузевих тематичних та персональних бібліографічних посібників, книжкових виставок тощо як в традиційній так і електронній формі. Електронні ресурси різних видів з актуальних питань педагогіки і психології доступні користувачам на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<http://www.library.edu.ua-net>), на якому представлено:

- *електронний каталог;*
- *галузева реферативна база даних;*
- *інформаційно-бібліографічні ресурси „Видатні педагоги України та світу” та „Видатні книгознавці, бібліотекознавці, бібліографи”;*
- *бібліографічні посібники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з актуальних психолого-педагогічних питань;*
- *бібліографічні галузеві ресурси, що готують освітянські бібліотеки МОН України та АПН України;*
- *бібліографічні списки до книжкових виставок, присвячених ювілейним датам у галузі педагогічної науки і освіти;*
- *архів виконаних віртуальних бібліографічних довідок.*

Мета **„Календаря знаменних і пам’ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки”** (далі – Календар) – допомогти педагогічним і

науково-педагогічним кадрам, студентам, бібліотекарям освітянських книгозбірень у плануванні роботи, надати компетентну інформацію про ту чи іншу подію або особу, подати хронологічний перелік визначних дат як з історії світової, так і вітчизняної педагогіки, психології, філософії та освіти. У зв'язку з цим звертаємо увагу користувачів Календаря на ювілеї видатних діячів освіти, вчених-педагогів, зокрема ювілярів Академії педагогічних наук України (АПН України), учителів-новаторів, а також на важливі дати та події, що відбуватимуться в галузі освіти та педагогічної науки у 2010 р. З об'єктивних причин Календар не містить рекомендаційних списків літератури до дат, але користувачам у своїй роботі ми пропонуємо використовувати список літератури, який розміщується у кінці даного видання, а також скористатися бібліографічними списками літератури до книжкових виставок, присвячених ювілейним датам, що виставлені на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у рубриці **„Інформаційно-виставкова діяльність”**, інформаційно-бібліографічним ресурсом **„Видатні педагоги України та світу”**, де ви також зможете знайти інформацію, що вас цікавить, тощо.

Упорядковуючи Календар, укладач врахував зміни, що відбулися в освіті України в процесі її реформування і модернізації, та нові навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів України.

„Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2010 рік” має три розділи. У першому розділі *«Визначні дати року»* ювілеї визначних подій і особистостей подано без точних дат (числа і місяця), які з тих чи інших причин не встановлено (незалежно від укладача). Окремо виділено ювілейні дати виходу друком книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського (1918–1970), ім'я якого носить ДНПБ України з 2003 р. Другий розділ *«Перелік визначних і пам'ятних дат за місяцями»* містить ювілейні дати народження видатних учених з різних галузей науки, письменників, літературознавців, бібліотекознавців, основних міжнародних, державних та церковних свят, історичних громадсько-політичних подій. У третьому розділі *«Науковці АПН України – ювіляри 2010 року»*, крім ювілейних дат провідних учених і науковців АПН України, відзначаються також ювілеї іноземних членів Академії – Австрії, Греції, Канади, Німеччини, Польщі, Росії, США та інших країн.

Календар містить відомості про 748 подій та визначних дат, з них – 438 дат, присвячених персоналіям (в т.ч. 85 ювілярів АПН України). Допоміжний апарат Календаря складається з іменного покажчика та списку використаної літератури, який містить понад 40 джерел, серед яких: педагогічні енциклопедії та словники, довідники, дисертації, календарі, періодичні видання тощо. Дати народження ювілярів третього розділу в іменному покажчику виділені у квадратні дужки [].

Відгуки і пропозиції щодо даного видання надсилайте на адресу:

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

відділ наукової бібліографії

Л. І. Ніколюк

вул. М. Берлинського, 9

м. Київ-60

04060

тел.: 467-22-14

e-mail: larisa_dnpb@ukr.net

I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ

- **2001 – 2010 рр.** оголошені Генеральною Асамблеєю ООН (2001) Міжнародним десятиріччям світової культури та ненасилля в інтересах дітей планети.
- **2003 – 2012 рр.** оголошені Генеральною Асамблеєю ООН (2001) Десятиріччям грамотності: освіта для всіх.
- **2005 – 2014 рр.** оголошені Генеральною Асамблеєю ООН (2001) Десятиріччям освіти в інтересах стабільного розвитку ООН.
- **2005 – 2015 рр.** оголошені Генеральною Асамблеєю ООН (2003) Міжнародним десятиріччям дій «Вода для життя».
- **2010 рік** оголошений Генеральною Асамблеєю ООН Міжнародним роком біорізноманіття.

Цього року вивчається:

- **2650 років** від дня народження **Фалеса Мілетського** (640–548 до н.е.), давньогрецького ученого-матеріаліста, філософа, родоначальника грецької математики, першого грецького астронома, засновника філософської школи у Мілеті, в якій учений знайомив греків з геометрією і передавав їм знання, здобуті в Єгипті, автора праць з арифметики, геометрії (властивості трикутників, круга, визначення висот різних предметів, віддалі корабля від берега та ін.).
- **2470 років** від дня народження **Демокріта** (460–370 до н.е.), давньогрецького філософа-матеріаліста, учня Левкіппа, мандрівника країн Сходу, одного із засновників атомістики – вчення про атоми та пустоту як першопочатки буття, про вічність атомів і перебування їх у нескінченному вихровому русі, у процесі якого породжується все суще, «нічого з нічого не виникає», автора книги «Великий діакосмос (світоустрій)».
- **1965 років** від дня народження **Плутарха** (45–127), давньогрецького письменника, історика, філософа, вченого енциклопедичних знань, прихильника платонізму (вчення про об'єктивний ідеалізм), автора твору «Паралельні життєписи» (біографії видатних греків і римлян) та збірки філософських творів «Моралії».

– **1910 років** від дня народження **Клавдія Птолемея** (бл. 100–178), давньогрецького вченого з різних галузей знань: географії, фізики, математики, автора трактату «Велика математична побудова астрономії» («Альмагест»), укладача таблиці синусів для розв’язування трикутників, автора книги про три виміри тіл – прообраз сучасної координатної системи, «Посібника з географії», в якому систематизовано географічні знання його часу.

– **1195 років** від дня народження **Мефодія** (бл. 815–885), слов’янського просвітителя, проповідника православ’я, правителя однієї із слов’яно-болгарських областей Візантії, ігумена монастиря Поліхрон у Малій Азії, архієпископа Моравії, разом із молодшим братом Кирилом (827–869) він відкривав школи при церквах, перекладав слов’янською мовою грецькі церковні книги, своєю діяльністю заклав основи слов’янської писемності й літератури.

– **1120 років** від дня народження рівноапостольної **Ольги** (бл. 890–969), Великої княгині київської, видатної державної діячки, правительки Київської Русі, дружини князя Ігоря, православної святої.

– **1030 років** від дня народження **Ібн Сіні** (Авіценна, 980–1037), філософа, природознавця, лікаря, математика, поета таджицького народу, народів Середньої Азії та Ірану, представника східного аристотелізму, прихильника ідей нерозривного зв’язку матерії та руху, єдності логічного мислення і досвіду, автора праць «Канони медицини», «Книга зцілення», «Настанови й зауваги» (філософські засади вченого), «Поділ теоретичних наук» та ін.

– **955 років** від дня народження **Нестора** (бл. 1055–бл. 1113), давньоруського письменника і літописця, ченця Києво-Печерського монастиря, основоположника давньоруської історіографії, першого вітчизняного історика і мислителя Європейського Середньовіччя, автора церковно-історичних творів „Житіє Феодосія, ігумена Печерського”, „Житія Бориса і Гліба”, літопису „Повісті временних літ” та ін.

– **880 років** від дня народження **Кирила Туровського** (1130–1182), єпископа, церковного письменника і проповідника, мислителя, культурно-освітнього і церковно-політичного діяча Київської Русі, творчість якого є одним з найвищих досягнень

релігійно-філософської думки XII ст., видатного майстра поетичного й ораторського мистецтва, автора ораторської прози, повчань, послань, притч, канонів, зокрема «Притча про душу та про тіло (сліпця і хромця)», «Сказання про іночеський чин», «Слова» (8 слів-проповідей) та ін., що збереглися до наших днів. Є припущення, що саме йому належить авторство «Слова о полку Ігоревім».

– **785 років** від дня народження **Томи Аквінського** (1225–1274), філософа і теолога Середньовіччя, монаха-домініканця, систематизатора схоластики на основі християнського аристотелізму, засновника універсальної філософсько-теологічної системи – томізму (сформулював п'ять доказів існування Бога), автора праць «Про буття і сутність», «Про істину», «Сума теології», «Про вічність світу» та ін.

– **680 років** від дня народження **Кипріяна** (бл. 1330–1406), болгарського, українського і російського письменника-богослова, перекладача, переписувача книг, церковного й культурного діяча, митрополита Київського і Литовського, пізніше – всієї Русі, реформатора слов'янської писемності (стосовно перекладу з грецької та правопису церковнослов'янської мови), ініціатора відбудови занедбаної на той час Софії Київської, автора творів «Житіє митрополита Петра», «Повість про Михаїла-Митяя», послань, листів, канонів і молитов.

– **560 років** від дня народження **Юрія Дрогобича** (Котермак, бл. 1450–1494), українського мислителя-гуманіста, астронома, астролога, медика і педагога, вченого зі світовим ім'ям, одного з найвідоміших лікарів Польщі (отримав титул королівського лікаря); ректора Болонського університету медицини й вільних мистецтв, викладача астрономії і медицини Краківського університету, де його учнем був Міколай Коперник; видавця перших кириличних книжок слов'янською мовою, автора віршованих промов (писаних латиною); віршів, що є своєрідним маніфестом завдань науки, освіти й літератури; трактатів про затемнення Сонця і Місяця, взаємини небесного і земного світів, зокрема знаменитої книги «Прогностична оцінка поточного 1483 року» – першої друкованої книжки українського автора, в якій

викладено наукові знання з філософії, астрономії, метеорології, географії.

– **540 років** від дня народження **Максима Грека** (Михайл Триволіс, 1470–1556), письменника і публіциста, філософа і просвітителя, перекладача церковнослов'янською мовою церковних книг, коментарів до Псалтиря, автора посібників з граматики, ономастики, слів, послань, алегоричного твору «Слово, пространне излагающее...» тощо.

– **540 років** від дня народження **Павла Русина** (бл. 1470–1517), українського і польського культурно-освітнього діяча, філософа, видавця, одного з перших українських поетів-гуманістів, засновника власної поетичної школи, професора Краківського університету, автора духовної поезії, панегірично-злободенних творів, віршів морально-дидактичного спрямування.

– **530 років** від дня народження **Фернана Магеллана** (бл. 1480–1521), португальського мореплавця, організатора першої навколосвітньої подорожі, яка довела наявність єдиного Світового океану і була одним із доказів кулястості Землі.

– **500 років** від дня народження **Івана Федорова** (Москвитин, бл. 1510–1583), українського і російського друкаря, філолога й освітнього діяча, засновника книгодрукування в Україні й Росії та розвитку книжкової гравюри в Україні, організатора друкарень у Москві, Львові, Острозі, Дермані, видавця перших друкованих книг «Апостол», «Часовник» (навчальна книга), «Псалтир», «Азбука» («Буквар»), Острозька Біблія, «Хронологія» (стислий виклад давньої історії) тощо.

– **470 років** від дня народження **Франсуа Вієта** (1540–1603), французького математика, «батька алгебри», за професією юриста, творця загального способу розв'язування рівнянь 2, 3 і 4-го степенів, залежності між коренями і коефіцієнтами рівнянь (т.з. формули Вієта), розв'язку задачі про визначення всіх елементів трикутника за трьома даними, вперше розклав $2/\pi$ у нескінченний добуток.

– **460 років** від дня народження **Івана Вишенського** (бл. 1550 – бл. 1621), українського філософа і просвітителя, письменника-полеміста, критика і сатирика, прихильника старослов'янської мови як мови православної релігії, як книжної мови предків, а також

шанувальника «простої» староукраїнської народної мови, представника містико-аскетичного напрямку в українській філософській думці, діяльність якого пов'язана з Острозьким літературно-науковим гуртком (культурно-освітній осередок) та Львівським братством (в якому розглядалися питання освіти, самоосвіти, навчання рідною мовою тощо), автора творів проти польсько-католицької реакції, уніатства на захист православ'я, зокрема «Книжка», «Краткословный ответ Петру Скарге», «Послание Домникии», «Послание львовскому братству», «Позорище мысленное», «Книга про священство» та ін. Творчість полеміста вплинула на розвиток жанру сатири в українській літературі.

– **450 років** від дня народження **Памво Беринди** (бл. 1560–1632), українського мовознавця-лексикографа, письменника і педагога, мислителя і перекладача, редактора, друкаря і гравера, викладача Львівської та Київської братських шкіл, одного із видатних діячів ученого гуртка друкарні Києво-Печерської лаври, архітипографа (завідувача) Києво-Печерської друкарні, укладача і видавця тлумачного словника «Лексикон славеноросский и имен толкование», близького за змістом до енциклопедичного словника, в якому значна частина слів пов'язана з питаннями виховання, освіти й навчання дітей. Призначений для «спудеїв», словник був посібником і для самостійного читання книг, а також відіграв вагомий роль у розвитку української, російської, білоруської, польської та румунської лексикографії, автора збірки віршів «На Рождество Господа Бога ...», передмов до «Номо канона» і «Анфологіона», післямови до «Тріодіона».

– **440 років** від дня народження **Стефана Івановича Зизанія** (Кукіль, бл. 1570–1600), українського і білоруського релігійного і культурно-освітнього діяча, письменника-полеміста, мислителя, педагога-просвітителя, слов'янського гуманіста, одного з ідеологів суспільно-політичної діяльності братств, учителя і проповідника Львівського і Віленського братств (у проповідях засуджував єзуїтів і православних владик, схильних до унії, за що його було засуджено й відлучено від церкви); старшого брата Лаврентія Зизанія, автора трактату «Изложение о православной вірі»,

полемічних творів «Катехізис», «О знамені Крестном», «Казанье святого Кирилла ...» та ін.

– **440 років** від дня народження **Петра Кононовича Сагайдачного** (Конашевич, бл. 1570–1622), гетьмана українських реєстрових козаків, військового і політичного діяча, лідера запорізького та організатора реєстрового козацтва, покровителя Української православної церкви, прихильника братського руху, одного з фундаторів школи Київського братства, щедрого мецената (своє майно заповів Київському братству на освітні, наукові та благодійні цілі); учасника походів на Оттоманську Порту, Кримське ханство, на Москву (з військами польського королевича Владислава), керівника козацького (40-тисячного) війська в Хотинській війні (1620–1621).

– **435 років** від дня народження **Єлизавети (Галшки) Васиївни Гулевичівни** (1575, ін. 1577–1642), Острозької княгині, мецената, культурного діяча, однієї із засновниць Київського братства, монастиря і школи при ньому – предтечі Києво-Могилянської академії (15 жовтня 1615 р. підписала дарчу (заповіт), за якою свою садибу із землею у Києві на Подолі відписала для заснування монастиря та школи для дітей «народу руського православного»), активного учасника Луцького братства.

– **425 років** від дня народження **Захарії Копистенського** (бл. 1585–1627), українського просвітителя, письменника-полеміста, перекладача, видавця, редактора, громадсько-культурного і церковного діяча, одного із засновників Київської братської школи, архімандрита Києво-Печерської лаври, засновника «шпиталю для малоімущих», сприяв розвитку книгодрукування, автора теологічної морально-дидактичної передмови до «Часослова», передмови до перекладів з грецької мови тлумачень «Апокаліпсиса», «Акафіст Богородиці», «Тріодь пісню», антипротестантської «Книги про віру єдину», полемічного трактату «Палінодія, або Книга оборони ...» («Пісня у відповідь ворогові») – церковно-історична і наукова праця про необхідність розвитку науки, культури, освіти й писемності серед найширших мас українського народу, а також праць «Казанье ...», «Омілія ...».

– **415 років** від дня народження **Богдана (Зіновія) Михайловича Хмельницького** (бл. 1595–1657), гетьмана України,

державного діяча і полководця, дипломата, творця Української козацької держави, організатора українського війська, учасника народних повстань 1637–38 рр. та походів проти турків, військового писаря реєстрового козацького війська, чигиринського сотника, керівника Національно-визвольної війни українського народу 1648 – 54 рр., творця рішень Переяславської Ради (1654) – конфедеративного союзу України з Росією, що показав гетьмана реалістичним і твердо мислячим політиком.

– **410 років** від дня народження **Гійома Левассера де Боплана** (1600–1673), французького військового інженера, картографа, архітектора, наукового діяча в галузі географії, астрономії, учасника відбудови Кодака, реконструкцій фортець та укріплень у Барі, Бродах, Кременчуці та ін. (майже 17 років перебував в Україні), засновника нових міст і слобід в українських степах, творця першої оглядової карти України, Генеральної та Спеціальної карт українських земель, карти Дніпра, автора праці «Опис України, кількох провінцій королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансільванії, разом з їхніми звичаями, способом життя й ведення воєн» (1651), яка неодноразово перевидавалась і перекладалась англійською та німецькою мовами.

– **410 років** від дня народження **Інокентія Гізеля** (бл. 1600–1683), українського (німецького походження) вченого, педагога, письменника, історика, видавця, культурно-освітнього діяча, талановитого полеміста, учасника дипломатичних переговорів з Московією 1654 р., ректора Києво-Могилянського колегіуму, архімандрита Києво-Печерської лаври й управителя Лаврської друкарні, автора філософських курсів «Діалектика і логіка», «Твір про всю філософію», дидактичного твору «Мир з богом людини» – посібника для духовенства, видавця «Синописа ...» – першого систематизованого посібника з вітчизняної історії (походження народу «славеноруського»), «Києво-Печерського патерика», «Букваря», навчальних посібників для вивчення польської та латинської мов.

– **410 років** від дня народження **Стефана Адама Косова** (в чернецтві Сильвестр, бл. 1600–1657), українського церковного діяча (виходець із білоруської православної сім'ї), педагога,

письменника, філософа, викладача Віленської та Львівської братських шкіл, префекта і викладача риторики й філософії Київського колегіуму, єпископа Мстиславського й Могильовського, наступника Петра Могили – митрополита Київського, непримиренного противника союзу України з Росією (виступав проти рішень Переяславської Ради й підпорядкування Київської митрополії Московському патріархатові), автора творів педагогічного і просвітницького напрямів «Екзегезис ...» (про зміст освіти і навчання), «Патерик, або Житіє святих печерських», богословського твору «Дидакалія ...», а також ряду полемічних і публіцистичних праць, віршів, листів, грамот, універсалів тощо.

– **390 років** від дня народження **Луки (Лазаря) Барановича** (1620–1693), українського просвітителя, поета, видавця, церковного, культурно-освітнього та громадського діяча, організатора шкіл, викладача піїтики та риторики, професора філософії і богослов'я, ректора Києво-Могилянської колегії, єпископа, пізніше архієпископа Чернігівського, керівника гуртка вчених і письменників «Чернігівські Афіни», автора «Слів», панегіриків, полемічних трактатів українською, польською та латинською мовами, зокрема збірок проповідей «Меч духовний», «Труби словес проповідних», збірки віршів «Аполлонова люття», трактату «Нова міра старої віри» тощо.

– **390 років** від дня народження **Іоанікія Ґалятовського** (бл. 1620–1688), українського педагога, просвітителя, письменника-полеміста, публіциста, церковного і громадського діяча, професора риторики і ректора Києво-Могилянського колегіуму, архімандрита Єлецького монастиря в Чернігові, соратника й однодумця освітнього та церковного діяча Лазаря Барановича (1620–1693), автора творів навчального характеру для педагогів та учнів, зокрема «Ключ розуменія» – посібник з риторики, «Наука, або Спосіб зложеня казаня» та «Небо новое ...» – методичні посібники щодо підготовки до виступу вчителя, проповідника, в яких розглядав питання побудови виступу, вибору теми, стилю мовлення тощо; творця теолого-публіцистичних трактатів польською мовою «Лебідь» та «Алькоран», українською – «Розмова Білоцерківська», «Стара церква», «Фундаменти», що спрямовані проти католицизму та унії, іудаїзму, тощо. Педагогічна

й літературна діяльність просвітителя – зразок національно-культурного відродження середини XVII століття і значний внесок у розвиток освіти й педагогічної думки України відповідного періоду.

– **385 років** від дня народження **Марусі Чурай** (Марія Гордіївна Чурай, Чураївна, 1625–1653), легендарної української народної піснярки, поетеси та композитора, творця українських пісень „Ой, не ходи, Грицю”, „Засвіт встали козаченьки”, «Віють вітри, віють буйні», «На городі верба рясна», «В кінці греблі шумлять верби» та ін., понад 20 пісень. Про Чураївну складали балади, писали драматичні твори, історичні повісті, зокрема за мотивами пісень поетеси написали твори О. Кобилянська, І. Микитенко, С. Васильченко, Ліна Костенко та інші письменники.

– **350 років** від дня народження **Даніеля Дефо** (бл. 1660–1731), англійського письменника і публіциста, одного із основоположників англійського і європейського реалістичного роману епохи Просвітництва, автора статей, віршованої сатири, пригодницьких романів «Молль Флендерс», «Роксана», «Капітан Сінглтон» та славнозвісного роману «Життя й незвичайні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо».

– **340 років** від дня народження **Самійла Васильовича Величка** (1670–1728), історика українського козацтва, письменника, представника риторично-фактографічної течії у вітчизняній історіографії, військового канцеляриста Генеральної військової канцелярії, автора фундаментального історичного трактату, присвяченого подіям української історії «Летопись событий в Юго-Западной России в XVII-м веке» (4 т.) – видатної пам’ятки мемуарно-історичної прози I-ї третини XVIII ст.

– **295 років** від дня народження **Етьєна Боно де Кондильяка** (1715–1780), французького філософа-просвітителя, психолога, енциклопедиста, члена Французької академії, послідовника Дж. Локка (1632–1704), одного з основоположників асоціативної психології (у навчанні головним вважав навчити учнів правильно мислити, тобто міркувати, говорити, писати), автора творів „Трактат про відчуття”, „Логіка”, «Нариси про походження людського розуміння», «Мова числень», посібника «Курс занять по навчанню ...» (13 т.).

– **285 років** від дня народження **Ігнатія Максимовича** (1725–1793), українського поета, церковного й освітнього діяча, викладача граматики, поезики, риторики та філософії Київської академії, ігумена Нехворощанського Успенського монастиря, настоятеля Єлецького монастиря в Чернігові, ректора Чернігівської семінарії, автора «Оди на перший день травня 1761 р.», в якій змальовує один з моментів шкільного життя, твору, написаного в силабо-тонічній системі віршування.

– **285 років** від дня народження **Григорія Андрійовича Полетики** (1725–1784), українського історика, письменника, педагога, громадського, культурного й політичного діяча, перекладача з латинської і німецької мов Петербурзької академії наук, головного інспектора шляхетного корпусу. Український історик О.М. Лазаревський (1834–1902) вважав його і сина Василя Полетику авторами „Історії Русів”.

– **245 років** від дня народження **Василя Степановича Сопікова** (1765–1818), російського бібліографа, книгознавця, автора бібліографічної праці „Опыт российской библиографии” (в 5-ти частинах) – повного зведення російської книги від початку слов’янського книгодрукування до 1818 року.

– **240 років** від дня народження **Івана Семеновича Орлая** (1770–1829), українського вченого-медика, педагога-практика, організатора освіти, доктора медицини й хірургії Дерптського університету, доктора філософії й магістра словесних наук Кенігсберзького університету, вченого секретаря Державної медичної колегії в Петербурзі, почесного члена Російської Імператорської академії наук, учасника Вітчизняної війни 1812 р., директора Ніжинської гімназії вищих наук (його вихованець М. В. Гоголь назвав учителя «незрівнянним педагогом свого часу»), директора Рішельєвського ліцею в Одесі (при ньому було вдосконалено навчальні програми, розроблено новий проект статуту, засновано педагогічне відділення, при якому створено кафедру педагогіки, ліквідовано станову диференціацію учнів тощо), автора статей з питань розвитку освіти «Мнение Орлая о преобразовании училищ у России», «О необходимости обучаться преимущественно отечественному языку и нечто об обучении языкам иностранным», історичного твору «История о Карпато-

Россах» (просвітитель родом із Хуста Закарпатської області), який посів почесне місце в історії вітчизняної освіти і науки.

– **230 років** від дня народження **Василя Трохимовича Наріжного** (1780–1825), українського і російського письменника, етнографа, автора поезій, присвячених давньоруській історії, збірки повістей «Словенські вечори», романів з життя України, її історії і культури, зокрема „Арістіон”, „Бурсак”, „Два Івани”, „Гаркуша”.

– **215 років** від дня народження **Пьотра Берона** (1795–1871), болгарського просвітителя, письменника і педагога, автора праць з фізики, математики, хімії, астрономії, творця першого світського букваря, прихильника белл-ланкастерської системи взаємного і звукового методу навчання, розвитку жіночої освіти, засновника шкіл у багатьох містах країни.

– **215 років** від дня народження **Івана Озаркевича** (1795–1854), українського письменника, культурно-освітнього і церковного діяча Галичини, автора поетичних і драматичних творів (писав «язичієм»), перероблених п'єс «Наталка-Полтавка», «Москаль-чарівник», «Сватання на Гончарівці» та ін. для аматорського театру в Коломиї.

– **175 років** від дня народження **Петра Савича Єфименка** (1835–1908), українського та російського етнографа, фольклориста, бібліографа, одного з організаторів революційно-демократичного таємного гуртка в Харкові (за революційну діяльність відбув 10 років заслання), укладача і редактора „Харьковского календаря” та літературно-наукового додатку до нього „Харьковский сборник”, «Бібліографічного покажчика праць П. П. Чубинського», автора книг «Пам'ятки української народної словесності», «Збірник малоросійських заклятъ».

– **175 років** від дня народження **Каленика Васильовича Шейковського** (1835–1903), українського філолога, народознавця, видавця, викладача прогімназій Мензелінська (тепер Татарстан, РФ), збирача і дослідника українського фольклору, одного з організаторів недільних шкіл, автора букваря українською мовою, перекладу «Слова о полку Ігоревім», укладача словника української мови, видавця підручника «Домашня наука», який безкоштовно одержали школи і бібліотеки університетів.

– **170 років** від дня народження **Омеляна Йосиповича Партицького** (1840–1895), українського мовознавця, етнографа, історика, педагога, учителя української і класичних мов у гімназіях Львова, Тернополя, Чернівців; професора і викладача української мови Учительської семінарії Львова; засновника і редактора «Газети шкільної» та журналу «Зоря», одного з ідеологів партії «народовців», засновника і одного з керівників Львівської «Просвіти», автора статей з проблем українського мовознавства, першого німецько-українського словника, укладача підручників української мови для школи, в т.ч. «Граматики руської для вжитку в школах людових».

– **165 років** від дня народження **Омеляна Михайловича Савицького** (1845–1921), українського педагога, викладача математики та фізики в гімназіях Львова і Тернополя, автора перших у Галичині підручників з математики й фізики для середніх шкіл та гімназій, написаних живою українською мовою, зокрема «Арифметика і алгебра», «Геометрія», «Наука геометрії», «Підручник з фізики» та ін., творця української фізико-математичної термінології.

– **160 років** від дня народження **Вікентія В'ячеславовича Хвойки** (1850–1914), українського археолога (чех за походженням), відкривача перших пам'яток трипільської, зарубинецької та черняхівської культур, пам'яток палеоліту (Кирилівської стоянки на Подолі), скіфського часу, східних слов'ян, пам'яток Київської Русі, одного із засновників Київського міського музею старовини і мистецтва (нині – Національний музей історії України), автора понад 20 наукових праць і статей.

– **135 років** від дня народження **Степана Андрійовича Ананьїна** (1875, ін. 1874–1942), українського педагога і психолога, фахівця з теорії виховання, зокрема трудового й естетичного, порівняльної педагогіки і педології, професора і викладача курсу дитячої і педагогічної психології Київського університету, декана факультету професійної освіти Київського інституту народної освіти (КІНО), ініціатора відкриття і керівника педагогічного факультету Київської консерваторії, організатора семінару з педології при КІНО, реформатора класно-урочної системи навчання, загальної середньої та вищої шкіл, упорядника

педагогічного словника-довідника, автора наукових праць «Нарис з педагогіки середньої школи», «Інтерес у вченні сучасної психології та педагогіки» (аналіз зарубіжних концепцій), «Педологія», «Естетичне виховання», «Трудове виховання. Його минуле і сучасне», «Історія педагогічних течій» та ін.

– **135 років** від дня народження **Івана Омеляновича Вороньківського** (Коновал, 1875–1925), українського письменника, учителя сільської школи на Чернігівщині, коректора і секретаря «Земского сборника Черниговской губернии», учасника діяльності Чернігівської губернської вченої архівної комісії, члена чернігівської «Просвіти», автора творів про вчителів, поетичних збірок «Зіронька», «Вірші», п'єси «Без допомоги» тощо.

– **125 років** від дня народження **Юліана Балицького** (1885–1916), українського культурно-освітнього діяча, пропагандиста освітньої справи, редактора видань товариства „Просвіта” (м. Львів).

– **125 років** від дня народження **Михайла Коцюби** (1885–1935), українського культурно-освітнього діяча і педагога, почесного члена товариства „Просвіта” і Українського Педагогічного Товариства у Львові, засновника й директора жіночої семінарії, автора збірника „Сільська бібліотека”, до якого увійшли 40 робіт, в яких висвітлено нові освітні ідеї.

Цього року відзначається:

– **840 років** від написання (1170) «Пісні про Роланда» – пам'ятки французького героїчного епосу XII ст.

– **825 років** від написання (1185–1187) „Слова о полку Ігоревім”, найдавнішої пам'ятки давньоукраїнської літератури часів Київської Русі. Автор невідомий. Уперше твір вийшов друком у 1800 р.

– **810 років** від написання (1200) «Пісні про Нібелунгів» – пам'ятки німецького героїчного епосу, в основу якого покладено давньонімецькі міфи і перекази про знищення гуннами держави бургундів (нібелунгів).

– **775 років** від написання (бл. 1235–1238) „Слова про погибель Руської землі”, пам'ятки давньоруської писемності, що відтворює боротьбу з татарськими нападниками.

- **645 років** від дня заснування (1365) одного із найстаріших університетів Європи – Віденського університету.
- **425 років** від виходу (1585) роману-пасторалі Мігеля де Сервантеса Сааведри (1547–1616) «Галатея», продовженням якої став «Дон-Кіхот» (т.1 – 1605 р., т. 2 – 1615 р.).
- **395 років** від заснування (1615) Києво-Печерської друкарні – культурно-освітнього осередку і провідного центру друкарства в Україні (XVII–XVIII ст.), фундатором якої був архімандрит Києво-Печерської лаври Єлисей Плетенецький. Друкарня діяла до 1918 р., з 1972 р. – Музей книги і друкарства України.
- **335 років** від заснування (1675) Чернігівської друкарні. Заснована в Новгороді-Сіверському, в 1679 році переведена до Чернігова.
- **310 років** від заснування (1700) Чернігівського колегіуму (на зразок Києво-Могилянського), одного із найстаріших навчальних закладів на Лівобережній Україні, засновником якого був педагог, державний діяч і письменник Іоанн Максимович (1651–1715). У 1776 р. заклад було реорганізовано на духовну семінарію, яка проіснувала до 1917 р.
- **205 років** від заснування (1805) Кременецького ліцею – вищого навчального закладу для дітей (до 1819 – Вища волинська гімназія), закритий у 1831 р. (у зв'язку з польським повстанням).
- **175 років** від виходу (1835) «Калевали» – карело-фінського народного епосу (звід епічних весільних, заклиналих текстів на основі карельських, фінських, іжорських рун (32 руни), укладачем і видавцем якого був фінський фольклорист Е. Ленрот.
- **175 років** від виходу (1835) книжки «Життя Ісуса» Давида Штрауса (1808–1874), німецького філософа, теолога, який спростував біблійну легенду про Христа, вперше він (Христос) постав не як чудотворець, а як реально існуюча історична особа.
- **175 років** від виходу (1835) книжки «Уявна геометрія» – першого систематичного викладу геометрії Лобачевського (1792–1856), російського математика, творця неевклідової геометрії (перша з його книг, переведена європейськими мовами).
- **175 років** від виходу (1835) повісті М. В. Гоголя «Тарас Бульба».

– **170 років** від виходу (1840) збірки поезій Т. Г. Шевченка «Кобзар», яка відкрила новий етап у розвитку української літератури. До видання увійшло 8 поезій.

– **165 років** від написання (1845) Тарасом Шевченком патріотичного послання «І мертвим, і живим ...», поем «Кавказ», «Наймичка», «Сретик».

– **160 років** від написання (1850) першої педагогічної праці М.І. Пирогова (1810–1881) «Вопросы жизни» (опублікована в 1856 р.), в якій розкрито основні педагогічні ідеї вченого, погляди на завдання освіти у вихованні і навчанні молодого покоління.

– **150 років** від виходу (1860) праць М. І. Пирогова (1810–1881) «Школа и жизнь», «О цели литературных бесед в гимназии», «Замечания на отчеты морских учебных заведений за 1859 г.», «Мысли и замечания о проекте устава училищ, состоящих в ведомстве Министерства народного просвещения», в яких вчений порушує питання виховання та освіти, поліпшення навчання в школах та гімназіях, професійної підготовки вчителів тощо.

– **145 років** від виходу (1865) газети для вчителів і домашнього виховання «Школа» (Львів), додатка до газети «Письмо до громадян», видавцем і редактором якого був Северин Шехович.

– **145 років** від виходу (1865) «Краткого букваря» Михайла Максимовича (1804–1873), українського вченого-енциклопедиста, педагога, першого ректора Київського університету.

– **145 років** від заснування (1865) Одеського національного університету імені І. І. Мечникова на базі Рішельєвського ліцею (1817) (до 1920 р. – Новоросійський університет).

– **140 років** від виходу (1870) праці М. О. Корфа «Русская начальная школа» – своєрідної педагогічної енциклопедії початкового навчання, першої в Росії книжки зі школознавства.

– **140 років** від дня ухвалення (1870) «Положення про учительські семінарії» – педагогічні навчальні заклади в Росії, що готували вчителів для початкової школи. У 1875 р. було затверджено «Інструкцію для учительських семінарій Міністерства народної освіти» (діяла до 1917 р.).

– **135 років** від виходу (1875) «Газети школьної» (Львів, 1875–1879), яка висвітлювала педагогічно-дидактичні питання освітянської галузі.

– **135 років** від виходу (1875) педагогічної газети «Народна школа» (Коломия) для вчителів і працівників освітянської галузі. Видавцем і редактором був Іларіон Шушковський. Газета порушувала питання виховання та навчання школярів, зв'язку школи і сім'ї, поліпшення шкільної справи тощо.

– **135 років** від заснування (1875) Чернівецького університету – вищого навчального закладу, що готує висококваліфікованих спеціалістів з природничо-наукових та гуманітарних галузей знань, а також науково-педагогічні кадри (нині Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича).

– **130 років** від заснування (1880) педагогічного журналу „Русский начальный учитель”, що виходив у Петербурзі (1880–1911). Журнал пропагував ідеї М. О. Корфа про обов'язкову початкову освіту, захищав народну школу і правові інтереси вчителів.

– **130 років** від написання (1880) соціально-психологічного роману «Брати Карамазови» Ф. М. Достоевського (1821–1881), російського письменника.

– **120 років** від виходу (1890) педагогічного журналу «Профессиональная школа» (Київ, 1890–1892).

– **120 років** від заснування (1890) педагогічного журналу „Русская школа”, що виходив у Петербурзі (1890–1917). У журналі друкувалися статті з актуальних питань початкової і середньої школи, історії російської педагогіки і школи, хроніка народної освіти в Росії та за кордоном, інформація про нові педагогічні течії на Заході тощо.

– **100 років** від виходу (1910) журналу «Библиотекарь» (Петербург), із 1992 р. – «Библиотека».

– **90 років** від заснування (1920) Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського (м. Одеса, до 1932 р. – факультет соціального виховання Одеського інституту народної освіти).

– **85 років** від виходу (1925) дитячої газети «Зірка» (перша назва «На зміну»), органу ЦК ЛКСМУ та Республіканської Ради

Всесоюзної піонерської організації. З 1991 р. – газета дітей України.

– **85 років** від виходу (1925) фундаментальної монографії І. І. Огієнка «Історія українського друкарства (XV–XVIII ст.)» (Львів) та підручника для вивчення української літературної мови «Чистота і правильність української мови: Популярний курс з історичним освітленням».

– **85 років** від заснування (1925) в Харкові літературної організації ВАПЛІТЕ (Вільна Академія пролетарської літератури), яку очолили М. Хвильовий, М. Яловий, пізніше – М. Куліш і Г. Епик.

– **85 років** від заснування (1925) літературно-мистецького і громадсько-політичного журналу „Всесвіт”. Першим головним редактором був В. Блакитний, пізніше – О. Полторацький, Д. Павличко, В. Коротич, з 1986 р. – О. Микитенко.

– **85 років** від заснування (1925) Міжнародного бюро освіти (МБО) в Женеві як приватної організації при Інституті педагогічних наук ім. Ж.-Ж. Руссо. Україна стала членом МБО в 1954 році.

– **85 років** від заснування (1925) Міжнародного дитячого центру «Артек» на березі Чорного моря, поблизу Гурзуфа (Крим). До 1991 р. – Всесоюзний піонерський табір «Артек».

– **80 років** від заснування (1930) Науково-дослідного інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України.

– **80 років** від заснування (1930) Українського педагогічного товариства (Прага), головою якого було обрано Степана Сірополька (1872–1959), українського педагога, освітнього та громадського діяча, бібліографа, книгознавця, історика педагогіки.

– **80 років** від заснування (1930) Уманського національного педагогічного університету ім. Павла Тичини (до 1933 р. – Інститут соціального виховання).

– **75 років** від написання і виходу (1935) третьої частини всесвітньо відомої «Педагогічної поеми» А. С. Макаренка (1888–1939), видатного педагога, письменника і публіциста. У творі в художній формі відображено реальну історію колонії імені Максима Горького.

- **75 років** від проведення Першого Українського педагогічного конгресу (1935) у Львові, який визначив мету національного шкільного виховання та зміст шкільної освіти в Галичині.
- **70 років** від виходу (1940) українською мовою (вперше) підручника «Педагогіка» для педагогічних інститутів за редакцією і одного з авторів С. Х. Чавдарова (1892–1962), вченого-педагога, дидакта, методиста початкової та середньої освіти.
- **70 років** від заснування (1940) Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника НАН України.
- **70 років** від написання (1940) роману-епопеї «Тихий Дон» М. О. Шолохова (1905–1984), російського письменника, лауреата Нобелівської премії.
- **65 років** від створення (1945) у Мюнхені Українського наукового інституту.
- **55 років** від виходу (1955) одного з перших журналів з психології в СРСР – «Вопросы психологии». Нині – журнал Російської академії освіти (РАО).
- **50 років** від заснування (1960) журналу „Малютко” для дітей дошкільного віку.
- **35 років** від виходу (1975) праці «Богданівська середня школа ім. В. І. Леніна» (Знам'янський р-н Кіровоградської обл.) Івана Гуровича Ткаченка (1919–1994), учителя, директора школи, педагога-практика, науковця, фахівця в галузі трудового виховання.
- **15 років** від виходу (1995) науково-методичного журналу «Трудова підготовка в закладах освіти».
- **15 років** від виходу (1995) фундаментального підручника «Основи психології», за редакцією і під керівництвом В. А. Роменця та О. К. Киричука колективом авторів. Підручник став відомий як «психологічна енциклопедія з проблем людського буття» і витримав чотири видання (1995, 1996, 1997, 1999).

**Ювілейні дати книжок видатного українського педагога
В. О. Сухомлинського**

- **50 років** від виходу книжок:
  - «Верьте в человека: (из опыта работы Павлышской средней школы Онуфриевского р-на Кировоградской обл.)» (Москва, 1960),
  - «Як ми виховали мужнє покоління» (Київ, 1960).
- **45 років** від виходу книжок:
  - «Воспитание личности в советской школе» (Київ, 1965),
  - «Щоб у серці жила Батьківщина: (виховання почуття радянського патріотизму в Павлиській середній школі Кіровоградської обл.)» (Київ, 1965).
- **40 років** від виходу книжки «Народження громадянина» (Київ, 1970).
- **35 років** від виходу книжок:
  - «Как воспитать настоящего человека» (Київ, 1975),
  - «Мудрая власть коллектива: (методика воспитания коллектива)» (Москва, 1975).
- **25 років** від виходу збірки казок і оповідань «Пшеничний колосок» (Київ, 1985).
- **20 років** від виходу збірки творів «Хрестоматия по этике», упорядник О. В. Сухомлинська (Москва, 1990).

II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ

СІЧЕНЬ

У січні відзначається

– **175 років** від виходу (1835) „Арабески. Разные сочинения Н. Гоголя», першої книжки, виданої М. Гоголем без псевдоніма.

1.01 – **Новорічне свято.**

– **День святителя Петра Могили.**

– **20 років тому** (1990) набрав чинності «Закон про мови в УРСР», прийнятий Верховною Радою УРСР у жовтні 1989 р.

– **130 років** від дня народження **Василя Яковича Струминського** (1880–1967), російського педагога, історика педагогіки, доктора педагогічних наук, члена-кореспондента АПН РРФСР, професора, укладача 11-томного зібрання творів К. Д. Ушинського, автора праць з питань методології педагогічної науки, проблем російської класичної педагогіки, початкового навчання тощо.

2.01 – **125 років** від дня народження **Василя Івановича Маслова** (1885–1959), українського літературознавця, етнографа, педагога, викладача Київського університету, пізніше Київського педагогічного інституту, автора праць з історії української та російської літератур, етнографії, фольклору, археології, з питань літературних зв'язків, про декабристський рух та його вплив на українську літературу.

3.01 – **235 років** від дня народження **Йогана Вільгельма Зюферна** (1775–1829), німецького педагога, представника неогуманізму, послідовника І. Г. Песталотці, автора проекту реорганізації школи, в основу якого було покладено ідеї єдиної школи та національного виховання.

- 3.01 – **175 років** від дня народження **Дмитра Дмитровича Семенова** (1835–1902), російського педагога, діяча народної освіти, послідовника К. Д. Ушинського, викладача середніх навчальних закладів, керівника учительських семінарій, інспектора початкових училищ Петербурга, редактора журналу «Детское чтение», автора концепції початкового навчання, праць з історії розвитку народної освіти в Росії і Європі, статей з питань викладання російської мови, методики навчання читанню і шкільної географії, зокрема «Дар слова», «Уроки географии ...», «Отечественное» та ін.
- 4.01 – **225 років** від дня народження **Якоба Грімма** (одного з братів Грімм, 1785–1863), німецького філолога, письменника, фольклориста, відомого казкаря, професора Геттінгенського і Берлінського університетів, члена Пруської АН, засновника (із братом) міфологічної школи у фольклористиці, автора розробки періодизації німецької літератури епохи Середньовіччя, праць про творчість мейстерзингерів (німецькі середньовічні поети-співці), збирача і видавця німецьких народних казок та переказів. Працями «Німецька граматика» та «Історія німецької мови» вчений заклав основи германського порівняльно-історичного мовознавства.
- **135 років** від дня народження **Василя Григоровича Яна** (Янчевецький, 1875–1954), російського письменника, лауреата Державної премії СРСР, автора історичних повістей «Фінікійський корабель», «Спартак», трилогії «Нашестя монголів»: романи «Чінгіс-хан», «Батий», «До останнього моря».
- 5.01 – **130 років** від дня народження **Василя Миколайовича Верховинця** (Костів, 1880–1938), українського композитора, хорового диригента, хореографа, фольклориста й етнографа, педагога, завідувача кафедри мистецтвознавства Полтавського педагогічного інституту, викладача Київського

музично-драматичного інституту ім. М. В. Лисенка, Харківського музично-драматичного інституту, автора праці «Теорія українського народного танку», збірника дитячих ігор і пісень «Весняночка», пісень «Заграй, кобзарю», «Грими, грими, могутня пісне» та ін., що стали народними.

6.01 – **Святвечір. Багата кутя.**

7.01 – **Різдво Господа Ісуса Христа.**

- **110 років** тому (1900) розпочала свою роботу, під головуванням міністра народної освіти М. П. Боголепова, комісія з питань реформування середньої шкільної освіти в контексті розвитку педагогічної науки та громадсько-педагогічної думки. Завданням роботи комісії було обговорити тогочасний стан середньої школи, виявити його недоліки та вказати засоби їх усунення, а також розглянути можливості зміни двох наявних основних типів середньої школи або створення іншого нового типу. До кінця квітня було розроблено програму реформування середньої школи та проекти статутів гімназій і реальних училищ, що передбачали поступове зближення гімназійної та реальної освіти через створення єдиних навчальних планів для початкових класів, заснування нових типів навчальних закладів з метою формування єдиної школи.
- **85 років** від дня народження **Джеральда Даррелла** (1925–1995), англійського зоолога, мандрівника, письменника-анімаліста, засновника Джерсійського зоопарку та Фонду дикої природи, автора книг-досліджень про фауну і флору країн Африки, Південної Америки, Австралії, праць «Перегруженный ковчег», «Зоопарк в моем багаже», «Мои встречи с животными», «Звери в моей жизни» та ін.

- 7.01 – **80 років** від дня народження **Євгена Ігнатовича Гончарука** (1930–2004), українського вченого в галузі профілактичної медицини, який вперше сформулював закони гігієни як науки, доктора медичних наук, професора, академіка – засновника АПН України, академіка НАН України та АМН України, заслуженого діяча науки і техніки, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, розробника теорії, методології і схеми гігієнічного нормування екзогенних хімічних речовин у ґрунті, особливості дії радіонуклідів, пестицидів, солей важких металів на здоров'я людини, ректора і завідувача кафедри комунальної гігієни та екології людини Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, автора 15 винаходів та патентів, наукових праць, у т.ч. монографій, підручників, навчальних посібників, офіційних нормативних документів, гігієнічних регламентів тощо.
- 8.01 – **145 років** від дня народження **Михайла Івановича Тугана-Барановського** (1865–1919), українського вченого-економіста світового рівня, історика, знавця кон'юнктурних й економічних циклів, громадського і політичного діяча, одного із фундаторів Української Академії наук, міністра фінансів Генерального Секретаріату Центральної Ради, професора і викладача Петербурзького університету, Вищих жіночих курсів Політехнічного інституту в Петербурзі, одного із засновників Інституту економічної кон'юнктури та Кооперативного інституту в Україні, члена делегації УНР до Франції, автора праць з теорії вартості, розподілу суспільного доходу, історії господарського розвитку та кооперативних основ господарської діяльності, зокрема «Бумажные деньги и металл», «Земельная реформа», «Кооперативний ідеал», «Основы политической экономии», «Політична економія: Курс популярний», «Промышленные кризисы ...» та ін.

- 8.01 – **75 років** від дня народження **Василя Андрійовича Симоненка** (1935–1963), українського поета, журналіста, критика, прозаїка, „витязя молодії української поезії” серед плеяди шістдесятників, автора книг для дітей, нарисів, публіцистичних статей, збірок поезій «Тиша і грім», «Земне тяжіння», «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти людина».
- 9.01 – **105 років** тому (1905) царські війська розстріляли мирну демонстрацію петербурзьких робітників („Кривава неділя”). Початок Першої Російської революції.
- **135 років** від дня народження **Степана Федоровича Томашівського** (1875–1930), українського історика, політолога, суспільно-політичного діяча, дипломата, викладача історії, латинської, грецької та німецької мов і літератур у гімназіях Перемишля, Бережан і Львова, доцента Львівського університету, дійсного члена і керівника Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) у Львові, редактора «Записок НТШ», члена Бойової управи Українських січових стрільців, політичного радника уряду Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), члена делегації УНР Паризької мирної конференції, професора історії Краківського університету, автора праць про суспільно-політичні погляди і діяльність Івана Мазепи, Богдана Хмельницького, Михайла Драгоманова, з історії України «Джерела до історії України-Руси», «Українська історія», «Під колесами історії», «Про ідеї, героїв і політику» та ін.

- 9.01 – **120 років** від дня народження **Єлизавети Савеліївни Березанської** (1890–1969), російського педагога, математика-методиста, кандидата педагогічних наук, професора Московського державного педагогічного інституту, автора науково-методичних праць з викладання арифметики й інших математичних предметів у школі, зокрема «Упражнения для устных занятий по алгебре», «Сборник задач и упражнений по арифметике для средней школы» (20 вип.), «Методика арифметики», «Методика преподавания математики», «Сборник задач и вопросов по геометрии» та ін.
- **120 років** від дня народження **Карела Чапека** (1890–1938), чеського письменника, автора соціально-фантастичних п'єс, роману «Війна з саламандрами», повісті «Перша рятувальна», п'єс «Біла хвороба», «Мати» тощо.
- 11–
19.01 – **85 років тому** (1925) відбувся Перший Всесоюзний учительський з'їзд, на якому були поставлені завдання освіти в системі соціалістичного будівництва в СРСР.
- 12.01 – **120 років** від дня народження **Василя Яковича Єрошенка** (1890–1952), письменника-символіста українського походження (незрячого з дитинства), поета, класика японської літератури, педагога, організатора шкіл і навчання сліпих, лінгвіста, знавця близько 20 східних і європейських мов, у тому числі латини й есперанто, фольклориста, музиканта, мандрівника, викладача Шанхайського й Пекінського університетів, англійської мови у школі для незрячих у Москві, яку закінчив сам, директора першого в Туркменії дитбудинку-інтернату для сліпих у Кушці (розробив туркменську абетку для незрячих), делегата Міжнародних конгресів есперантистів (1922, 1923 рр.), збирача народних переказів, легенд і казок, автора збірок віршів японською мовою «Останнє зітхання», «Пісні досвітньої зорі», «Заради людства», п'єси «Рожеві хмарки» (китайською мовою) тощо.
- 14.01 – **Новий рік за старим стилем. День святителя**

Василя Великого.

- **70 років** від дня народження **Олексія Григоровича Мороза** (1940–2007), українського педагога, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН України, фахівця в галузі педагогіки і психології вищої школи, професійної підготовки вчителя; викладача і декана педагогічного факультету Київського педагогічного інституту ім. О. М. Горького; професора і завідувача кафедри педагогіки і психології вищої школи Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова; автора наукових праць – монографій, навчальних посібників, статей, зокрема «Професійна адаптація молодого вчителя», «Самостійна робота студентів», «Молодий учитель і шкільний колектив», «Навчальний процес у вищій педагогічній школі», «Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки» та ін.

- 15.01 – **215 років** від дня народження **Олександра Сергійовича Грибоєдова** (1795–1829), російського письменника, дипломата, автора комедій «Молоде подружжя», «Студент», „Лихо з розуму”, у поетиці яких поєднуються риси драматургії класицизму і нового, реалістичного зображення дійсності.

- **160 років** від дня народження **Софії Василівни Ковалевської** (1850–1891), російського вченого-математика, письменниці і публіциста, доктора філософії, професора Стокгольмського університету (Швеція), першої жінки – члена-кореспондента Петербурзької АН, лауреата премій Паризької і Шведської академій наук за дослідження з питань обертання твердого тіла навколо нерухомої точки, автора праць з математичного аналізу, механіки, астрономії, художніх творів «Нігілістка», «Спогади дитинства», драми «Боротьба за щастя».

- 15.01 – **105 років** від дня народження **Наталії Олександрівни Менчинської** (1905–1984), російського психолога, члена-кореспондента АПН РРФСР та АПН СРСР, доктора педагогічних наук, професора, завідувача лабораторії психології навчання та розумового розвитку школяра Інституту психології (Москва), автора праць „Психология обучения арифметике”, „Развитие психики ребенка. Дневник матери”, „Психологические проблемы активности личности в обучении” та ін.
- 18.01 – **Святвечір водохресний. Голодна кутя.**
 – **160 років** від дня народження **Івана Омеляновича Левицького** (1850–1913), українського бібліографа, письменника, журналіста, голови Бібліографічної комісії Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) у Львові, укладача фундаментальних праць „Галицько-руська бібліографія”, „Українська бібліографія Австро-Угорщини”, бібліографічного словника «Прикарпатська Русь в XIX віці в біографіях і портретах її діячів» (літери «А» і «Б»), автора оповідань на історичні теми «Життя Йосафата Кунцевича», «Дмитро Детько, воєвода руський» та ін.
- 19.01 – **Богоявлення Господнє. Водохреще.**
 – **110 років** від дня народження **Михайла Васильовича Ісаковського** (1900–1973), російського поета-пісняра, критика і публіциста, лауреата Державної премії СРСР, автора збірок віршів і пісень, творця популярних пісень «І хто його знає», «Катюша», «Вогник», «Ой, тумани мої» та ін., перекладів творів Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, М. Рильського, П. Воронька та українських народних пісень.
- 20.01 – **День Автономної Республіки Крим.**
- 22.01 – **День соборності України.**
 – **1919** – Директорія Української Народної Республіки проголосила на Софійській площі в Києві Акт злуки всіх українських земель (західних і східних) в єдину соборну Українську Державу.

- 22.01 – **235 років** від дня народження **Андре Марі Ампера** (1775–1836), французького фізика і математика, професора, одного з основоположників електродинаміки, члена Паризької АН та іноземного члена Петербурзької АН, відкривача основного закону електромагнетизму – закону взаємодії електричних струмів, автора праць з теорії магнетизму, теорії ймовірностей, механіки, математики тощо. На честь вченого одиницю сили струму названо ампер, прилад, яким вимірюють величину електричного струму, – амперметр.
- 24.01 – **15 років** тому (1995) ухвалено Закон України „Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх”.
- 25.01 – **День Тетяни.**
– **255 років** тому (1755) було засновано з ініціативи М. В. Ломоносова (1711–1765) Імператорський Московський університет, з 1940 р. – Московський державний університет ім. М. В. Ломоносова. Свята Тетяна стала покровителькою студентства.
- 27.01 – **15 років** тому (1995) Верховна Рада України ухвалила Закон про бібліотеки і бібліотечну справу.
– **220 років** від дня народження **Петра Петровича Гулака-Артемовського** (1790–1865), українського поета, перекладача, педагога, культурно-освітнього діяча, магістра історії, вчителя приватних пансіонів, викладача польської мови, історії та географії, пізніше ректора Харківського університету, члена Московського товариства аматорів російської словесності, Королівського товариства друзів науки у Варшаві, творця першої віршованої байки нової української літератури «Пан та Собака», написаної на основі сюжетів байок І. Кращіцького, автора байок-казок, байок-приказок, переспівів-балад А. Міцкевича, Й. Гете, переробок Горацієвих од, перекладів російською мовою творів Ж. Ж. Руссо, Дж. Мільтона, Ж. Расіна.

- 29.01 – **День пам'яті героїв Крут.**
- **1918** – відбувся бій між київськими студентами і військами Муравйова під Крутами, під час якого в нерівній боротьбі полягло 300 юнаків.
  - **205 років** тому (1805) відбулося урочисте відкриття університету в Харкові – першого університету на українських землях, що входили до складу Російської імперії. Навчальний заклад засновано з ініціативи відомого вченого, просвітителя і педагога Василя Каразіна (1773–1842) згідно зі Стверджувальною грамотою Олександра I (листопад, 1804) про заснування Харківського Імператорського університету, нині – Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна.
  - **150 років** від дня народження **Антоні Павлиовича Чехова** (1860–1904), російського письменника, драматурга-новатора, автора фейлетонів, гумористичних оповідань, повістей, п'єс «Чайка», «Дядя Ваня», «Три сестри», «Вишневий сад» та ін.
- 30.01 – **205 років** тому (1805) засновано Центральну наукову бібліотеку Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна – зональний методичний центр бібліотек вищих навчальних закладів Харкова, Сум, Полтави, Глухова.
- **110 років** від дня народження **Ісака Осиповича Дунаєвського** (1900–1955), світового класика пісенного жанру, російського й українського композитора, диригента, музичного й громадського діяча, автора оперет «Вільний вітер», «Біла акація», музики до кінофільмів «Веселі хлоп'ята», «Цирк», «Діти капітана Гранта», «Волга-Волга», «Кубанські козаки», пісень «Марш ентузіастів», «Летить голуби» та ін.
  - **80 років** від дня народження **Всеволода Зіновійовича Нестайка** (1930), українського дитячого письменника-гумориста, автора пригодницьких повістей для дітей та юнацтва «Тореадори з Васюківки» (трилогія), «Неймовірні детективи», збірок оповідань «Шурка і Шурко», «Це було в Києві», «Супутник «Ліра-3»,

«Космо-Натка», «Пригоди Грицька Половинки», казок «В Країні Сонячних Зайчиків», «Казкові пригоди Грайлика» та ін., лауреата премій імені Лесі Українки, імені М. Трублаїні та імені О. Копиленка.

- 31.01 – **295 років** від дня народження **Клода Адріана Гельвеція** (1715–1771), французького філософа, педагога, діяча епохи Просвітництва, одного з ідеологів Великої французької буржуазної революції XVIII ст., виразника матеріалістичної філософії, психології сенсуалізму, розробника вчення про мораль, положень про виховання та розвиток здібностей, викладених у головній педагогічній праці „Про людину, її розумові здібності та виховання”.

ЛЮТИЙ

У лютому відзначається

– **155 років** від початку Київської козащини (1855), масового антикріпосницького руху селян Київської губернії.

- 1.02 – **80 років** від дня народження **Миколи Петровича Бідняка** (1930–2000), українського художника, генія без рук, фахівця в галузі живопису, графіки та монументального мистецтва, члена Всесвітньої Асоціації художників, які малюють вустами і ногами, Національної Спільки художників України, професора Львівської Академії мистецтв, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка, організатора персональних виставок у Львові, Тернополі, Києві, автора монументальних полотен, розписів іконостасів у храмах Канади (м. Калгарі, м. Ошава, м. Кітченер), творця шедеврів «Ангел над Львовом», «Чорнобильська мадонна», «Українські квіти».
- 2.02 – **90 років** тому (1920) Головний Отаман С. В. Петлюра затвердив ухвалений урядом УНР Закон „Про перетворення шкіл духовного відомства в загальноосвітні і про передачу їх Міністерству народної освіти”.

- **85 років** тому (1925) було створено Державний науково-методологічний комітет (ДНМК), головою якого був заступник наркома Я. П. Ряппо. ДНМК діяв відповідно до загального плану згідно з потребами освітньої політики та практики, його провідна роль полягала в розробці та реалізації реформи шкільної освіти, що відрізнялася від реформи російської.
- **245 років** від дня народження **Тимофія Федоровича Осиповського** (1765–1832), українського і російського вченого-математика, педагога, філософа (емпірик, об'єктивіст, критик апіоризму), професора і завідувача кафедри чистої математики, пізніше ректора Харківського університету, організатора і керівника «Товариства наук при Харківському університеті», редактора журналу «Український вісник», автора тритомного посібника „Курс математики”, філософських творів «Про простір і час», «Міркування щодо динамічної системи Канта» та ін.
- **165 років** від дня народження **Івана Павловича Пулюя** (1845–1918), українського вченого-фізика, геніального винахідника, астронома, електротехніка, енергобудівника, педагога, поліглота (знав 15 мов), дослідника-експериментатора, доктора філософії Страсбурзького університету, приват-доцента Віденського університету, професора експериментальної та технічної фізики Празького політехнічного інституту, дослідника неонових світла, одного з відкривачів рентгенівських променів, автора праць з молекулярної фізики, електротехніки, конструкцій телефонних станцій та абонентських апаратів, співавтор (з П. Кулішем) перекладу Біблії.
- 4.02– – **65 років** тому (1945) відбулася Кримська (Ялтинська)
11.02 конференція глав урядів СРСР, США і Великобританії
– держав-переможниць у Другій світовій війні.
- 4.02 – **130 років** від дня народження **Климентя Васильовича Квітки** (1880–1953), українського вченого, фольклориста, музикознавця, наукового

співробітника АН УРСР, професора Вищого музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка у Києві, члена Центральної ради на посаді товариша міністра юстиції, професора Науково-дослідного інституту музики при Московській консерваторії, одного з основоположників української музичної фольклористики та етнографії, автора праць з теорії та історії фольклору, досліджень творчості М. Лисенка, записів українських народних пісень із голосу Лесі Українки, І. Франка, статей про українські епічні, русальні, купальські, обжинкові пісні тощо.

- **125 років** від дня народження **Степана Володимировича Балея** (Стефан Максим, 1885–1952), українського і польського вченого-психолога, педагога, фахівця в галузі вікової та педагогічної психології, доктора філософських і медичних наук, викладача середніх шкіл Львова, Тернополя, Перемишля, викладача логіки Львівського таємного університету, завідувача кафедри педагогічної психології Варшавського університету, члена Польського психологічного товариства, головного редактора журналу «Педагогічна психологія», автора „Нарису психології” – першого українського підручника з психології в Галичині, праць, присвячених психології творчості Т. Г. Шевченка, Ю. Словацького, С. Жеромського, наукових праць з питань дитячої, педагогічної та соціальної психології «Психологія юнацького віку», «Вступ до соціальної психології», «Нариси педагогічної психології» тощо.

- 5.02 – **160 років** від дня народження **Остапа Степановича Терлецького** (1850–1902), українського публіциста, літературознавця, громадського діяча, члена товариства «Січ», Русько-української радикальної партії, учасника історико-археологічного з'їзду в Києві (1874), автора праць «Галицько-руський нарід і галицько-руські народовці», «Літературні стремління галицьких русинів від 1772 до 1872», «Галицько-руське письменство 1848–1865 рр. ...», «Згадка про життя Володимира Навроцького» та ін.
- 7.02 – **80 років** тому (1930) засновано Український Науковий Інститут у Варшаві.
- **140 років** від дня народження **Альфреда Адлера** (1870–1937), австрійського психолога і педагога, професора Колумбійського університету (США), учня і послідовника З. Фрейда, засновника наукової школи «індивідуальної психології» та виховних консультативних центрів (Адлеріанські центри).
- **125 років** від дня народження **Гаррі Сінклера Льюїса** (1885–1951), американського письменника, твори якого відзначаються реалістичністю і гостротою критичного спрямування, правдиво відтворюють панораму американського життя («Головна вулиця», «Бєббіт», «Королівська кров», «У нас це неможливо»), лауреата Нобелівської премії (1930).
- 8–14.02 – **Масляна.**
- 10.02 – **175 років** від дня народження **Олександра Федоровича Малініна** (1835–1888), російського педагога-математика, викладача математики 4-ої Московської гімназії, директора Московського вчительського інституту, автора підручників, навчальних посібників з фізико-математичних предметів для гімназій та інших навчальних закладів, зокрема «Собрание арифметических задач для гимназии», «Задачи для умственных вычислений», «Курс физики для женских учебных заведений», «Геометрия и собрание геометрических задач для

- училищ» та ін.
- **120 років** від дня народження **Бориса Леонідовича Пастернака** (1890–1960), російського поета, перекладача творів У. Шекспіра, Й. Гете, Т. Шевченка, грузинських поетів, лауреата Нобелівської премії (1958), від якої відмовився.
  - 11.02 – **630 років** від дня народження **Джана Франческо Браччоліні** (1380–1459), італійського письменника-гуманіста, філолога, історика, майстра антиклерикальної новели, політичного діяча, автора «Історії Флоренції», збірника новел та анекдотів «Книги фацетій», трактатів у формі діалогів «Про шляхетність», «Про мінливість фортуни» тощо. Значну цінність становить епістолярна спадщина письменника.
  - 14.02 – **День Святого Валентина.**
  - 15.02 – **Стрітєння Господнє.** Початок **Великого посту** (закінчення 3 квітня).
    - **50 років** тому (1960) ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР ухвалили постанову про організацію шкіл з продовженим днем.
  - 16.02 – **170 років** від дня народження **Віктора Петровича Острогорського** (1840–1902), російського педагога, методиста, літературознавця, учителя словесності гімназій і жіночих педагогічних курсів, творця системи літературної освіти від початкових до випускних класів середньої школи, автора програми та методики навчання виразному читанню, організатора перших недільних шкіл у Петербурзі.
  - 18.02 – **265 років** від дня народження **Алессандро Вольти** (1745–1827), італійського фізика і фізіолога, винахідника першого хімічного джерела постійного електричного струму, ряду електричних приладів, газу метану та ін., викладача фізики Королівського училища в Комо (Італія), професора і завідувача кафедри фізики Павійського університету (Італія), члена Паризької і Петербурзької академій наук,

Лондонського Королівського товариства. Електричній одиниці напруги присвоєно найменування – «вольт» (1881).

– **230 років** від дня народження **Олексія Гавриловича Венеціанова** (1780–1847), російського живописця і графіка, академіка Петербурзької АН, засновника приватної школи художників, автора портретів, полотен на селянські побутові теми, зокрема «На ниві. Весна», «На жнивах. Літо», «Тік», учасника визволення Т. Шевченка з кріпацтва.

– **155 років** від дня народження **Лева Платоновича Симиренка** (1855–1920), українського вченого біолога-помолога, садівника, фундатора промислового садівництва й унікальної української садівничої наукової школи, основоположника нового виробничо-біологічного напрямку у світовій помології та сортознавстві, почесного члена французького Помологічного товариства, засновника Кримської дослідної станції садівництва, Мліївської дослідної станції та першого Всесоюзного інституту південних плодових і ягідних культур у Києві, автора книг „Кримське промислове садівництво” (у 3 т.), „Генеральний каталог” (із садівництва), «Помологія» (у 3 т.).

19.02 – **35 років** тому (1975) вийшла Постанова Ради Міністрів УРСР про відкриття Педагогічно-меморіального музею В. О. Сухомлинського (1918–1970), видатного українського педагога-гуманіста, в с. Павлиш Онуфріївського р-ну Кіровоградської обл.

– **150 років** від дня народження **Веніаміна Олександровича Кордта** (1860–1935), українського історика і бібліографа, знавця середньовічної картографії, довголітнього директора бібліотеки Київського університету та завідувача Центрального архіву давніх актів, одного із засновників Всенародної бібліотеки України, нині – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, приват-доцента

кафедри російської історії Київського університету, члена-співробітника Київської археографічної комісії та члена багатьох наукових історичних, археологічних і літературних товариств, дослідника праць Г. де Боплана, автора праць з історії української і російської картографії, історії України, про чужоземні подорожі Східною Європою тощо.

- 20.02 – **40 років** тому (1970) вийшов наказ Міністра освіти УРСР (№32) «Про професійну орієнтацію учнівської молоді».
- **125 років** від дня народження **Марії Олександрівни Рибнікової** (1885–1942), російського педагога, провідного методиста-словесника 30-х рр., професора, викладача і наукового співробітника науково-дослідних інститутів Москви, одного з авторів навчальних планів, програм і хрестоматій з літератури для загальноосвітніх шкіл, творця основного методичного посібника для учителів-словесників «Очерки по методике литературного чтения».
  - **105 років** від дня народження **Уласа Олексійовича Самчука** (1905–1987), українського письменника, публіциста, журналіста, знавця теорії та історії драматургії й театру, громадсько-політичного і культурно-освітнього діяча, одного з організаторів створення Карпатської України, редактора газети «Волинь», автора романів «Гори говорять», «Чого не гоїть вогонь», «На твердій землі», трилогій «Волинь», «Ост», п'єси «Шумлять жорна», статей з історії української драматургії й театрального мистецтва, численних нарисів і спогадів, репортажів і фейлетонів.
- 21.02 – **Міжнародний день рідної мови.**
- **155 років** від дня народження **Тимофія Григоровича Лубенця** (1855–1936), відомого українського педагога і діяча народної освіти, фахівця з теорії й методики початкового навчання, дошкільного виховання та освіти дорослих, викладача Першої київської гімназії, директора народних училищ Київської губернії,

керівника дослідної трудової школи в Пущі-Водиці, послідовника педагогічних ідей К. Д. Ушинського й М. І. Пирогова, автора букваря українською мовою («Граматка»), монографій, підручників, методичних посібників з різних проблем освіти й виховання, зокрема «Педагогические беседы», «О наглядном преподавании», «Сборник арифметических задач для народных училищ», «Методика арифметики», посібників «Родная нива», «Арифметические задачи», «Читанки» для трудових шкіл.

- 21.02 – **105 років** від дня народження **Дмитра Васильовича Нитченка** (псевд. – Чуб, 1905–1999), українського письменника, літературознавця, педагога, громадського діяча, члена Спілки письменників України, лауреата премій ім. Григорія Сковороди та ім. Лесі Українки, одного з найвідоміших українців Австралії, учителя суботніх українських шкіл, шкіл українознавства та педагогічних курсів, голови Української центральної шкільної ради в Австралії, засновника й керівника літературно-мистецького об'єднання в Мельбурні – клубу ім. В. Симоненка, видавця десяти випусків альманаху «Новий обрій», автора автобіографічної історії-хроніки «Від Зінкова до Мельбурна», книжок «Українці в Австралії», «Під сонцем Австралії», підручників і довідкових видань «Український орфографічний словник», «Елементи теорії літератури і стилістики», пригодницьких оповідань для дітей, науково-популярних досліджень і художніх нарисів, присвячених Т. Шевченкові, М. Заньковецькій, Лесі Українці, С. Васильченкові, Г. Хоткевичу та іншим українським особистостям.

- 21.02 – **85 років** від дня народження **Ігоря Наумовича Шамо** (1925–1982), українського композитора, творця музики у різних формах і жанрах, першовідкривача-експериментатора жанру хорової фольк-опери («Ятранські ігри», в якій змальовується магічна краса купальського обряду), композитора-пісняра (300 пісень), народного артиста України, лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка, автора симфоній, кантат, ораторій, сюїт, увертюр, струнних квартетів, балад «Фронтоники», «Стоїть над Волгою курган», пісень «Києве мій», «Три поради», «Осіньне золото», «Проводжала мати», «Зачарована Десна» та багатьох інших, що стали народними піснями.
- 22.02 – **150 років** від дня народження **Всеволода Олександровича Фльорова** (1860–1919), російського педагога і діяча народної освіти, методиста початкового навчання, послідовника К. Д. Ушинського й М. О. Корфа, директора Фребелівських курсів і члена Фребелівського товариства в Києві, викладача російської мови і методики Новоторзької вчительської семінарії, керівника літніх учительських курсів, інспектора народних училищ Тверської губернії, викладача педагогіки і керівника педагогічної практики та роботи методистів Новинської учительської семінарії, автора „Нового російського букваря” і методичних порад до нього, посібників «Детальний план занять з навчання грамоти», «Наочні уроки письма: Посібник для учнів» (у 3 кн.), «Наочність письма у висвітленні сучасної психології».
- 23.02 – **День захисника Вітчизни.**
- 23–27.02 – **50 років** тому (1960) відбулася Республіканська нарада з питань художньої освіти.
- 23.02 – **325 років** від дня народження **Георга Фрідріха Генделя** (1685–1759), німецького композитора й органіста, автора опер (46, в т.ч. «Альміра», «Рінальдо»), ораторій (бл. 30), творів для оркестру, органа, клавесина.

- 23.02 – **160 років** від дня народження **Юліана Охоровича** (1850–1917), українського і польського психолога, філософа-позитивіста, розробника наукових проблем гіпнозу й методики психотерапії, винахідника в галузі телефонного зв'язку, доцента кафедри психології Львівського університету.
- 24.02 – **90 років** тому (1920) Наркомос УСРР розробив «Тимчасову інструкцію губернським відділам народної освіти» щодо проведення заходів у галузі вищої освіти, зокрема організації інститутів народної освіти для підготовки педагогів згідно з вимогами нової радянської освіти.
- **145 років** від дня народження **Івана Львовича Липи** (1865–1923), українського письменника і громадсько-культурного діяча, одного із засновників і авторів програми нелегального товариства «Братство тарасівців», міністра віросповідань УНР, діяча одеської «Просвіти», упорядника і видавця альманаху «Багаття», засновника (разом з Ю. Липою-сином) видавництва «Народний стяг», автора оповідань, повістей, поезій у прозі, статей про творчість Б. Грінченка, І. Франка, О. Плюща.
- 25.02 – **35 років** тому (1975) було створено в Києві Республіканську бібліотеку для юнацтва ім. В. Василевської, нині – Державна бібліотека України для юнацтва.
- **160 років** від дня народження **Володимира Григоровича Барвінського** (псевд. Василь Барвінок, 1850–1883), українського письменника, критика і публіциста, громадського та освітнього діяча Галичини, одного із засновників товариств „Рідна школа” та „Просвіта”, редактора журналу „Правда”, газети „Діло”, організатора народних зібрань, на яких порушувалися питання щодо розвитку українського шкільництва, автора публіцистичних статей, оповідань, повістей, зокрема „Скошений цвіт”, „Мужик і пан”, „Химерні любові”, „Безталанне сватання”, доповідей

про творчість Т. Шевченка та І. Крашевського, просвітянських брошур „Вексель і лихва – наша біда”, „Тридцять літ тверезості” тощо.

- 25.02 – **125 років** від дня народження **Лева Наумовича Троповського** (1885 – 1944), російського бібліографа і бібліотекознавця, завідувача кафедри бібліографії Московського державного бібліотечного інституту, автора 25 праць з бібліографії та класифікації, творця проекту перероблених таблиць Універсальної десятикової класифікації для масових бібліотек (впродовж 1938–1946 рр. вийшло 5 видань відомих „Таблиць Троповського”).
- 26.02 – **170 років** від дня народження **Федора Никифоровича Шведова** (1840–1905), українського фізика, хіміка і методиста, професора і ректора Новоросійського університету в Одесі, автора і видавця першого в Україні посібника з методики викладання фізики, праць з молекулярної фізики, електрики, астрофізики, метеорології.
- 27.02 – **85 років** від дня народження **Олександра Михайловича Біляєва** (1925 – 2006), українського педагога, філолога-методиста, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, керівника відділу методики мови та заступника директора з наукової роботи Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, автора праць з методики навчання української мови, проблем змісту, форм і методів навчання мови в середній школі, лінгводидактичних основ уроку української мови, розвитку усного і писемного мовлення учнів, підручників з української мови для учнів 5–9 класів, навчально-методичних посібників тощо.

БЕРЕЗЕНЬ

У березні відзначається

– **70 років** від заснування (1940) бібліотеки Дніпропетровського обласного інституту післядипломної

педагогічної освіти (грудень 1939) – інформаційного, освітньо-культурного центру.

- 1.03 – **200 років** від дня народження **Фридерика Шопена** (1810–1849), польського композитора і піаніста, творця нового стилю фортепіанного письма і виконання, нового жанру фортепіанної балади, автора п'єс і концертів для фортепіано з оркестром, сонат, фантазій, балад, ноктюрнів, етюдів, полонезів, мазурок та пісень.
- 3.03 – **135 років** від дня народження **Дениса Коренця** (1875–1946), українського педагога з Галичини.
- 4.03 – **140 років** від дня народження **Євгена Оскаровича Патона** (1870–1953), українського вченого в галузі мостобудування й електрозварювання, інженера, академіка АН УРСР, професора і викладача Київського політехнічного інституту, керівника Інституту електрозварювання АН УРСР, основоположника всесвітньо відомої української науково-інженерної школи в галузі електрозварювання металів та електротехнології, лауреата Державної премії СРСР, Героя Соціалістичної Праці, заслуженого діяча науки УРСР, автора підручників з мостобудування «Залізні мости» (у 4 т.), «Дерев'яні мости», «Дерев'яні залізничні мости».
- 5.03 – **130 років** від дня народження **Сергія Натановича Бернштейна** (1880–1968), українського математика, академіка АН УРСР і АН СРСР, викладача Харківського університету (33 роки), професора Ленінградського політехнічного інституту й Ленінградського університету, почесного члена Московського математичного товариства, іноземного члена Паризької АН, автора праць з теорії диференціальних рівнянь, теорії функцій і теорії ймовірностей (набули світового визнання), лауреата Державної премії СРСР.
- 6.03 – **535 років** від дня народження **Буонарроті Мікеланджело** (1475–1564), італійського скульптора, живописця, архітектора і поета, представника Високого і Пізнього Відродження, керівника спорудження собору

- Святого Петра і перепланування Капітолійського ансамблю в Римі, автора скульптур «Пієта», «Давид», «Мойсей», фресок, поетичних творів (сонети, мадригали) тощо.
- 7.03 – **70 років** від дня народження **Богдана Михайловича Ступарика** (1940–2002), українського вченого-педагога, фахівця в галузі теорії та історії педагогіки, національного виховання, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника професійно-технічної освіти України, організатора освіти, фундатора нового напрямку дослідження – вивчення історії становлення і розвитку теорії і практики національної освіти й національного виховання в Галичині, засновника і завідувача кафедри історії педагогіки Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника, автора наукових праць «Національна школа: витоки, становлення», «Шкільництво Галичини: 1772 – 1939 рр.», «Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини: 1772 – 1939 рр.» та ін.
- 8.03 – **Міжнародний жіночий день.**
- 9.03 – **День народження Тараса Григоровича Шевченка** (1814–1861), українського поета, художника, мислителя-просвітителя.
- 9.03 – **185 років** від дня народження **Павла Івановича Леонтовича** (1825–1880), українського культурно-освітнього діяча, письменника, поета-романтика, одного з видавців й авторів альманаху «Сборник приветствований и желаний», продовжувача традицій М. Шашкевича, автора оповідань, віршів-присвят, інтимно-ліричних пісень тощо.
- **130 років** від дня народження **Василя Івановича Сімовича** (1880–1944), українського вченого-мовознавця, публіциста, перекладача, культурного діяча, редактора і видавця, організатора освіти та просвітницького руху на західноукраїнських землях, дійсного члена НТШ, викладача учительської семінарії в

- Чернівцях, керівника шкіл, учительських курсів і редактора періодичних видань у таборах полонених українців в Австрії та Німеччині (1914–1919), професора, а пізніше ректора Українського педагогічного інституту в Празі, завідувача кафедри української мови, декана філологічного факультету Львівського університету, автора підручників з граматики української мови, статей з морфології українських прикметників, правил правопису тощо.
- 11.03 – **235 років** від дня народження **Василя Григоровича Анастасевича** (1775–1845), українського і російського бібліографа, книгознавця, письменника, перекладача, видавця щомісячного журналу «Улей», автора бібліографічних праць з історії та етнографії України, бібліографічного покажчика періодичних видань 1707 – 1823 рр., статті „Про бібліографію” (1811), що поклала початок теорії бібліографії в Росії.
- **165 років** від дня народження **Василя Петровича Єрмакова** (1845–1922), українського математика і педагога, професора Київського університету, завідувача кафедри вищої математики Київського політехнічного інституту, члена-кореспондента Петербурзької АН, засновника і видавця «Журнала элементарной математики» (для учнів і вчителів), одного із засновників Київського фізико-математичного товариства, автора наукових праць із різних розділів математичного аналізу, теорії рядів, диференціальних рівнянь, варіаційного числення, робіт з методики математики, статей з педагогіки, підручників для вищої школи.
- 11.03 – **125 років** від дня народження **Євгена Миколайовича Мединського** (1885–1957), російського педагога, діяча народної освіти, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН РРФСР, викладача, пізніше – професора Московського державного педагогічного інституту та інших вишів Москви, завідувача відділу Науково-дослідного інституту теорії та історії

педагогіки, автора першого радянського підручника з історії педагогіки та народної освіти в СРСР «История педагогики: учебник для пединститутов», праць «Внешкольное образование», «Энциклопедия внешкольного образования» (у 3 т.), «Народное образование в СССР», «Педагогика», «Просвещение в СССР» та ін.

- 14.03 – **175 років** від дня народження **Всеволода Порфирійовича Коховського** (1835–1891), українського письменника і педагога, генерал-лейтенанта (закінчив Петербурзьку військову академію), керівника навчального відділу Головного управління військово-навчальних закладів Військового міністерства в Петербурзі, засновника і першого директора Педагогічного музею військово-навчальних закладів і Педагогічної бібліотеки, одного з друзів і популяризатора творчості Т. Шевченка, організатора Першої Всеросійської виставки дитячих іграшок, ігор і занять, упорядника «Каталога учебных и воспитательных пособий педагогического отдела Военного Министерства», автора педагогічних праць з трудового виховання, початкової освіти, виховання в сім'ї, народної творчості, зокрема «З народних уст», «Лист до основ'ян» (публікувався в журналі «Основа»), «Пан Комарчук».
- 14.03 – **85 років** від дня народження **Василя Наумовича Боровика** (1925), українського педагога-наставника, фахівця в галузі математики, кандидата педагогічних наук, відмінника народної освіти України, професора і викладача Чернігівського державного педагогічного інституту (50 років), завідувача кафедри геометрії і методики викладання математики (нині – Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка), автора понад 120 наукових праць.
- 16–17.03 – **20 років** тому (1990) відбулася Перша наукова сесія відродженого Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) у Львові.
- 17.03 – **65 років** від дня народження **Ганни Стефанівни**

- Сазоненко** (1945), вчителя-хіміка, кандидата педагогічних наук, заслуженого вчителя України, директора Українського національного гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка, автора науково-методичних посібників «Перспективні освітні технології», «Педагогіка успіху: досвід становлення акмеологічної системи ліцею», посібника-довідника «Українські вчені-натуралісти, математики, лікарі, педагоги» (у співавторстві).
- 18.03 – **320 років** від дня народження **Христіяна Гольдбаха** (1690–1764), німецького математика (упродовж багатьох років працював у Росії – Петербурзі, Москві), автора праць з інтегрування диференціальних рівнянь, теорії рядів, теорії чисел, зокрема – будь-яке ціле число $n \geq 6$ можна подати у вигляді суми трьох простих чисел (проблеми Гольдбаха).
- 19.03 – **115 років** від дня народження **Максима Тадейовича Рильського** (1895–1964), українського поета, перекладача, публіциста, культурно-громадського діяча, фахівця в галузі мовознавства, доктора філологічних наук, академіка АН УРСР, АН СРСР, почесного доктора Ягеллонського університету (Краків), вчителя української мови і літератури в сільських школах, школах Києва, директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, голови Українського комітету славістів, автора статей із мовознавства «Слово перекладача», «Розмова про мову», «Мовні зв'язки українського і російського народів» та до «Русско-украинского словаря», «Українсько-російського словника», «Словника української мови», «Українського правопису», творця збірок поезій «Вірність», «Братерство», «Ранок нашої Вітчизни», «Сад над морем» та ін., лауреата Державних премій СРСР (1943, 1950), Ленінської премії (1960).
- 19.03 – **110 років** від дня народження **Фредеріка Жоліо-Кюрі** (1900–1958), французького фізика, хіміка, громадського

діяча, члена французької АН, іноземного члена АН СРСР, одного із засновників Всесвітнього руху прихильників миру, препаратора Інституту Радіо, професора Коледж де Франс у Парижі, засновника дослідного центру ядерної фізики і хімії та нової лабораторії, активного члена руху Опору, директора Національного центру наукових досліджень, керівника Комісаріату з атомної енергії Франції та запуску першого в країні ядерного реактора, лауреата Нобелівської премії (1935, разом з Ірен Жоліо-Кюрі) за синтез нових радіоактивних елементів.

- **80 років** від дня народження **Ліни Василівни Костенко** (1930), української поетеси, майстра поетичної мініатюри, однієї з перших і найпримітніших молодих українських поетів періоду «шестидесятників», почесного професора Національного університету «Києво-Могилянська академія» та почесного доктора Чернівецького національного університету, автора перших поетичних збірок «Проміння землі» (1957), «Вітрила» (1958), що стали своєрідним заспівом до творчості покоління неоромантиків і неореалістів 60-х років, творця збірок поезій «Над берегами вічної ріки», «Сад нетанучих скульптур», «Неповторність», віршів для дітей «Бузиновий цар», історичних романів у віршах «Маруся Чурай», «Берестечко», лекції для всього українського народу «Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала», лауреата Державної премії України імені Т. Г. Шевченка, Міжнародної літературно-мистецької премії імені О. Теліги.
- 21.03 – **Всесвітній день поезії.**
- **325 років** від дня народження **Йоганна Себастьяна Баха** (1685–1750), німецького композитора і органіста, одного з основоположників німецької національної класичної музики, представника поліфонічного стилю, автора понад тисячі творів: світських і духовних кантат, мес, ораторій, хоралів, інструментальних творів тощо.
- 22.03 – **Всесвітній день водних ресурсів.**

- **115 років** від дня народження **Івана Леонтійовича Ле** (Мойся, 1895–1978), українського письменника, члена літературної організації «Жовтень», Всеукраїнської спілки пролетарських письменників (ВУСПП), лауреата Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка, автора оповідань, повістей, романів «Роман міжгір'я», «Історія радості», «Південний захід», історичних романів «Наливайко», «Хмельницький».
- 23.03 – **Всеукраїнський день працівників культури та аматорів народного мистецтва.**
- 23– – **90 років** тому (1920) відбулася I Всеукраїнська нарада з
25.03 питань освіти, на якій було оприлюднено систему розвитку шкільної освіти в УСРР, розроблену наркомом освіти Г. Ф. Гриньком, яка ґрунтувалася на соціальному, трудовому, професійному, національному та педоцентричному принципах.
- 23.03 – **60 років** від дня народження **Михайла Михайловича Сидоренка** (1950–2003), українського педагога, кандидата педагогічних наук, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника народної освіти України, заслуженого працівника освіти Автономної Республіки Крим, фахівця в галузі позашкільної освіти і виховання, дослідника проблем організаційно-педагогічних умов розвитку Міжнародного дитячого центру «Артек» (МДЦ «Артек»), генерального директора МДЦ «Артек», творця комплексної системи художньо-естетичного, фізичного та духовного розвитку особистості в умовах колективного виховання, засновника і ректора вищого навчального закладу – Гуманітарного інституту «Артек», головного редактора науково-популярного журналу «Освіта без кордонів», автора наукових праць «Програма розвитку МДЦ «Артек», «Тенденції розвитку дитячого табору як позашкільного навчального закладу» та ін.
- 25.03 – **День Служби безпеки України.**
- 27.03 – **Міжнародний день театру.**
- **20 років** тому (1990) створено Всеукраїнську спілку

краєзнавців (на I Всеукраїнському краєзнавчому з'їзді в Києві). У 1991 р. Спілка заснувала премію імені Д. Яворницького, у 1993 р. відновила видання науково-популярного часопису «Краєзнавство».

- **165 років** від дня народження **Вільгельма Конрада Рентгена** (1845–1923), німецького фізика, дослідника властивостей кристалів, магнітного поля рухомих зарядів, відкривача ікс-проміння (названого рентгенівським промінням), лауреата Нобелівської премії (1901).
- 28.03 – **Вербна неділя.**
- **165 років** від дня народження **Олексія Олександровича Андрієвського** (1845–1902), українського педагога, історика, літератора, публіциста, громадського діяча, вчителя гімназій Катеринослава, Одеси, Києва, Тули, директора сирітського будинку в Одесі, одного з ініціаторів створення „Київського товариства сприяння початковій освіті”, організатора видання популярних брошур з різних галузей знань, упорядника і видавця десяти випусків «Історичних матеріалів» з Київського архіву губернського управління, автора статей, нарисів, розвідок, присвячених творчості Т. Шевченка, Г. Квітки-Основ'яненка, В. Жуковського, Є. Баратинського та ін., праць з історії Запорізької Січі, Правобережної України, Києва.
- 28.03 – **85 років** від дня народження **Дмитра Михайловича Гнатюка** (1925), українського співака і режисера, народного артиста СРСР і України, Героя України, професора, академіка Академії мистецтв України, провідного співака Київського театру опери та балету (нині Національний академічний театр опери та балету ім. Т. Шевченка), головного режисера (1988–1998) театру, лауреата Державних премій УРСР, СРСР, Грузинської РСР.
- 30.03 – **75 років** від дня народження **Євгенії Федорівни Соботович** (1935–2007), українського педагога (російського походження), дефектолога, доктора

педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, фахівця в галузі логопедії, лінгвістики, психолінгвістики, дитячої психології та патопсихології, асистента кафедри психоневрології та логопедії Ленінградського педагогічного інституту ім. О. Герцена, професора і завідувача кафедри сурдопедагогіки і логопедії Київського педагогічного інституту ім. О. М. Горького, завідувача лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки АПН України, автора наукових праць «Формування правильного мовлення у дітей з моторною алалією», «Порушення мовленнєвого розвитку у дітей та шляхи їх корекції», «Психолінгвістична структура мовленнєвої діяльності та механізми її формування», «Методика виявлення мовленнєвих порушень у дітей», «Програмні вимоги до корекційного навчання з розвитку мовлення дітей дошкільного віку з вадами інтелекту: програмно-методичний комплекс» (у співавторстві) та ін.

- 31.03 – **280 років** від дня народження **Етьєна Безу** (1730–1783), французького математика, фахівця в галузі вищої алгебри, розробника загальних методів розв'язування систем алгебраїчних рівнянь будь-яких степенів, методу невизначених множників, творця теореми для многочленів з одним невідомим (теорема Безу) тощо, автора шеститомного «Курсу математики».

КВІТЕНЬ

У квітні відзначається:

– **105 років** від створення Всеросійського учительського союзу (ВУС, 1905), професійного союзу вчителів та діячів народної освіти.

– **90 років** від заснування (1920) у Відні, за сприяння місцевої „Січі”, Українського товариства прихильників освіти, яке допомагало українським студентам-емігрантам.

– **65 років** від виходу літературно-художнього журналу „Барвінок” для дітей молодшого шкільного віку.

- 1.04 – **Міжнародний день птахів.**
- **15 років** тому (1995) було створено наукову спеціальну бібліотеку Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (згідно зі Статутом Інституту), нині – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України.
- **150 років** від дня народження **Сергія Миколайовича Реформатського** (1860–1934), українського хіміка-органіка, педагога, члена-кореспондента АН УРСР та АН СРСР, професора Київського університету, Київського політехнічного інституту та Українського науково-дослідного інституту каучуку і каучуконосів, відкривача методу синтезу органічних β-оксикислот (реакція Реформатського), автора оригінального підручника „Початковий курс органічної хімії” (16 видань).
- 2.04 – **Міжнародний день дитячої книги** (відзначається у день народження Г.-Х. Андерсена (1805–1875), датського письменника-казкаря).
- **170 років** від дня народження **Еміля Золя** (1840–1902), французького письменника жанру соціально-психологічного роману, ранні твори якого позначені рисами романтизму, пізніші – натуралізму, зокрема «Романісти-натуралісти», «Експериментальний роман», «Натуралізм у театрі», в яких відображено вірність принципам спадковості, середовища, історизму, об’єктивізму та зближення позицій вченого і письменника, автора романів 20-томної епопеї «Ругон-Маккари. Природна і соціальна історія однієї родини в епоху Другої Імперії» (1871–1893). Перші українські переклади творів письменника і статті про нього належать І. Франкові.
- 4.04 – **Воскресіння Господнє. Великдень.**
- **День створення НАТО (1949).**
- **100 років** від дня народження **Юрія Павловича Германа** (1910–1967), російського письменника, літературознавця, автора трилогії «Справа, якій ти себе

- присвятив», історичного роману епохи Петра I «Росія молода», кіносценаріїв «Семеро сміливих», «Пирогов», «Справа Рум'янцева», «Вірте мені, люди» та ін., творів для дітей, літературознавчих статей тощо.
- 5.04 – **20 років** тому (1990) у Київському державному педагогічному інституті ім. О. М. Горького (нині Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова) відкрито першу серед педагогічних вузів республіки кафедру історії України.
- 7.04 – **Благовіщення Пресвятої Богородиці.**
– **Всесвітній день здоров'я.**
- 8.04 – **215 років** від дня народження **Володимира Федосійовича Расвського** (1795–1872), російського поета, публіциста, декабриста, члена „Союзу благоденства” і Південного товариства декабристів, автора публіцистичних творів, віршів «Сміюся і плачу», «Сатира на звичай», «Співець у в'язниці» та ін. Деякий час проживав в Україні – Тульчині, Кам'янець-Подільському.
- 11.04 – **130 років** від дня народження **Яна Петровича Ряппо** (1880–1958), українського педагога (естонського походження), діяча народної освіти і науки, історика освіти, учителя, викладача вищих навчальних закладів, громадського і політичного діяча, одного із організаторів радянської влади на півдні України, зокрема в Миколаєві й Одесі, заступника наркома освіти УСРР, головного редактора журналу „Шлях освіти” (1922–1928), творця нової системи українського шкільництва й першого її історика, автора праць, присвячених становленню та розвитку системи народної освіти, зокрема «Робітнича освіта на Україні та її найближчі перспективи», «Реформа вищої школи на Україні в роки революції», «Народна освіта на Україні за десять років революції», «Проблеми професіоналізму і політехнізму в радянській шкільній системі» та ін.
- 12.04 – **Всесвітній день авіації і космонавтики.**
– **День працівників ракетно-космічної галузі України.**

- **10 років** тому (2000) ухвалено постанову Кабінету Міністрів України „Про затвердження Інструкції з обліку дітей та підлітків шкільного віку”.
  - **170 років** від дня народження **Миколи Івановича Петрова** (1840–1921), українського вченого (росіянина за походженням), літературознавця, бібліографа, доктора російської мови і словесності, члена-кореспондента Російської АН, професора Київської духовної академії, який майже 60 років науково-педагогічного і творчого життя поклав на вівтар України, досліджуючи давню і нову українську літературу та культуру, історію, археологію, етнографію, бібліографію тощо; представника порівняльно-історичного методу в літературознавстві, автора праць, що відзначаються багатством бібліографічних матеріалів «Очерки истории украинской литературы XIX столетия», «Очерки из истории украинской литературы XVII – XVIII вв.», «О происхождении и составе славяно-русского печатного пролога (иноземные источники)», «Историко-топографические очерки древнего Киева», а також досліджень з питань бібліотечної справи, книгознавства, історії друкарства в Україні тощо.
- 15.04 – **70 років** тому (1940) вийшла постанова Ради народних комісарів УРСР про заснування Дрогобицького учительського інституту, з 1951 р. – Дрогобицький педагогічний інститут, нині – Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка.
- **60 років** тому (1950) було засновано Українську Вільну Академію Наук (УВАН) у США.
  - **130 років** від дня народження **Макса Вертгеймера** (1880–1943), німецького психолога, доктора філософії, одного із засновників і головного теоретика гештальтпсихології, творця концепції процесу навчання (важливим елементом якого є процес розуміння), професора Франкфуртського університету, викладача Нової школи соціальних досліджень у Нью-Йорку, автора праць „Експериментальні дослідження

сприйняття рухів" (про основний принцип гештальтпсихології), „Продуктивне мислення” (поширення принципів гештальтпсихології на процес мислення).

- **125 років** від дня народження **Миколи Федоровича Даденкова** (1885–1955), українського педагога, вченого, фахівця з теорії та історії педагогіки, викладача російської мови та літератури Лубенської учительської семінарії, директора гімназії в м. Радомишлі, викладача педагогіки Фребелівського жіночого педагогічного інституту та Вищих педагогічних курсів у Києві, професора Дніпропетровського, Ніжинського, Київського педагогічних інститутів, завідувача відділу історії педагогіки Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП), автора першого підручника з історії педагогіки в Україні, розділів до підручника «Педагогіка», праць з проблем дидактики та естетичного виховання учнів, зокрема «Зміст навчальної роботи в середній школі», «Рисование как средство наглядности», «Естетичне виховання», з історії педагогіки «Великі слов'янські педагоги XVII – XIX ст. та їх спадщина», «Життя, діяльність і педагогічні ідеї А. С. Макаренка», «Школа на Україні в XVI – XVII ст. у боротьбі за зміцнення культурних зв'язків українського і російського народів» та ін.
- 16.04 – **135 років** від дня народження **Адріана Володимировича Володимирського** (1875–1936), українського педагога-дефектолога, лікаря-психоневролога, професора, дослідника закономірностей розвитку, виховання та навчання дітей з фізичними і психічними вадами, ролі спадковості в розвитку дитини та впливу різних умов на її розвиток, одного з ініціаторів становлення вищої дефектологічної освіти в УСРР, прихильника ідеї вільного розвитку особистості, викладача Київського інституту народної освіти, керівника лікарсько-педагогічного кабінету в Києві, автора праць «Основи індивідуального поведіння в

- нормі та ухилах», «Введение в прикладную рефлексологию», «К динамике педагогического процесса» та ін.
- 17.04 – **День довкілля.**
- **155 років** від дня народження **Семена Опанасовича Венгерова** (1855–1920), російського літературознавця, видавця і бібліографа, професора Петербурзького університету, редактора „Библиотеки великих писателей”, почесного члена Харківського університету, автора фундаментальних довідково-бібліографічних видань «Критико-бібліографічний словник російських письменників і вчених» (у 6 т.), «Джерела словника російських письменників» (у 4 т.), «Російські книги» (у 3 т.), які містять матеріали з історії української літератури і культури; укладача бібліографічних картотек.
- 18.04 – **День пам'яток історії та культури України.**
- **150 років** від дня народження **Уляни Кравченко** (Юлія Юліївна Шнайдер, 1860–1947), української письменниці, громадсько-культурної діячки, майстра інтимної та пейзажної лірики, вчителя за фахом (закінчила Львівську вчительську семінарію), учасниці жіночого емансипаційного руху Галичини, автора збірки нарисів автобіографічного характеру «Спогади вчительки», в яких відображено стан народної освіти в Галичині, прозових мініатюр, оповідань, поетичних збірок, зокрема «Prima Vega» – перша в Галичині збірка, написана жінкою-українкою, віршів для дітей тощо.
- 19.04 – **10 років** тому (2000) Президією АПН України затверджено Концепцію громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (керівник творчого колективу О. В. Сухомлинська).
- **130 років** від дня народження **Євгена Євгеновича Слуцького** (1880–1948), українського економіста, математика і статиста, одного з творців теорії випадкових функцій та нескінченних матриць, викладача вищих навчальних закладів Києва і Москви,

Математичного інституту ім. В. Н. Стеклова АН СРСР, автора праць з теорії ймовірностей та математичної статистики. Дослідження окремих питань у структурі теорії ймовірностей увійшли в аксіоматику А. М. Колмогорова (1903–1987), видатного російського математика.

- 21.04 – **100 років** тому (1910) було припинено функціонування Київського товариства „Просвіта” імені Тараса Шевченка (громадська організація, що діяла на території Київської губернії і була зареєстрована 26 травня 1906 р.). Товариство відновило свою діяльність у квітні 1917 р. і проіснувало до березня 1920 р.
- 21.04 – **275 років** від дня народження **Івана Петровича Кулібіна** (1735–1818), російського механіка-самоука, винахідника, керівника механічними майстернями Петербурзької АН з виробництва верстатів, астрономічних, фізичних та навігаційних приладів, творця моделі дерев'яного мосту через Неву, оригінального годинника, оптичного телеграфу, візка-самоката, ліфта тощо.
- **85 років** від дня народження **Євгена Львовича Немировського** (1925), російського вченого зі світовим ім'ям (родом з України), бібліографа, одного із творців історії книгознавства, фахівця в галузі вивчення книг кириличного друку, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента Російської академії природничих наук і Чорногорської академії наук і мистецтв, члена Гутенберзького товариства, головного наукового співробітника відділу рідкісної книги Російської державної бібліотеки, дослідника життя і діяльності Івана Федорова та становлення російського книгодрукування, організатора Федоровських читань та краєзнавчої науки, автора проекту «Сводного каталога славянских старопечатных изданий кириллического и глаголического шрифтов» і «Сводного каталога изданий кирилловского шрифта» (у 7 т.), творця монографії «Изобретение Иоганна Гутенберга: Из истории

- книгопечатання» (у 3 кн.) та інших праць з книгознавства та історії книги.
- 22.04 – **Всесвітній день Землі.**
- 23.04 – **Всесвітній день книги і авторського права.**
- **115 років** від дня народження **Лева Юстимовича Биковського** (1895–1992), українського бібліографа, бібліотекознавця, книгознавця, публіциста, геополітика, історика та мемуариста, творця теоретичних засад бібліології, секретаря київського видавництва «Друкар», працівника університетської бібліотеки в Кам'янці-Подільському, одного з перших співробітників Всенародної бібліотеки України (нині – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського НАН України), відомого бібліографа-практика бібліотек Європи та США, бібліографа Варшавської публічної бібліотеки (1928–1944, з 1942 – директор), одного із засновників Українського чорноморського інституту у Варшаві, автора монографії «Замітки про книгознавство та книгоживання», видавця Літопису громадської бібліотеки Лозуватського товариства «Просвіта», трьох збірників «Українського книгознавства», документованих томів «Книгарні – бібліотеки – Академія» тощо.
- 24.04 – **90 років** від дня народження **Григорія Михайловича Тютюнника** (1920–1961), українського письменника, педагога (тривалий час учителював у с. Кам'янка-Бузька на Львівщині), співробітника журналу «Жовтень» (тепер – «Дзвін»), лауреата Державної премії УРСР імені Т.Г. Шевченка (1963), автора роману «Вир», в якому відображено соціально-психологічні процеси колгоспного села та подвиг радянського народу у Великій Вітчизняній війні; збірок оповідань, поезій, незавершеного роману «Буг шумить».
- **Міжнародний день солідарності молоді.**
- **90 років** від дня народження **Дмитра Григоровича Білоуса** (1920–2004), українського поета, літературознавця, перекладача, літературного критика,

громадського діяча, педагога, члена-кореспондента АПН України, наукового консультанта і редактора видань гуманітарно-естетичного спрямування, автора статей і рецензій з питань етнопедагогіки, теорії і практики художнього перекладу, творця поетичних збірок «Диво калинове», «Чари барвінкові» (вірші для дітей), літературно-критичних статей, перекладів болгарських поетів, упорядника і редактора «Антології болгарської поезії» (у 2 т.), лауреата Державної премії імені Т. Г. Шевченка, літературних премій імені Максима Рильського, імені Олександра Копиленка.

26.04 – **День Чорнобильської трагедії.**

– **120 років** від дня народження **Миколи Костянтиновича Зерова** (1890–1937), українського поета-неокласика, перекладача, літературознавця і критика, полеміста, майстра сонета, педагога, учителя шкіл Златополя, Києва, Баришівки, професора української літератури Київського інституту народної освіти, викладача курсу теорії перекладу Українського інституту лінгвістичної освіти, редактора журналу «Книгарь», учасника Всеукраїнських учительських з'їздів (1917), автора поетичних збірок, літературно-критичних статей з питань теорії поетичного перекладу, нарисів про творчість українських письменників (Лесі Українки, П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри та ін.), курсу лекцій з історії української літератури – «Українське письменство ХІХ ст.», упорядника антології «Нова українська поезія», «Слово» (перевид. «Сяйво»), «Байка і притча в українській літературі ХІХ–ХХ в.».

26.04 – **75 років** від дня народження **Станіслава Володимировича Тельнюка** (1935–1990), українського письменника, літературного критика, редактора, перекладача, автора збірок поезій, повістей та оповідань, літературно-критичних нарисів, біографічної повісті «Павло Тичина», перекладів російською, білоруською, грузинською, польською та іншими мовами, лауреата Республіканської премії імені М. Островського,

- літературної премії імені П. Тичини «Чуття єдиної родини».
- 27.04 – **90 років** тому (1920) вийшов наказ Міністерства народної освіти „Про поповнення педагогічних кадрів шкіл учителями української мови”.
- 27–
28.04 – **90 років** тому (1920) загальні збори студентів Кам’янець-Подільського державного українського університету ініціювали проведення „Всеукраїнського студентського конгресу вищих шкіл Соборної України і з поза межі її” у Києві 1 жовтня 1920 року.
- 27.04 – **190 років** від дня народження **Герберта Спенсера** (1820–1903), англійського філософа-позитивіста, психолога і соціолога, засновника т.з. органічної школи в соціології, інженера-практика, розробника загальної теорії еволюції, що покладена в основу його соціології – органічна теорія суспільства; прихильника педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо (методи навчання повинні відповідати розумовому розвитку дитини – від простого до складного, від конкретного до абстрактного, від практики до теорії), автора статей із проблем змісту освіти і методики розумового, морального та фізичного виховання, що мали великий вплив на подальший розвиток педагогіки, зокрема в англо-саксонських країнах.
- **125 років** від дня народження **Степана Пилиповича Постернака** (1885–1938), українського педагога, історика освіти, бібліотекознавця і бібліографа, викладача підготовчих курсів, учителя російської мови та історії шкіл Умані, Тихорецька, Таганрогу, працівника комісаріату в справах Київської шкільної округи, голови відділу вчительських шкіл та видавництва Міністерства народної освіти, головного консультанта шкільного відділу Наркомосу, лектора і викладача учительських семінарій та Інститутів народної освіти (Київ, Черкаси), керівника секції з історії освіти в Україні при Педагогічній комісії Всеукраїнської Академії наук, вченого секретаря Комісії

енциклопедичного словника, першого керівника (директора) Всенародної бібліотеки України (ВБУ) у Києві (нині Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського НАН України), який зробив значний внесок у розвиток і досягнення ВБУ в галузі теорії бібліотекознавства і бібліографознавства, у формуванні фондів, каталогізації та організації роботи бібліотеки, автора книжок „Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917–1919 рр.”, «Всенародна бібліотека України при Всеукраїнській Академії наук», статей «Всенародна бібліотека України при ВУАН за 1-ше 10-річчя свого існування», «Бібліографія на Україні», «Проблема наукових бібліотек УСРР» та ін.

28.04 – **День охорони праці.**

30.04 – **65 років** тому (1945) Україна увійшла до складу ООН як член-засновник.

ТРАВЕНЬ

У травні виповнюється

– **745 років** від дня народження **Аліг'єрі Данте** (1265–1321), італійського поета-гуманіста доби Передвідродження, громадсько-політичного діяча, зачинателя італійської літературної мови, основоположника італійської національної літератури, автора збірки віршів у прозі «Нове життя» – першого автобіографічного твору в європейській літературі, поеми «Божественна комедія», наукових трактатів (філософських, політичних, природничих).

1– – **Дні міжнародної солідарності трудящих.**

2.05

1.05 – **75 років** від дня народження **Анатолія Йосиповича Сиротенка** (1935–2009), українського педагога, методиста, дипломата, доктора педагогічних наук, професора, почесного академіка АПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, фахівця в галузі географічної і педагогічної наук, методики навчання географії в загальноосвітній школі, штурмана авіації (закінчив Харківське військово-авіаційне

училище) північного військового округу, члена екіпажу літака Президента Малі, що дало змогу побувати в країнах Африки і Європи, дипломата-керівника групи радянських спеціалістів в Конго (Браззавіль), головного радника з питань освіти в уряді Афганістану, заступника директора Інституту психології УРСР, завідувача відділу географії, пізніше заступника директора Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР (із 1992 р. – Інститут педагогіки АПН України), головного наукового співробітника Інституту проблем виховання АПН України, професора Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, одного з творців Концепції географічної освіти та Державного освітнього стандарту з географії, автора підручників і методичних посібників з географії, в т.ч. для афганських шкіл, оновлених програм, літературно-публіцистичних праць краєзнавчого характеру.

- 1.05 – **65 років** від дня народження **Миколи Івановича Сенченка** (1945), українського вченого в галузі обчислювальної техніки, соціальних комунікацій, фахівця з питань книгознавства, доктора технічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, професора, керівника Інформаційного центру Харківського інституту інженерів комунального будівництва, директора Центральної наукової бібліотеки України (1985–1992), нині – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, одного з ініціаторів і організаторів Надзвичайного з'їзду бібліотекарів України (1991), директора Державної наукової установи «Книжкова палата України ім. Івана Федорова», головного редактора журналу «Вісник Книжкової палати».
- 3.05 – **День Сонця.**
 – **Всесвітній день свободи преси.**
 – **160 років** від дня народження **Дмитра Дмитровича Язикова** (1850–1918), російського бібліографа, мовознавця, історика літератури, викладача російської

- словесності в середніх навчальних закладах Москви, редактора газети «Московские новости», керівника бібліотеки Московського університету, голови Московського бібліографічного гуртка (пізніше – Російське бібліографічне товариство при Московському університеті), укладача бібліографічної праці «Обзор жизни и трудов покойных русских писателей», що стала справою всього життя вченого.
- 3.05 – **105 років** від дня народження **Юрія Андріяновича Лавріненка** (1905–1987), українського літературознавця, критика, публіциста (США), упорядника антології творів української літератури 20–30 рр. ХХ ст. „Розстріляне відродження”, автора літературно-критичних нарисів, літературознавчих статей, публіцистичних праць тощо.
- 4.05 – **165 років** від дня народження **Вільяма Кліффорда** (1845–1879), англійського математика, професора університетського коледжу в Лондоні, одного з основоположників векторного числення (для вивчення геометрії руху застосовував теорію кватерніонів), популяризатора фізико-математичних наук, автора наукових праць з алгебри і геометрії, зокрема у праці «Здоровий глузд у точних науках» сформулював сучасне означення скалярного добутку.
- 7.05 – **170 років** від дня народження **Петра Ілліча Чайковського** (1840–1893), російського композитора, професора Московської консерваторії, автора опер «Євгеній Онегін», «Мазепа», «Черевички», «Пікова дама», «Іоланта» та ін., музики до балетів «Лебедине озеро», «Спляча красуня», «Лускунчик», творця симфоній, фантазій, фортепіанних і скрипкових концертів, романсів тощо.
- **155 років** від дня народження **Миколи Феофановича Кащенко** (1855–1935), українського вченого-біолога, ембріолога, селекціонера, доктора медицини, зоології, академіка Української АН, розробника теоретичних, методологічних та наукових основ акліматизації, які стали класичними, дослідника фауни Сибіру, творця

нових плодових, лікарських і технічних рослин, професора порівняльної анатомії і ректора Томського університету, викладача курсу порівняльної анатомії, гістології та ембріології Харківського університету, професора зоології аграрного факультету Політехнічного інституту (Київ), засновника Зоологічного музею та Акліматизаційного саду УАН, автора праць з ембріології тварин і людини, гістології, мікроскопічної техніки, археологічної палеонтології, зоології, акліматизації культурних рослин в умовах Сибіру й України.

- 9.05 – **День Перемоги.**
- **65 років** тому (1945) радянський народ здобув перемогу у Великій Вітчизняній війні (1941–1945) над фашистськими загарбниками.
  - **День Матері.**
  - **175 років** від дня народження **Максима Олексійовича Антоновича** (1835–1918), російського і українського філософа-матеріаліста, просвітителя, публіциста, природознавця, провідного літературного критика, пізніше керівника журналу «Современник», прихильника сенсуалізму й естетичних поглядів М. Чернишевського і М. Добролюбова, розробника філософської концепції, подібної до філософії класичного французького Просвітництва XVIII ст.
- 10.05 – **250 років** від дня народження **Руже де Ліля** (1760–1836), французького поета і композитора, військового інженера, перекладача французькою мовою байок І. Крилова, автора знаменитої «Марсельєзи» (слова і музика, 1792).
- 12.05 – **195 років** від дня народження **Віктора Івановича Григоровича** (1815–1876), російського й українського мовознавця, літературознавця, археолога, етнографа, одного з перших дослідників археології, етно- і топографії Південної України, учасника подорожі по балканських володіннях Османської імперії (зібрані рукописи стали джерелознавчою базою в галузі

славістики), одного з основоположників слов'янської філології в Росії, професора Новоросійського (Одеса), Казанського і Московського університетів, автора праць з історії мови та літератури слов'ян, зокрема «Короткий огляд слов'янських літератур», «Слов'янські старожитності», «Слов'янські наріччя», в яких подано характеристику й українській мові.

- 12.05 – **150 років** від дня народження **Костянтина Олександровича Торопова** (1860–1933), російського математика-педагога, професора математики, творця загальної теорії розв'язування трикутників (увійшла в курс тригонометрії С. Й. Новосьолова), автора підручників та навчальних посібників з геометрії, тригонометрії, цікавої математики для середньої школи.
- **145 років** від дня народження **Софії Окуневської-Морачевської** (1865–1926), української письменниці, публіцистки, громадсько-культурної діячки, першої української жінки-лікаря в Австро-Угорщині.
- **135 років** від дня народження **Якова Феофановича Чепіги-Зеленкевича** (1875–1938), українського педагога, психолога, методиста, громадського діяча, учителя шкіл Донбасу, творця «Проекту української школи» (1913), керівника руху за створення національної школи в Україні (1917–1918 рр. спільно з Русовою, Черкасенком, Музиченком), одного з розробників основних документів про школу та організацію освіти в Україні, проректора і професора Вищого інституту народної освіти в Києві (ВІНО), одного з організаторів Педологічного інституту в Києві, керівника секції методики й дидактики кафедри педології при Харківському інституті народної освіти, співробітника Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП), члена Державного науково-методичного комітету Наркомосу УСРР, автора наукових праць з трудового виховання, педологічного спрямування, форм і методів навчання, творця підручників для початкової школи (букварі, читанки,

задачники та методичні поради до них), методичних посібників для вчителів тощо.

- 13.05 – **215 років** від дня народження **Павла Йозефа Шафарика** (1795–1861), чеського і словацького лінгвіста, літературознавця, історика, етнографа, поета, професора слов'янської порівняльної філології, основоположника багатьох галузей слов'янознавства, діяча чеського і словацького національного відродження, члена Імператорської академії у Відні та багатьох зарубіжних наукових товариств, редактора журналів «Світогляд» і «Журналу Чеського музею», учасника підготовки Слов'янського з'їзду в Празі, автора праць «Слов'янські старожитності», «Слов'янський народопис», «Історія слов'янської мови та літератури всіма нарідчями» (в т.ч. української мови, літератури і народної творчості), «Про землю під назвою Бойки». Високо цінив вченого Т. Шевченко (написав посвяту до поеми «Єретик» – «Шафарикові» та згадував у посланні «І мертвим, і живим ...»).
- 14.05 – **90 років** від дня народження **Ярослави Стецько** (Слава-Анна Музика, 1920–2003), української політичної діячки, журналістки, магістра політичних наук Українського Вільного Університету (Мюнхен), лідера національно-визвольного руху в Україні, Голови Проводу ОУН (1991–2000) та Конгресу Українських націоналістів (КУН), народного депутата України трьох скликань, знавця англійської, французької, німецької, італійської, польської та інших іноземних мов.
- 15.05 – **День науки.**
– **День Європи (в Україні).**
– **Міжнародний день сім'ї.**
– **165 років** від дня народження **Іллі Ілліча Мечникова** (1845–1916), видатного російського і українського біолога, одного з основоположників ембріології, порівняльної патології, імунології та мікробіології, педагога, професора Новоросійського (Одеса) та Петербурзького університетів, лауреата Нобелівської

- премії (1908, першого вихідця з України), керівника однієї з лабораторій та заступника директора Пастерівського інституту в Парижі, засновника і керівника першої в Росії Одеської бактеріологічної станції, автора наукових праць із зоології безхребетних, про тривалість життя та причини старіння, книги «Сорок років пошуку раціонального світогляду», яка стала фундаментом для багатьох поколінь людей науки.
- 16.05 – **День молодіжних та дитячих громадських організацій.**
- **115 років** від дня народження **Тодося Степановича Осьмачки** (1895–1962), українського поета, прозаїка, перекладача, учителя київських шкіл, члена літературної «майстерні революційного слова» – МАРС, автора збірок поезій 20-х рр. «Круча», «Скитські вогні», «Клекіт», поетичних книг у діаспорі – «Сучасникам», «Поет», повістей «План до двору», «Ротонда душогубців», перекладів творів О. Уайльда та У. Шекспіра.
- 17.05 – **Всесвітній день інформаційного суспільства.**
- **190 років** від дня народження **Сергія Михайловича Соловйова** (1820–1879), російського історика, представника «державної школи» (юридична школа – основний напрям у російській історіографії другої половини XIX – початку XX ст.), прихильника порівняльно-історичного методу, члена Петербурзької АН, професора і ректора Московського університету, автора багатотомної „Історії Росії” (у 29 т.), праць, присвячених історії України, зокрема українському козацтву.
  - **130 років** від дня народження **Іларія Івановича Карбулицького** (1880–1961), українського письменника, педагога, публіциста, видавця, журналіста, громадського діяча, редактора педагогічного журналу «Промінь», газети «Каменярі», видавця серії популярних книжок «Дешева бібліотека», автора оповідань з життя селянства, інтелігенції, зокрема вчителів Буковини

- «З дневника молодого учителя», «Агій з панами», «Архтемій», статей і розвідок на педагогічні теми та праці „Розвій народного шкільництва на Буковині”
- 18.05 – **Міжнародний день музеїв.**
- **День пам’яті жертв депортації (1944) з Криму.**
  - **110 років** від дня народження **Юрія Івановича Липи** (1900–1944), українського історіографа, політолога, поета, публіциста, лікаря і громадського діяча (сина І. Л. Липи), ініціатора заснування видавництва «Народний стяг», організатора літературного об’єднання «Сонцесвіт» у Галичині, керівника літературного об’єднання «Танк» у Варшаві, знавця давньоукраїнської мови, звичаїв, обрядів, автора публіцистичних та історичних праць «Союз визволення України», «Королівство Київське по проекту Бісмарка», «Гетьман Іван Мазепа», наукових видань «Фітотерапія», «Цілющі рослини», «Ліки під ногами», творця поетичних збірок «Світлість», «Суворість», «Вірую», історичного роману «Козаки в Московії», оповідань «Нотатник» (3 вип.).
- 19.05 – **100 років** від дня народження **Миколи Олександровича Сарми-Соколовського** (1910–2001), українського письменника, класика візуального вірша, кобзаря, художника, громадсько-політичного діяча, борця за українську державність і національну церкву, члена ОУН (політв’язень, у неволі провів 17 років), автора мемуарів про бурхливу добу ХХ ст., поетичних збірок „Анафема”, „Коріння пам’яті”, „Дорогою жнив” та ін., автобіографічної повісті „Моя причетність до ОУН”, книги „Документальні новели”, роману „Червона плащаниця”.
- 22.05 – **Міжнародний день біологічного різноманіття.**
- **День перепоховання (1861) праху Т. Г. Шевченка** (1814–1861), українського поета, художника, мислителя, на Чернечій горі поблизу Канева.
  - **170 років** від дня народження **Марка Лукича Кропивницького** (1840–1910), українського драматурга, актора, режисера, композитора,

театрального діяча, фундатора українського професійного театру, організатора власної труп, яка стала основою театру корифеїв, автора понад 40 п'єс, зокрема драм «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Глитай, або ж Павук», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Дві сім'ї», «Метелик» та ін., драматичних переробок та інсценізацій творів інших письменників, п'єс-казок для дітей.

22.05 – **65 років** від дня народження **Юрія Євгеновича Рибчинського** (1945), українського поета, драматурга, сценариста, одного з основоположників сучасної української естрадної пісні, заслуженого діяча мистецтв України, народного артиста України, автора понад трьох тисяч пісень, неординарного твору-поєми «Поїзд», однієї з найвідоміших рок-опер «Біла ворона», пісенної антології творів (тринадцять дисків) у виконанні зірок української і російської естради.

23.05 – **День святої Трійці.**

24.05 – **День слов'янської писемності і культури.**

– **День Рівноапостольних Кирила і Мефодія**, вчителів слов'янських.

– **180 років** від дня народження **Олексія Кіндратовича Саврасова** (1830–1897), російського художника-пейзажиста, фундатора Товариства пересувних художніх виставок, засновника російського реалістичного пейзажу, академіка Петербурзької Академії мистецтв, викладача Московського училища живопису, скульптури та архітектури, автора картин «Вечірній пейзаж», «Сільський вид», «Граки прилетіли», «Розлив Волги», «Місячна ніч над озером», на українські теми – «Краєвид Києва з Дніпра», «Степ України», «Вид Києва з Дніпра на Печерську Лавру» та ін.

– **105 років** від дня народження **Михайла Олександровича Шолохова** (1905–1984), російського письменника, академіка АН СРСР, двічі Героя Соціалістичної Праці, автора збірки «Донські оповідання», роману-епопеї «Тихий Дон», романів

- «Піднята цілина», «Вони воювали за Батьківщину», оповідання «Доля людини», лауреата Державної премії СРСР, Ленінської і Нобелівської премій.
- 25–31.05 – **85 років** тому (1925) відбулася Всеукраїнська нарада губернських і окружних інспектур народної освіти, яка схвалила організаційно-педагогічні засади науково-методологічної роботи, викладені заступником наркома Я. П. Ряппо у тезах «Організація методологічної роботи», в яких було визначено основні завдання і мета школи, основи запровадження комплексної системи навчання, введення лабораторно-дослідних методів навчання, розробка нової системи оцінювання знань учнів, створення єдиного центрального керівного органу науково-дослідною роботою тощо.
- 27.05 – **140 років** від дня народження **Володимира Юліановича Охримовича** (1870–1931), українського юриста, етнографа, статиста, мовознавця, журналіста, громадсько-політичного діяча, викладача і доктора права Львівського університету, професора Українського (таємного) університету у Львові, дійсного члена НТШ, члена-кореспондента Петербурзької АН, автора наукових праць з питань етнографії, статистики, права, зокрема «Знадоби до пізнання народних звичаїв та поглядів правних», «Про виголос і наголос слова «Україна», «Українсько-руські приповідки правничі».
- 28.05 – **160 років** від дня народження **Володимира Івановича Щербини** (1850–1936), українського історика, архівіста, красзнавця, педагога, члена-кореспондента АН УСРР, літописця Києва, викладача історії і словесності в навчальних закладах Петербурга, автора праць з історії Києва і Правобережжя.
- 29.05 – **Міжнародний день миротворців ООН.**
– **День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження.**
- 29.05 – **250 років** від дня народження **Луї Мішеля Лепелетьє** (1760–1793), французького освітнього діяча, якобінця, діяча великої Французької революції, автора проекту

реформи народної освіти – „Плану національного виховання”, в якому передбачалось запровадження єдиної загальної безплатної освіти для дітей та відкриття «Будинків національного виховання».

- **180 років** від дня народження **Володимира Ізмайловича Межова** (1830–1894), першого українського та російського бібліографа-професіонала, одного з перших бібліографів О. Пушкіна, працівника Імператорської публічної бібліотеки (Петербург), укладача довідників, бібліографічних покажчиків з педагогіки, дидактики і методики, народної освіти за період 1859–1888 рр., з географії, етнографії, статистики Росії, літературознавства, мовознавства, історії, археології, в ряді праць вміщено українознавчі матеріали, зокрема «Бібліографічний покажчик галицько-руської літератури».
- **100 років** від дня народження **Сави Овсійовича Голованівського** (1910–1981), українського поета, прозаїка, драматурга, перекладача, члена Спілки письменників СРСР, Київської організації Спілки письменників України, автора поетичних книжок „Кіньми залізними”, „Книга поем”, „Фронтовики”, та ін.; п’єс „Марія”, „Осінь двадцятого”, „Поетова доля” та ін.; романів „Тополя на тому березі”, „Корсунь”, „Меморіал”.
- 30.05 – **День хіміка.**
  - **10 років** тому (2000) Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка спільно з Британською радою в Україні, Центром інформаційних ресурсів Посольства США в Україні та Українською бібліотечною асоціацією проведено Міжнародну нараду-семинар «Вузівські бібліотеки на межі століть: перспективи та реальні можливості».
- 31.05 – **Міжнародний день боротьби з тютюнопалінням.**
  - **155 років** від дня народження **Людвіга Гурліта** (1855–1931), німецького педагога, представника теорії вільного виховання, викладача класичних гімназій

Гамбурга і Берліна, автора праць „Німець і його вітчизна”, „Німець і його школа”, в яких піддав гострій критиці народну освіту в Німеччині, а саме невідповідність існуючої системи шкільного виховання з потребами розвитку особистості, відірваність школи від життя, авторитаризм учителів тощо.

ЧЕРВЕНЬ

- 1.06 – **Міжнародний день захисту дітей**, започаткований у 1949 р. Міжнародною демократичною федерацією жінок.
- **День захисту дітей** (в Україні).
- 1–3.06 – **65 років** тому (1945) у Києві відбулася Перша Республіканська нарада працівників вищої школи.
- 4.06 – **Міжнародний день безневинних дітей – жертв агресії.**
- **140 років** від дня народження **Митрофана Васильовича Бречкевича** (1870–1963), українського історика-славіста, приват-доцента Юр'євського університету, професора Казанського і Київського університетів, професора Дніпропетровського інституту народної освіти та Київського педагогічного інституту, заслуженого діяча науки УРСР, автора праць з історії прибалтійських (поморських) слов'ян, зокрема «Святополк – князь поморский», «Первые поморские монастыри», «Национальный вопрос в славянских землях» та ін.
- 5.06 – **Всесвітній день охорони довкілля.**
- **140 років** від дня народження **Наталії Олександрівни Рау** (1870–1947), російського сурдопедагога, організатора першого в Росії і Європі дитячого садка для глухих (Москва) та курсів для матерів і вихователів глухих дошкільнят, працівника дефектологічного відділення педагогічного факультету Московського педагогічного інституту, автора першого посібника з навчання й виховання глухих дошкільників, букварів і підручників для шкіл

глухонімих, статей і брошур для сурдопедагогів і батьків, разом з Ф. А. Рау організувала гурток швидкого читання з губ.

- 6.06 – **День журналіста.**
- **155 років** від дня народження **Івана Петровича Білоконського** (1855–1930), українського діяча освіти, публіциста, літератора, земського і громадянського діяча, народного вчителя, члена Харківського товариства поширення в народі грамотності (ХТГ), керівника довідково-педагогічного комітету ХТГ (з 1912 р. – довідково-педагогічна комісія), до складу якого входила довідково-педагогічна бібліотека, учасника Першого всеросійського з'їзду вчителів ім. К. Ушинського (виступив з доповіддю про діяльність ХТГ, зокрема про роботу довідково-педагогічного комітету та його спеціальної бібліотеки), редактора й одного з авторів 10-го тому „Народной энциклопедии научных и прикладных знаний”, автора праць з історії земства, мемуарних творів.
- **135 років** від дня народження **Томаса Манна** (1875–1955), німецького письменника, лауреата Нобелівської премії (1929), автора романів «Будденброки», «Чарівна гора», «Лотта у Веймарі», «Обранець», «Трістан» та ін., літературно-критичних статей про творчість Й. В. Гете.
- 8.06 – **200 років** від дня народження **Роберта Шумана** (1810–1856), німецького композитора, представника романтизму, творця нових типів фортепіанних циклів – «Метелики», «Карнавал», «Дитячі сцени», «Альбом для юнацтва» та ін., автора симфоній, концертів для фортепіано з оркестром, камерно-інструментальних творів, вокальних циклів тощо.
- 8.06 – **155 років** від дня народження **Наталії Іванівни Кобринської** (Озаркевич, 1855–1920), української письменниці і громадської діячки, зачинательки жіночого руху в Галичині, учасниці й організатора

- першого жіночого віче (м. Стрий), на якому розглядалося питання створення дитячих садків; однієї з ініціаторок феміністичного руху в Західній Україні, організатора «Товариства руських жінок», видавця жіночих альманахів „Перший вінок” та „Наша доля”, прихильниці розвитку реалістичного напрямку в літературі, автора збірок оповідань «Ядзя і Катруся», «Дух часу», «Казки», «Рожа», «Свіча горить», низки публіцистичних статей з питань жіночого руху та літературних розвідок.
- 9.06 – **110 років** від дня народження **Дмитра Івановича Перепьолкіна** (1900–1954), російського математика-методиста, доктора фізико-математичних наук, професора, члена-кореспондента АПН РРФСР, автора курсу геометрії для педагогічних вищих навчальних закладів, методичних посібників для вчителів, навчальних посібників з геометрії для середньої школи.
- 14.06 – **10 років** тому (2000) ухвалено постанову Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад”.
- **130 років** від дня народження **Гната Владиславовича Владиславлєва** (1880–1962), російського бібліографа і літературознавця, упорядника бібліографічних покажчиків з російської літератури XIX – початку XX ст. та російської радянської літератури 20-х рр., рекомендаційних покажчиків «Що читати? Покажчик систематичного домашнього читання для учнів» та «Бібліографічні щорічники», які містили відомості і про українську літературу та культуру, автора-укладача антології «Україна сміється», до якої увійшли вірші І. Котляревського, Т. Шевченка, І. Франка та інших письменників у власному перекладі.
- 16.06 – **85 років** від дня народження **Марії Андріївни Вальо** (1925), українського бібліографа, літературознавця, кандидата філологічних наук, автора праць з питань

української літератури, бібліографії, літературно-критичних нарисів, бібліографічних покажчиків, присвячених українським письменникам, зв'язкам української літератури з літературами народів СРСР і зарубіжних слов'янських країн тощо.

- **60 років** від дня народження **Тамари Ізмайлівни Вилегжаніної** (1950), українського бібліотекознавця, бібліографа, заслуженого працівника культури України, віце-президента Української бібліотечної асоціації (УБА), завідувача відділу обслуговування Державної Республіканської бібліотеки для дітей, завідувача відділу каталогізації, пізніше заступника Генерального директора, нині – Генерального директора Національної парламентської бібліотеки України (НПБУ), ініціатора електронної обробки статей з наукових збірників та створення на цій основі електронних баз даних, головного редактора часопису «Бібліотечна планета», автора і розробника Інформаційно-пошукового тезауруса (ІПТ), доповнень і виправлень до бібліотечно-бібліографічної класифікації, праць з питань створення класифікаторів за галузями знань, словника предметних рубрик НПБУ, розвитку каталогізації в бібліотеках України.
- 17.06 – **235 років** тому (1775) російське самодержавство ліквідувало Запорозьку Січ.
- 18.06 – **80 років** від дня народження **Дмитра Олександровича Тхоржевського** (1930–2002), українського педагога, фахівця в галузі трудового навчання і професійної підготовки учнів, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН СРСР, дійсного члена АПН України, іноземного члена Російської академії освіти (РАО), заслуженого працівника освіти України, відмінника освіти УРСР та відмінника освіти України, викладача і професора Київського педагогічного інституту ім. О. М. Горького, учасника реформування освіти, зокрема трудового навчання, розбудови національної школи, розробника

- проекту концепції «Трудове навчання у 12-річній загальноосвітній школі» (2001), автора праць «Дидактика трудового навчання», «Система трудового навчання», «Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін», «Трудове виховання і професійна орієнтація школярів» та ін.
- 19.06 – **100 років** від дня народження **Пола Джона Флорі** (1910–1985), американського фізика-хіміка-органіка, фахівця в галузі хімії полімерів, одного з основоположників теорії поліконденсації, професора дослідної лабораторії фундаментальних наук при Цинциннатському університеті (штат Огайо), професора хімії Корнелльського і Стенфордського університетів (штат Нью-Йорк), дослідника макромолекул, синтезу рідких кристалів, лауреата Нобелівської премії (1974) за фундаментальні дослідження в галузі теорії та практики фізичної хімії макромолекул.
- 21.06 – **100 років** від дня народження **Олександра Трифоновича Твардовського** (1910–1971), російського поета, громадського діяча, головного редактора журналу «Новий мир», автора книг «Василь Тьоркін», «Дім при дорозі», лірико-філософської поеми «За даллю – даль», прозових творів, критичних статей, перекладів творів Т. Шевченка, І. Франка, українських народних пісень.
- 22.06 – **День Скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні.**
- **Віроломний напад фашистської Німеччини на Радянський Союз. Початок Великої Вітчизняної війни (1941).**
- **10 років** тому (2000) Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про позашкільну освіту».
- 23.06 – **1917** – ухвалено I Універсал Центральної Ради, що проголосив автономію України у складі Російської держави.

- **100 років** від дня народження **Жана Ануїя** (1910–1987), французького драматурга, автора творів на міфологічні та історичні сюжети, про боротьбу французького народу проти фашизму тощо. Його п'єси «Медея», «Жайворонок», «Антігона», «Жана д'Арк» та ін. входять до репертуару театрів України.
- 26.06 – **Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками та їх незаконним розповсюдженням.**
- **200 років** від дня народження **Василя Васильовича Тарновського** (1810–1866), українського етнографа, громадського і культурно-освітнього діяча, мецената української культури, видавця, члена-експерта редакційної комісії у Петербурзі з підготовки селянської реформи 1861 р., приятеля М. Гоголя, Т. Шевченка, П. Куліша (прихильника ідей Кирило-Мефодіївського братства), автора статей «Юридический быт Малороссии», «О делимости семейств в Малороссии» та інших праць з історії побуту й стану українського селянства, видавця «Записок о Южной Руси» і «Чорної Ради» П. Куліша.
- 27.06 – **День молоді.**
- **145 років** від дня народження **Миколи Володимировича Чехова** (1865–1947), російського педагога і методиста, доктора педагогічних наук, професора, заслуженого діяча науки РРФСР, академіка АПН РРФСР, викладача Петербурзької земської учительської семінарії, 2-го Московського університету (педагогічний факультет), Вищих науково-педагогічних курсів, Бібліотечного інституту та інших вишів, організатора всеросійських з'їздів учителів і діячів народної освіти, одного із організаторів «Товариства сприяння фізичному розвитку дітей» (у Катеринославі, нині Дніпропетровськ, там же читав лекції з історії російської літератури в Народному університеті), керівника відділу єдиної школи Наркомпросу РРФСР, автора праць з питань педагогіки, історії народної

- освіти, підручників з методики викладання російської мови, статей з трудового навчання, методики дитячого читання тощо.
- 28.06 – **День Конституції України.**
  - 29.06 – **65 років** тому (1945) було підписано радянсько-чехословацький договір про Закарпатську Україну.
  - **45 років** тому (1965) ухвалено постанову Верховної Ради УРСР «Про подальше поліпшення роботи шкіл, профтехучилищ, середніх спеціальних навчальних закладів, дошкільних і позашкільних установ».
  - **15 років** тому (1995) Указом Президента України започатковано щорічний Всеукраїнський конкурс «Учитель року».
  - **145 років** від дня народження **Петра Васильовича Щепкіна** (1865–1941), українського педагога, учителя і директора П Липцівської, що на Харківщині, двокомплектної школи; багато уваги приділяв розвитку дитячої творчості, вихованню в учнів патріотизму, інтернаціоналізму; першого серед учителів України нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора УСРР (1924). Школі с. Липці присвоєно ім'я П. В. Щепкіна.
  - 29.06 – **110 років** від дня народження **Антуана де Сент-Екзюпері** (1900–1944), французького письменника, льотчика, учасника Другої світової війни, автора романів «Південний поштовий», «Планета людей», алегоричної притчі-казки «Маленький принц», нарисів, репортажів тощо.

ЛИПЕНЬ

- 1.07 – **90 років** тому (1920) Наркомос УСРР схвалив «Декларацію народного комісаріату освіти УСРР про соціальне виховання дітей» (організацію дитячих будинків, садків, осередків, трудових колоній та ін.) – документ, що проголосив напрям освітньої політики уряду УСРР, гаслом якого стало «охорона дитинства». Нова освітня концепція була

- оприлюднена на Першій Всеукраїнській нараді з освіти (2–6 серпня 1920 р.).
- **35 років** тому (1975) у Гельсінкі підписано Заключний акт Наради з питань безпеки та співробітництва в Європі.
  - 4.07 – **День Військово-Морських Сил Збройних Сил України.**
  - **5 років** тому (2005) вийшов Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні».
  - 7.07 – **День пророка Іоанна Хрестителя. Свято Івана Купала.**
  - 7–11.07 – **65 років** тому (1945) у м. Києві відбулася Республіканська нарада вчителів початкових шкіл України.
  - 7.07 – **110 років** від дня народження **Юрія Корнійовича Смолича** (1900–1976), українського письменника, громадсько-політичного діяча, голови правління Спілки письменників УРСР, керівника Українського товариства культурних зв'язків «Україна», автора оповідань, повістей, романів «Четверта причина», «Світанок над морем», «Мир хатам, війна палацам», «Рече та стогне Дніпр широкий».
  - 8.07 – **50 років** тому (1960) „Комсомольская правда” повідомила про перший в УРСР випуск учителів початкової школи, здійснений у Чернігівському педагогічному інституті.
  - 11.07 – **Всесвітній день народонаселення.**
  - 12.07 – **430 років** тому (1580) Іван Федоров видав в Острозі першу в Україні друковану кирилицею Острозьку Біблію.
  - **100 років** від дня народження **Тадеуша Томашевського** (1910–?), польського психолога, заслуженого вчителя Польської Народної Республіки, доктора психологічних наук, професора, доцента Львівського університету (1930–1945 рр., навчався і працював у Львові), професора і завідувача кафедри

- загальної психології Люблінського і Варшавського університетів, керівника Науково-дослідного інституту педагогіки Міністерства освіти у Варшаві, члена і керівника Польського психологічного товариства, автора праць з теоретичних і методологічних проблем взаємодії людини й оточення, питань психології свідомості й регуляції діяльності особистості, психології праці тощо.
- 14.07 – **15 років** тому (1995) Міністерством юстиції України зареєстровано Всеукраїнську асоціацію працівників професійно-технічної освіти.
- 15.07 – **600 років** тому (1410) відбулася Грюнвальська битва, у ході якої було розгромлено Тевтонський орден об'єднаними литовсько-польсько-українськими військами.
- **90 років** тому (1920) за розпорядженням Управління вищих шкіл м. Києва організовано Інститут народної освіти ім. Михайла Драгоманова (1920–1930) на базі історико-філологічного і фізико-математичного факультетів Київського університету св. Володимира, Вищих жіночих курсів та інших освітніх закладів (згодом – Київський педагогічний інститут імені О. М. Горького, нині – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова).
- 15.07 – **165 років** від дня народження **Василя Івановича Фабріціуса** (1845–1895), українського і російського астронома, працівника Київської астрономічної обсерваторії, дослідника біляполярних зірок, автора праць з теоретичної астрономії.
- 16.07 – **20 років** тому (1990) Верховна Рада УРСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України, що сприяло національному відродженню державності, культури і освіти.
- 17.07 – **125 років** від дня народження **Івана Яковича Депмана** (1885–1970), російського математика-педагога, історика математики, викладача вищих навчальних закладів Ленінграда, професора

Ленінградського педагогічного інституту ім. О. І. Герцена, автора наукової праці «Історія арифметики», науково-популярних книжок для юнацтва тощо.

- 18.07 – **375 років** від дня народження **Роберта Гука** (1635–1703), англійського природознавця (фізика, хіміка, математика, астронома, біолога, топографа), архітектора, геніального винахідника, професора геометрії Грешем-коледжу, магістра мистецтв, члена і керівника Лондонського королівського наукового товариства, автора праць з питань теплоти, пружності (закон Гука), оптики та небесної механіки.
- **155 років** від дня народження **Володимира Миколайовича Ястребова** (1855–1899), українського етнографа, фольклориста, археолога, педагога, учня Віктора Григоровича (1815–1876), учителя навчальних закладів Єлисаветграда (Кіровоград), дослідника території Херсонської губернії, давніх пам'яток з розкопок некрополя Ольвії, збирача колекції крашанок, знайдених на розкопках, автора праць з археології «Спроба топографічного огляду давніх пам'яток Херсонської губернії», «Матеріали з етнографії Новоросійського краю», в яких зафіксовано численні обряди й забобони, казки й легенди, оповіді про народності (євреїв, молдаван, литовців та ін.), творів з народного побуту «Весільні короваї на Україні», «Гайдамацький бандурист».
- 18.07 – **80 років** від дня народження **Степана Дмитровича Олійника** (1930), українського діяча, доктора політології, полковника Армії США (35 років віддав військовій справі), фахівця з питань національної безпеки та оборони США, цивільно-військових відносин; консультанта й старшого радника в Консультативно-дорадчій раді при Верховній Раді України та Міністерстві оборони України, лектора Академії Збройних Сил України; благодійника ДНПБ

- України ім. В. О. Сухомлинського; автора праць українською та англійською мовами, зокрема «Радянський федералізм у теорії і практиці», «Природа і розвиток сучасної боротьби в Україні на тлі рухів за свободу в світі», «Цивільно-військові відносини: порівняльний аналіз», передмови до першого видання книжки І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація», статей в енциклопедіях «Україна: Коротка енциклопедія» (Торонто, 1971), англomовній «Енциклопедії українознавства» (Канада, 1984–1993).
- 19.07 – **75 років** тому (1935) Політбюро ЦК КП(б)У прийняло рішення про вилучення зінов'євсько-троцькістської та націоналістичної літератури з бібліотек України, зокрема авторів Б. Антоненка-Давидовича, М. Вороного, О. Влизька, Г. Епіка, М. Куліша, М. Любченка, Г. Косинки, В. Поліщука, В. Підмогильного, Є. Плужника, Д. Фальківського та інших письменників.
- 20.07 – **65 років** тому (1945) Народна Рада Закарпатської України (НРЗУ) і ЦК КПЗУ ухвалили спільну постанову про утворення університету в Ужгороді, нині – Ужгородський національний університет.
- 23.07 – **День Преподобного Антонія Печерського.**
- **80 років** тому (1930) Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народних Комісарів СРСР ухвалили постанову про реорганізацію вищих навчальних закладів, технікумів і робфаків.
- **160 років** від дня народження **Василя Олексійовича Латишева** (1850–1912), російського математика-педагога, викладача математики Петербурзького учительського інституту, директора народних училищ Петербурзької губернії, засновника і видавця журналу «Русский народный учитель», автора підручників з математики для учнів молодших класів та рекомендацій з методики її викладання.
- 24.07 – **День Рівноапостольної княгині Ольги.**

- 25.07 – **165 років** від дня народження **Миколи Олексійовича Руберовського** (1845 – бл.1914), українського філолога-лексикографа, педагога, автора рукописного „Словника малоруського наріччя” (у 18 т.) – найбільшого з дореволюційних українсько-російських словників; укладача рукописної хрестоматії української поезії (рукописи зберігаються у Бібліотеці Російської АН у Петербурзі).
- **145 років** від дня народження **Олександра Васильовича Сперанського** (1865–1919), російського фізико-хіміка, викладача, професора і засновника кафедри фізичної хімії в Київському університеті, автора праць з дослідження твердих розчинів, термодинаміки концентрованих і насичених розчинів.
- 26.07 – **135 років** від дня народження **Карла Густава Юнга** (1875–1961), швейцарського психолога й психіатра, професора університетів у Цюріху і Базелі, засновника швейцарської школи аналітичної психології, основоположника вчення про людські типи та методики так званого асоціативного експерименту, одного з кращих учнів З. Фрейда.
- **125 років** від дня народження **Андре Моруа** (1885–1967), французького письменника, літературознавця, члена Французької академії, викладача університетів США, автора нарисів, есе, історичних праць, психологічних і біографічних романів, зокрема «Аріель, або Життя Шеллі», «Байрон», «Лелія, або Життя Жорж Санд», «Три Дюма», про творчість В. Гюго, О. Флемінга, О. Бальзака та інших письменників.
- 27.07 – **10 років** тому (2000), виходячи з Рішення колегії Міністерства освіти і науки України «Про науково-методичну раду з питань освіти Міністерства освіти і науки України», було створено дорадчо-консультативний орган, покликаний сприяти

реалізації державної політики в галузі освіти, зокрема з питань науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу в навчальних закладах України.

- 28.07 – **День Рівноапостольного князя Київського Володимира Великого** – хрестителя Київської Русі-України.
- **День хрещення Київської Русі-України.**
- 29.07 – **145 років** від дня народження **Андрея Шептицького** (1865–1944), глави Української греко-католицької церкви (УГКЦ), митрополита, доктора філософії, права й теології, громадсько-політичного та культурно-освітнього діяча, члена Галицького сейму, учасника політичних акцій, на яких обстоював права простих галичан; захисника православного населення Волині, Холмщини, Підляшшя; одного із засновників Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), мецената українського національного мистецтва, засновника навчальних закладів у Галичині, сирітських будинків, притулків для убогих, Наукового інституту, «Народної лікарні» (лікарні), Українського національного музею у Львові тощо; почесного члена Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, Богословського наукового товариства, товариства «Просвіта», автора філософсько-богословських та аскетичних творів, досліджень з історії церкви, які писав німецькою, французькою, італійською, латиною, грецькою та іншими мовами.
- 30.07–
2.08 – **65 років** тому (1945) у Києві відбулася нарада республіканського активу працівників народної освіти.
- 30.07
(ін.30.06) – **130 років** від дня народження **Михайла Михайловича Лозинського** (1880–1937), українського політичного діяча, публіциста, літературознавця, перекладача, члена Русько-української радикальної партії, секретаря

- закордонних справ уряду ЗУНР, професора міжнародного права Українського Вільного Університету в Празі, викладача вищих навчальних закладів Харкова, автора підручників «Міжнародне право» і «Охорона національних меншостей в міжнародному праві», праць «Духовенство і національна культура», «Галичина в житті України», літературних розвідок про Т. Шевченка, І. Тургенєва, Л. Толстого, перекладів оповідань М. Горького, Л. Андрєєва, М. Гаршина, ліричних поезій тощо.
- 31.07 – **10 років** тому (2000) засновано Інститут мов світу при Харківському державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди.
- **160 років** від дня народження **Сергія Андрійовича Подолинського** (1850–1891), українського мислителя і громадсько-політичного діяча, ученого-енциклопедиста, медика за фахом, проповідника сучасного екологічного мислення, одного з основоположників української соціальної етнології, дослідника питань раціональної організації праці та її ролі у подоланні енергетичного голоду, співавтора програми українського «громадівського» («драгоманівського») соціалізму, автора творів «Життя і здоров'я людей на Україні», «Нігілізм в Росії», «Громадівство й теорія Дарвіна», «Людська праця і єдність сили» та ін.

СЕРПЕНЬ

У серпні відзначається

– **175 років** від виходу (1835) роману Івана Івановича Лажечникова (1792–1869) «Крижаний дім», який присвячено драматичним подіям в російській історії XVIII ст. – останнім рокам царювання Анни Іоанівни та політиці біронівщини (1740).

- 1.08 – **175 років** від дня народження **Матвія Михайловича Троїцького** (1835–1899), російського психолога і філософа, професора Московського університету, засновника Московського психологічного товариства,

- ініціатора видання журналу „Вопросы философии и психологии”, прихильника англійського емпіризму та ідей Ф. Бекона, Дж. Локка, А. Бена та ін., автора праць «Наука о духе», «Немецкая психология в текущем столетии», про слухові і зорові відчуття та уявлення, участь м’язів гортані й язика в процесі мислення.
- **110 років** від дня народження **Олександра Івановича Копиленка** (1900–1958), українського письменника, театрального критика, учителя, працівника Наркомосу УСРР, члена Спілок письменників «Плуг», «Гарт», літературної організації Вапліте, автора театральних рецензій, статей, нарисів, збірок оповідань «Кара-Круча», «Іменем українського народу», «Буйний хміль» та ін., романів «Визволення», «Лейтенанти», «Дуже добре», «Десятикласники» (про шкільне життя), творів з питань педагогіки і психології, для дітей та юнацтва, зокрема збірок оповідань «Сенчині пригоди», «Школярі», «Друзі», «Хата хлопчика-мізинчика», «Як вони поживають» та ін. У 1978 р. засновано премію імені О. І. Копиленка.
  - 2–6.08 – **90 років** тому (1920) відбулася Перша Всеукраїнська нарада з освіти, на якій було оприлюднено нову освітню концепцію – «Декларацію народного комісаріату освіти УСРР про соціальне виховання дітей».
  - 3.08 – **75 років** тому (1935) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову «Про фізичне виховання в початковій і середній школах».
  - **140 років** від дня народження **Марії Монтессорі** (1870–1952), італійського педагога і лікаря, першої жінки – доктора медицини, професора антропології та гігієни у Вищій жіночій школі, викладача педагогічної антропології університету в Римі, творця теорії вільного виховання, нових методів навчання розумово відсталих дітей (пізніше застосувала ці методи до навчання нормальних дітей), організатора «Будинку дитини» – дошкільної установи, в якій створювалось

таке довкілля, що стимулювало процес самовиховання та спонтанного розвитку дитини; автора праць «Руководство к моему методу», «Самовоспитание и самообучение в начальной школе», «Метод научной педагогики, применяемый к детскому воспитанию в «домах ребенка» та ін. Ідеї педагога значною мірою вплинули на розвиток педагогічної теорії і практики та сприяли боротьбі проти муштри і догматизму в практиці навчання.

- 4.08 – **190 років** тому (1820) на кошти князя О. А. Безбородька у Ніжині було відкрито Гімназію вищих наук (з 1832 – Ніжинський ліцей). У статуті, затвердженому 19.02.1825 р., зазначалося: „Гімназія – публічний навчальний заклад, який займає перше місце після університетів...”. Нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.
- 5.08 – **135 років** тому було створено (1875) Педагогічні курси для удосконалення вчителів початкових народних училищ Київського учбового округу, з 1939 р. – Київський міський інститут удосконалення вчителів, із грудня 1993 р. – Київський міжрегіональний інститут удосконалення вчителів імені Бориса Грінченка, нині – Київський міський педагогічний університет імені Б. Д. Грінченка.
- **160 років** від дня народження **Гі де Мопассана** (1850–1893), французького письменника, романіста, новеліста, майстра пейзажу, стилю і композиції, учня і наступника Гюстава Флобера, учасника франко-пруської війни (1870–71), одного з останніх великих французьких реалістів ХІХ ст., автора збірок новел і поезій, дорожніх нарисів, п’єс, літературно-критичних статей, романів – «Життя», «Любий друг», «Сильніша за смерть», «Монт-Оріоль» та ін.
- 6.08 – **100 років** від дня народження **Івана Омеляновича Синиці** (1910–1976), українського психолога і педагога, доктора психологічних наук, професора, фахівця з психології писемного й усного мовлення та

- психології педагогічної майстерності; учителя шкіл Вінниччини, викладача української мови і літератури в школі с. Літки, що на Київщині, середньої школи №70 м. Києва, завідувача відділу педагогічної психології Науково-дослідного інституту психології УРСР (згодом завідувача відділу психології навчання), літературного критика та літературознавця (збірка «Народна лірика», стаття «Покінчити із застоєм у критиці»), творця порівняльного аналізу писемного й усного мовлення, теоретичного обґрунтування сутності педагогічної майстерності вчителя й педагогічного такту; автора праць „Психологія писемного мовлення учнів V–VIII класів”, „Психологія усного мовлення учнів 4–8 класів”, „Культура мови дітей у сім’ї”, „Про педагогічний такт учителя”, «З чого починається педагогічна майстерність» та ін.
- 7.08 – **130 років** від дня народження **Володимира Кириловича Винниченка** (1880–1951), українського політичного і державного діяча, письменника і драматурга, публіциста, одного з ідеологів і керівників українського національно-визвольного руху (1917–1921 рр.), члена Київської громади і одного із засновників Революційної української партії (РУП), заступника голови Української Центральної Ради (УЦР) та керівника її уряду – Генерального секретаріату; одного з творців Української Народної Республіки (УНР), голови Директорії, автора і співавтора законодавчих актів УЦР, у т.ч. 4-х Універсалів, автора 3-томної мемуарно-публіцистичної праці «Відродження нації», драматичних творів-п’єс «Щаблі щастя», «Великий молох», «Брехня», «Гріх», романів «Записки кирпатого Мефістофеля», «Сонячна машина» та ін., повістей, оповідань, публіцистичних творів, кіносценаріїв тощо.
- 8.08 – **55 років** тому (1955) у Радянському Союзі ухвалено

- положення «Про відпустки та умови праці підлітків».
- 10.08 – **20 років** тому (1990) на засіданні колегії Міністерства народної освіти УРСР було розглянуто і схвалено проект Концепції середньої загальноосвітньої національної школи України, підготовлений колективом Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР (з доповіддю виступив заступник директора інституту С. У. Гончаренко).
- 10.08 – **155 років** від дня народження **Василя Васильовича Латишева** (1855–1921), російського філолога та історика, академіка Петербурзької АН, ректора Петербурзького історико-філологічного інституту, автора праць з історії Скіфії, Кавказу, грецьких колоній на узбережжі Чорного моря та з класичної філології.
- **115 років** від дня народження **Михайла Михайловича Зоценка** (1895–1958), російського письменника, перекладача, автора сатиричних творів та гумористичних новел, зокрема «Шановні громадяни», «Над ким смієтесь?», «Голуба книга», повістей «Чорний принц», «Відплата», «Тарас Шевченко», «Перед сходом сонця» та ін.
- 11.08 – **85 років** від дня народження **Джона Майкла Аргайла** (1925–2002), англійського психолога, одного з піонерів британської соціальної психології, одного із засновників Вольфсон-коледжу в Оксфорді та «Британського журналу соціальної і клінічної психології», почесного доктора літератури Університету Аделаїди, почесного професора Університету Оксфорд Брукс, старости приходу Оксфордської церкви Непорочної Діви Марії, відкривача закономірностей контакту поглядів, впливу зросту співбесідників на відстань між ними, дослідив, як «мова тіла» супроводжує мовленнєві висловлювання; автора наукових праць «Психологія і соціальні проблеми», «Соціальна психологія праці», «Психологія дозвілля», «Релігійна поведінка»,

- «Психологія щастя» та ін., цілого ряду статей, в т.ч. науково-популярних.
- 12.08 – **Міжнародний день молоді.**
  - 14.08 – **Перший (Медовий) Спас. Маковія.**
  - **80 років** тому (1930) Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народних Комісарів СРСР ухвалили постанову «Про загальне обов'язкове початкове навчання».
  - 14.08 – **10 років** тому (2000) наказом Міністерства освіти і науки України затверджено Типове положення про центри практичної психології і соціальної роботи.
  - **150 років** від дня народження **Ернеста Сетона-Томпсона** (1860–1946), канадського письменника і художника-аніمالіста, ілюстратора власних книг, природознавця, творця наукової праці «Життя диких звірів» (у 8 т.), автора роману «Проповідник з кедрової гори», автобіографічного твору «Стежками художника-натураліста».
  - **145 років** від дня народження **Дмитра Сергійовича Мережковського** (1865–1941), російського письменника (українського походження), філософа, критика, одного з теоретиків декадентського напрямку в російській літературі, видавця літературного журналу «Новый путь», прихильника ідей перетворення світу на основі відродження релігійної суспільної свідомості (жовтневого перевороту 1917 р. не сприйняв), автора книги «Про причини занепаду і про нові течії сучасної російської літератури», що стала маніфестом російського символізму, творця трилогії «Христос і Антихрист», романів (написаних в еміграції) «Наполеон», «Ісус невідомий», «Павло і Августин», «Жана д'Арк», «Данте» та ін.
  - 16.08 – **50 років** тому (1960) постановою Ради Міністрів УРСР ухвалено «Положення про восьмирічну школу», «Положення про середню загальноосвітню трудову політехнічну школу з виробничим навчанням» та «Положення про школу з подовженим днем».

- **185 років** від дня народження **Йосипа Івановича Паульсона** (1825–1898), російського педагога, методиста, фахівця в галузі початкового навчання, звукового методу навчання грамоти, пояснювального читання; громадського діяча, домашнього вчителя та викладача російської мови у петербурзьких школах, одного з організаторів Петербурзького педагогічного товариства, один з організаторів Фребелівського товариства, засновника і редактора-видавця педагогічного журналу „Учитель”; автора підручників і методичних посібників «Первая учебная книжка», «Вторая учебная книжка», «Задачник письменных упражнений в родном языке», «Методика грамоты по историческим и теоретическим данным» та ін.
- 17–
25.08 – **90 років** тому (1920) відбулася Друга Всеукраїнська нарада з освіти, на якій було схвалено розроблену Г.Ф.Гриньком систему освіти, що ґрунтувалась на соціальному, трудовому, професійному, педоцентричному принципах та українізації системи освіти. Результатом наради стали ухвалені резолюції «Про соціальне виховання», «Про професійну освіту», а також заснування Всеукраїнської спілки працівників освіти і соціалістичної культури.
- 18.08 – **50 років** тому (1960) постановою Ради Міністрів УРСР ухвалено «Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу робітничої і сільської молоді та заочну середню загальноосвітню школу», згідно з яким запроваджувалися трирічні навчальні заклади при підприємствах, радгоспах, в яких навчання здійснювалося без відриву від виробництва.
- **325 років** від дня народження **Брука Тейлора** (1685–1731), англійського математика і філософа, вченого секретаря Лондонського королівського товариства, дослідника властивостей функцій (загальна формула розкладу функцій у степеневий ряд – ряд Тейлора), автора праць з математичного аналізу і фізики, теорії перспективи, магнетизму тощо.

- **110 років** від дня народження **Олексія Івановича Дьячкова** (1900–1968), російського дефектолога-сурдопедагога, доктора педагогічних наук, професора, учителя початкової школи, науково-педагогічного працівника вищих навчальних закладів, у т.ч. – декана дефектологічного факультету Московського педагогічного інституту, директора Інституту дефектології АПН РРФСР, автора підручників і праць з історії та методики навчання дітей з вадами слуху – «Вопросы теории воспитания и обучения глухонемых детей», «Сурдопедагогика. (Учебное пособие)», «Системы обучения глухих детей», підручників з арифметики для глухонімих дітей – «Методика арифметики для школ глухонемых», «Арифметика. Учебник для 1 класса», «Арифметика. Учебник для 2 класса», «Арифметика. Учебник для подготовительного класса» та ін.
- 19.08 – **Преображення Господнє. Другий (Яблуневий) Спас.**
- **230 років** від дня народження **П'єра Жана Беранже** (1780–1857), французького поета, який писав у жанрі пісні, учасника Липневої революції 1830 року, прихильника поглядів утопічних соціалістів, автора сатиричних пісень «Нащадок знатного роду», «Святі отці», «Капуцини» та ін., революційно-героїчних «14 лінія», «Старий капрал», збірок «Моральні пісні», «Нові пісні», що знаменували зародження французького критичного реалізму.
- **180 років** від дня народження **Лотара Юліуса Мейєра** (1830–1895), німецького хіміка, доктора медицини, доктора філософії, фахівця з питань неорганічної, органічної та фізичної хімії, мінералогії; одного із дослідників атомної ваги елементів (протягом багатьох років наполягав на першості відкриття періодичного закону (закону Д. І. Менделєєва); професора університетів у Еберсвальді та Тюбінгені, члена-кореспондента

Берлінської АН та іноземного члена-кореспондента Петербурзької АН, автора книги «Сучасні теорії хімії та їх значення для хімічної статистики», статті «Природа хімічних елементів як функція їх атомних ваг» (крива Мейєра) тощо.

- 21.08 – **135 років** від дня народження **Олександра Федоровича Музиченка** (1875, ін. 1878–1940), українського педагога, методиста, діяча народної освіти, фахівця з дидактики та методики, порівняльної педагогіки, творця національної системи освіти – єдиної трудової школи в Україні; викладача педагогіки Ніжинського інституту імені князя Безбородька, Київської 4-ої гімназії, директора приватної гімназії в Києві, першого директора Київського педагогічного музею та керівника трудової школи № 43 на Великій Підвальній, професора педагогіки Київського інституту народної освіти, прихильника комплексного підходу до навчання, представника індивідуалістичної й дитиноцентричної педагогіки, автора книг з проблем зарубіжної педагогіки «Філософсько-педагогічна думка і шкільна практика в сучасній Німеччині», «Сучасні педагогічні течії в Західній Європі і Америці», праць з питань комплексного підходу до навчання, посібників з методики початкової школи «Культура слова», «Буквар», «Як навчати грамоти за букварем» тощо.
- 22.08 – **90 років** від дня народження **Рея Дугласа Бредбері** (1920), американського письменника-фантаста, майстра ліричної прози, віршів тощо, автора збірок оповідань «Марсіанські хроніки», «Золоті яблука сонця», романів «451° за Фаренгейтом», «Лихо прийде цим шляхом», збірки віршів «Блукаючий комп'ютер».
- 23.08 – **День Державного Прапора України.**
– **80 років** тому (1930) ЦК КП(б) України ухвалив постанову «Про запровадження обов'язкового загального початкового навчання на Україні», яка започаткувала процес дублювання російських освітніх

законодавчих документів в УСРР; з цього часу освітня політика бере курс на створення єдиної державної системи освіти (постанову «Про загальне обов'язкове початкове навчання» в СРСР було ухвалено 25 липня 1930 р.).

- 23.08 – **130 років** від дня народження **Олександра Степановича Гріна** (Гріневський, 1880–1932), російського письменника-романтика, прихильника і пропагандиста революційних ідей (через це сидів у тюрмах, був на засланні), творця нового типу романтичного героя – людини високої духовності, твердих ідейних і моральних переконань; автора феєрії «Пурпурові вітрила», романів «Золотий ланцюг», «Та, що біжить по хвилях», «Автобіографічної повісті» тощо. У Феодосії відкрито (1970 р.) літературно-меморіальний музей в будинку, де в 1924–29 рр. жив письменник.
- 24.08 – **День незалежності України. Національне свято.**
– **1991** – Верховна Рада УСРР ухвалила Акт проголошення незалежності України.
- 26.08 – **130 років** від дня народження **Гійома Аполлінера** (Аполлінарій Костровицький, 1880–1918), французького поета і художника (польського походження), учасника Першої світової війни, автора повістей «Рим під владою Борджіа», «Три Дон Жуани», роману «Жінка, яка сидить», статей, поетичних збірок. Знання українського і російського фольклору дали йому можливість написати віршовану „Відповідь запорізьких козаків турецькому султанові”.
– **130 років** від дня народження **Івана Івановича Толстого** (1880–1954), російського вченого, фахівця з класичної філології та античної історії, академіка АН СРСР, викладача Петербурзького університету, автора праць, присвячених пам'яткам давньогрецької мови Північного Причорномор'я.
- 27.08 – **240 років** від дня народження **Георга Вільгельма-Фрідріха Гегеля** (1770–1831), німецького філософа,

представника німецької класичної філософії, професора Йєнського університету, директора гімназії в Нюрнберзі, професора філософії Гейдельберзького і Берлінського університетів, прихильника педагогіки неогуманізму (основна мета виховання – зробити людину моральною), творця найбільшої в історії філософської думки діалектико-ідеалістичної системи, яка складається з трьох частин – логіки, філософії природи і філософії духу, автора праць «Енциклопедія філософських наук», «Історія філософії», «Філософія історії», «Феноменологія духу» та ін.

- 28.08 – **Успіння Пресвятої Богородиці. Перша Пречиста.**
- **105 років** від заснування професійної вчительської організації – товариства «Взаємна поміч галицьких і буковинських вчителів», пізніше – «Взаємна поміч українського вчительства» (1905–1939), метою якого було поліпшення соціального стану українських вчителів, виховання національної свідомості освітян, підвищення їхнього професійного рівня тощо.
- 29.08 – **День Нерукотворного образу Господа Ісуса Христа. Третій Спас.**
- 31.08 – **80 років** від дня народження **Василя Васильовича Давидова** (1930–1998), російського психолога і педагога, фахівця в галузі вікової та педагогічної психології, доктора психологічних наук, професора, віце-президента АПН СРСР та Російської академії освіти (РАО), автора концепції двох основних типів мислення – розумово-емпіричного та раціонально-теоретичного, одного з ініціаторів перебудови навчання в початкових класах та створення експериментальних шкіл у Москві, Харкові та інших містах, дослідника проблем психічного розвитку та освітньої технології розвивального навчання, автора праць «Психолого-педагогические проблемы обучения и воспитания» (у співавторстві), «Виды обобщения в обучении», «Проблемы развивающего обучения», «Возрастная и педагогическая психология» (підручник

для інститутів, у співавторстві), «Математика» (підручники-зошити для учнів 1, 2, 3 класів) та інших наукових праць.

ВЕРЕСЕНЬ

У вересні відзначається

– **80 років** від ухвалення (1930) Раднаркомом УСРР постанови «Про реорганізацію мережі системи педагогічної освіти». У зв'язку з цим реорганізовано Київський інститут народної освіти – на базі факультету соціального виховання створено Київський інститут соціального виховання. З 1933 р. – Київський педагогічний інститут (нині Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова).

1.09 – **День знань.**

2.09 – **65 років** тому (1945) підписано Акт про беззастережну капітуляцію Японії. Закінчення Другої світової війни.

– **День пам'яті Василя Олександровича Сухомлинського** (1918–1970), українського педагога-гуманіста, публіциста, письменника (40 років від дня смерті).

– **165 років** від дня народження **Івана Яковича Рудченка** (псевд. І. Білик, 1845–1905), українського фольклориста, критика і письменника (брат Панаса Мирного), співавтор роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», укладача і видавця «Народних південноросійських казок», «Чумацьких народних пісень», автора перекладів українською мовою творів І. Тургенєва, М. Чернишевського, А. Міцкевича, Г. Гейне, Дж. Байрона.

3.09 – **75 років** тому (1935) Радою Народних Комісарів СРСР і ЦК ВКП(б) було ухвалено постанову «Про організацію навчальної роботи і внутрішній розпорядок у початковій неповній середній і середній школі» – документ, який закріпив підвалини радянської шкільної системи освіти.

4.09 – **45 років** тому (1965) відбулися виступи В. Стуса, В. Чорновола, І. Дзюби проти хвилі арештів української

інтелігенції.

- **10 років** тому (2000) видано наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України „Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти”.
- 5.09 – **425 років** від дня народження **Армана Жана дю Плессі Рішельє** (1585–1642), французького державного діяча, кардинала, глави королівської ради, правителя Франції, впроваджувача адміністративної, фінансової, військової реформ, засновника Французької академії (1635).
- 7.09 – **140 років** від дня народження **Олександра Івановича Купріна** (1870–1938), російського письменника, кореспондента київських газет (проживав у Києві, військову службу проходив у Проскурові, тепер Хмельницький, виїздив на Донбас), автора повістей «Молох», «Олеся», «Суламіф», оповідань «Гранатовий браслет», «Анафема», романів «Юнкери», «Жанета», нарисів «Київські типи», «Юзівський завод», «Події у Севастополі».
- **135 років** від дня народження **Федора Даниловича Кушнерика** (1875–1941), народного співця України, поета і кобзаря з Полтавщини, який зусиллям волі, талантом, хистом композитора і поета, мужністю і добротою переміг усі життєві біди і невдачі, тяжкі фізичні муки (осліп у семирічному віці).
- **135 років** від дня народження **Олександра Олександровича Мурашка** (1875–1919), українського живописця, педагога й громадського діяча, викладача Київського художнього училища, засновника власної художньої студії, першого професора і викладача Української Академії Мистецтв у Києві, члена Товариства передвижників, автора творів «Похорон кошового», «На вулицях Парижа», «Селянська родина», «Над Дніпром» та ін.
- 8.09 – **Міжнародний день грамотності.**
- **630 років** тому (1380) відбулася Куликовська битва –

переможна битва руських військ під проводом князя московського Дмитрія Донського проти золотоординського війська Мамає.

- **40 років** тому (1970) Рада Міністрів СРСР ухвалила новий «Статут середньої загальноосвітньої школи», який розв’язав проблему паралельного здобуття повної загальної середньої освіти з професійною підготовкою молоді до праці; за Статутом середня загальноосвітня школа проголошувалася єдиною, трудовою, політехнічною, безплатною, позарелігійною, спільною для обох статей.
- 9.09 – **120 років** від дня народження **Курта Левіна** (1890–1947), німецького й американського психолога, одного з представників Берлінської школи гештальтпсихології, професора Берлінського, Стенфордського і Корнелльського університетів, директора Дослідницького центру групової динаміки Массачусетського технологічного інституту, дослідника питань психології волі та афекту, проблем методології психологічного пізнання, зокрема експерименту в психології, прихильника цілісного підходу до аналізу явищ людської поведінки.
- 10.09 – **125 років** від дня народження **Олександра Володимировича Палладіна** (1885–1972), українського біохіміка, основоположника радянської нейрохірургії, педагога, громадсько-політичного діяча, академіка АН СРСР та АН УРСР, Президента АН УРСР, засновника української школи біохіміків, викладача фізіологічної хімії Петербурзького жіночого педагогічного інституту, професора Новоолександрійського інституту сільського господарства і лісництва, засновника і директора (44 роки) Інституту біохімії АН УРСР, завідувача кафедри біохімії Київського університету, автора першого в УРСР «Підручника фізіологічної хімії», який протягом 30 років був єдиним і витримав 25 видань дев’ятьма мовами; засновника Міжнародного нейрохімічного товариства, товариств фізіологів,

- біохіміків, фармакологів СРСР і УРСР, «Українського біохімічного журналу» і міжнародних журналів.
- 10.09 – **75 років** від дня народження **Анатолія Петровича Корнієнка** (1935–2004), українського бібліотекознавця, бібліографознавця, заслуженого працівника культури УРСР, заступника директора з наукової роботи Державної бібліотеки для дітей, директора Державної республіканської бібліотеки для юнацтва, Генерального директора Державної бібліотеки УРСР ім. КіпрС, нині – Національна парламентська бібліотека України, одного з організаторів щорічних республіканських нарад, семінарів, науково-практичних конференцій з питань бібліотечної справи, одного з розробників Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», засновника і головного редактора загальноукраїнського журналу «Бібліотечна планета», автора праць з питань використання бібліотечних ресурсів України, інформаційної політики, формування книжкових фондів, наукових досліджень з питань соціології читання, бібліографічної діяльності, національної бібліографії тощо.
- 11.09 – **День поминання полеглих за Україну.**
– **День фізичної культури і спорту.**
– **День українського кіно.**
– **145 років** від дня народження **Яна Райніса** (1865–1929), латиського поета, драматурга, громадського діяча, народного поета Латвійської РСР.
- 12.09 – **15 років** тому (1995) Указом Президента України затверджено «Основні напрями реформування вищої освіти в Україні».
- **135 років** від дня народження **Олександра Антоновича Кошиця** (1875–1944), українського хорового диригента й композитора, фольклориста й педагога, одного із засновників Першого українського національного хору (1917) та Української республіканської капели (1919), автора хорових обробок народних пісень, збірок-записів українських народних пісень. Із 1919 року проживав за кордоном.

- 12.09 – **105 років** від дня народження **Олександра Володимировича Запорожця** (1905–1981), українського психолога, фахівця в галузі загальної і дитячої психології, психології сенсорних процесів і руху, доктора психологічних наук, дійсного члена АПН СРСР, завідувача кафедри психології Харківського педагогічного інституту, професора кафедри психології Московського державного університету, завідувача лабораторії психології дітей дошкільного віку Науково-дослідного інституту загальної та педагогічної психології, автора праць «Избранные психологические труды», «Психология: Учебник для дошкольных педагогических училищ», «Развитие произвольных движений» та ін.
- 13.09 – **135 років** від дня народження **Михайла Михайловича**
(ін. **Мочульського** (1875–1940), українського
13.11) літературознавця, критика, перекладача, юриста за фахом, автора статей з української етнографії, праць, присвячених творчості Т. Шевченка, І. Манжури, І. Франка, поетам «української школи» в польській літературі, перекладів творів В. Стефаника польською мовою (збірка «Кленові листки»).
- 15.09 – **Міжнародний день демократії.**
- 16.09 – **Міжнародний день охорони озонного шару.**
- **265 років** від дня народження **Михайла Іларіоновича Кутузова** (1745–1813), російського полководця, генерал-фельдмаршала, учня О. В. Суворова, учасника російсько-турецьких воєн XVIII ст., київського військового губернатора, головнокомандуючого російської армії. У 1942 р. засновано орден Кутузова.

- 16.09 – **85 років** від дня народження **Михайла Семеновича Гриця** (1925–1988), українського літературознавця, фольклориста, доктора філологічних наук, професора і викладача Київського університету, фахівця в галузі історії української літератури, літературно-фольклорних зв'язків, літературних і фольклорних жанрів, автора праць «Давня українська поезія», «Давня українська проза», літературно-критичних нарисів життя і творчості Панаса Мирного, Марка Вовчка, С. Скляренка, О. Десняка, одного з авторів і відповідального редактора підручників для вузів «Давня українська література», «Українська народна поетична творчість», для середніх спеціальних навчальних закладів «Українська література».
- 17.09 – **85 років** від дня народження **Ярослава Борисовича Гороховатського** (1925–1976), українського хіміка, члена-кореспондента АН УРСР, наукового працівника Інституту фізичної хімії АН УРСР, фахівця в галузі кінетики, макрокінетики та механізму неповного окислення вуглеводнів у газовій і рідинній фазах, автора праць з гетерогенного каталізу.
- 18.09 – **День винахідника і раціоналізатора.**
– **100 років** від дня народження **Михайла Івановича Чабанівського** (1910–1973), українського письменника, члена Союзу письменників СРСР, автора романів «Балканська весна», «Тече вода в синє море», «Заповіт», «Сліпа любов» та ін., дорожніх нотаток «Шляхами великої долі», збірок оповідань і нарисів, в яких оспівано Полтавщину та її трудівників.
- 19.09 – **175 років** від дня народження **Михайла Петровича Авенаріуса** (1835–1895), українського фізика (російського походження), метеоролога, педагога, науково-освітнього діяча, члена-кореспондента Петербурзької АН, організатора і керівника київської школи фізиків-експериментаторів, фахівця в галузі експериментальної і молекулярної фізики, теплового розширення тіл і критичної температури речовин;

професора і викладача Київського університету (26 років), першого в університеті завідувача метеорологічної обсерваторії, ініціатора створення Товариства дослідників природи при Київському університеті, організатора першої в Україні лабораторії експериментальної фізики, дослідника магнітного поля Землі, термоелектричних явищ та електротехніки.

- 20.09 – **115 років** від дня народження **Дмитра Костянтиновича Зерова** (1895–1971), українського вченого ботаніка-флориста, доктора біологічних наук, професора, академіка АН УРСР, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, викладача ботаніки Київського інституту народної освіти та Київського університету, директора, пізніше завідувача відділу Інституту ботаніки АН УРСР, організатора Українського ботанічного товариства, автора праць з питань систематики, флористики та філогенії спорових рослин, ботанічної географії, палеоботаніки, історії ботанічної науки в Україні тощо.
- 21.09 – **Міжнародний день миру.**
- **Різдво Пресвятої Богородиці. Друга Пречиста.**
- **90 років** тому (1920) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову «Про обов'язкове вивчення української мови в школах з неукраїнською мовою навчання».
- **130 років** від дня народження **Бориса Євгеновича Райкова** (1880–1966), російського педагога, методиста-біолога, доктора педагогічних наук, дійсного члена АПН РРФСР, професора і завідувача кафедри методики природознавства Ленінградського педагогічного інституту ім. О. І. Герцена, професора Інституту історії природознавства АН СРСР, автора праць з проблем методики природознавства, зокрема зоології, анатомії і фізіології людини, загальних питань природознавства, підручників і методичних посібників з природознавства для середніх навчальних закладів.
- 22.09 – **День партизанської слави.**

– **175 років** від дня народження **Олександра Опанасовича Потебні** (1835–1891), українського вченого зі світовим ім'ям, філолога, фольклориста і етнографа, літературознавця і мислителя, педагога, громадського діяча, члена-кореспондента Петербурзької АН, учителя російської мови в гімназіях Харкова, професора кафедри російської мови і словесності Харківського університету, одного із засновників Харківської громади та Харківського історично-філологічного товариства, основоположника т. з. психологічного напрямку в слов'янському мовознавстві – взаємозв'язок мови і мислення, мови і нації, походження мови, зв'язок мови з іншими мовами, з історією народу та з еволюцією людської думки; творця лінгвістичної поезії, психології словесно-художньої творчості, автора підручника-букваря української мови для недільних шкіл, праць із загального мовознавства, фонетики, наголосу, граматики, семантики, етимології, діалектології, теорії словесності, фольклору, етнографії, головного твору «Із записок з російської граматики» (у 4 т.). Ім'я вченого надано Інституту мовознавства НАН України, який з 1977 р. проводить Потебнянські читання.

23.09 – **110 років** від дня народження **Володимира Михайловича Кубійовича** (1900–1985), українського географа і демографа, громадсько-політичного діяча, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) в Львові, професора Українського вільного університету в Празі, упорядника і головного редактора унікального видання „Енциклопедія українознавства”, першого лауреата Канадської фундації українських студій, доцента Краківського університету, учасника Другого Українського наукового з'їзду (Прага, 1932), Четвертого Конгресу слов'янських географів й етнографів у Болгарії (1936), одного з організаторів Військової Управи (формування частин дивізії «Галичина»), автора праць «Територія і людність

- українських земель», «Атлас України і сумежних країв», «Українські етнічні групи Галичини», спогадів «Мені 70», «Мені 85», праць з історії української еміграції та діаспори в Північній Америці, Сибіру, Середній Азії.
- 24.09 – **145 років** від дня народження **Володимира Івановича Чарнолуського** (1865–1941), російського педагога, діяча в галузі народної освіти і педагогіки, члена Петербурзького комітету грамотності, редактора журналу «Вестник народного образования», викладача науково-дослідних інститутів Наркомпросу та Московських університетів (1 і 2-го), ініціатора створення Державної бібліотеки з народної освіти, автора праць з питань історії народної освіти, шкільної і позашкільної освіти, бібліографії літератури в галузі народної освіти, творця капітальних праць „Настольная книга по народному образованию” (у 4 т.) і „Народное образование в России” (у співавторстві з Г. А. Фальборком).
- 26.09 – **Європейський день мов.**
- 27.09 – **День туризму.**
- **110 років** від дня народження **Микити Миновича Грищенка** (1900–1987), українського педагога, діяча в галузі організації народної освіти і науки радянської доби, доктора педагогічних наук, професора, заслуженого діяча науки УРСР, учителя, директора шкіл, інспектора, ректора Київського інституту соціального виховання, директора науково-дослідних інститутів дефектології і педагогіки, викладача і завідувача кафедри педагогіки Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (понад 30 років), автора праць з історії розвитку школи і педагогіки в УРСР, теорії педагогіки середньої і вищої школи та дефектології, зокрема «Планування і облік роботи в спеціальних школах, «Розвиток народної освіти на Україні за роки Радянської влади», «Дидактика вищої школи», «Дидактичні поради молодому викладачеві вузу» та ін.

- 28.09 – **1918** – народився **Василь Олександрович Сухомлинський**, видатний український педагог-гуманіст, мислитель, дитячий письменник, член-кореспондент АПН СРСР, заслужений вчитель УРСР, директор Павлиської середньої школи, що на Кіровоградщині, лауреат Державної премії УРСР, помер у 1970 р.
- 29.09 – **215 років** від дня народження **Кіндрата Федоровича Рилєєва** (1795–1826), російського поета революційно-романтичного спрямування, декабриста, одного з керівників Північного товариства декабристів і повстання 14 грудня 1825 року, видавця альманаху «Полярная звезда», автора поезій громадянського звучання, історичних дум, поем, творів української тематики «Богдан Хмельницький», «Войнаровський», «Наливайко» (певний час жив в Україні, знав українську мову, вивчав історію України).
- **165 років** від дня народження **Івана Карповича Карпенка-Карого** (Тобілевич, 1845–1907), українського драматурга, актора, режисера, театрального діяча, засновника самодіяльних театрів, адміністративного керівника трупі корифеїв українського театру М. Кропивницького, творця соціальної драми «Сто тисяч», «Хазяїн», історичної драми «Бондарівна», комедії «Мартин Боруля», трагедії «Сава Чалий» тощо.
- 30.09 – **Всеукраїнський день бібліотек.**
- **День Віри, Надії, Любові та їхньої матері Софії.**
- **40 років** тому (1970) колегією Міністерства освіти УРСР ухвалено положення «Про кабінети професійної орієнтації учнів при школах, районних (міських) методичних кабінетах та обласних інститутах удосконалення вчителів».
- 30.09 – **135 років** від дня народження **Сергія Миколайовича Сергєєва-Ценського** (1875–1958), російського письменника, автора історично-революційної епопеї «Перетворення Росії», романів «Перетворення людини»,

«Вибух на світанку», епопеї „Севастопольська страда” (в якій описано Кримську війну 1853–56 рр.), лауреата Державної премії СРСР (1941).

- **60 років** від дня народження **Любові Андріївни Дубровіної** (1950), українського історика, архівіста, бібліографа, бібліотекознавця, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, фахівця в галузі історії рукописно-книжної культури, теоретичних та науково-практичних питань кодикології та кодикографії, археографії наукового опису рукописних книг, архівних фондів та колекцій, директора Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, ініціатора і одного із авторів ідеї створення «Національної архівної інформаційної системи» (НАІС), засновника і редактора наукового збірника «Рукописна та книжкова спадщина України», автора монографії «Кодикологія та кодикографія української рукописної книги», біографічних статей про діячів архівної та бібліотечної справи, наукових праць «Історія Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського» (у 2 кн., 1918–1964 рр.), «Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943 рр.)», упорядника і наукового редактора бібліографічних покажчиків, лауреата премій імені М. Костомарова НАН України, імені Василя Веретеннікова Державного комітету архівів України.

ЖОВТЕНЬ

У жовтні відзначається

- **100 років** від виходу (1910) першого в Східній Україні педагогічного журналу «Світло» (засновник – народний учитель Григорій Шерстюк). За 4 роки існування журнал став авангардом боротьби за рідну школу, визначив основні напрями побудови й розвитку народної освіти в Україні, сприяв об’єднанню національно свідомого українського вчительства.

1.10 – **Міжнародний день музики.**

- **65 років** тому (1945) вийшла постанова Ради Народних Комісарів УРСР про заснування Науково-дослідного інституту психології (тепер – Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України). Одночасно зі створенням Інституту була організована бібліотека як його структурний підрозділ, нині – Наукова бібліотека імені А. Ф. Залевської Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України.
  - **80 років** від дня народження **Симона Львовича Соловейчика** (1930–1996), російського письменника і журналіста, публіциста, співробітника газет «Комсомольская правда», «Учительская газета», одного із ініціаторів об'єднання педагогів-новаторів педагогіки співробітництва, головного редактора і видавця газети «Первое сентября», автора повістей і п'єс для молоді, праць з проблем виховання.
- 3.10 – **День працівників освіти.**
- **115 років** від дня народження **Сергія Олександровича Єсеніна** (1895–1925), російського «великого народного поета», одного із засновників імажинізму, члена літературної групи «Краса», що стала осередком селянських поетів, члена Московського професійного союзу письменників та «Ордену імажиністів», прихильника пушкінської традиції поетичної простоти і гармонії, прийомів образної народної мови і фольклору, водночас сміливого новатора, тонкого лірика, що збагатив російський вірш засобами високої емоційної напруги, своєрідної образності та музичності; автора віршів, балад, поем, прозових творів (повість «Яр», оповідання «Поблизу Білої води», «Бобиль і Дружок»), віршів для дітей, літературно-критичних статей тощо. Багато віршів поета покладено на музику, перекладено багатьма мовами світу.
- 5.10 – **Всесвітній день учителів.**
- **День київського студента.**

- **70 років** від дня народження **Володимира Омеляновича Забаштанського** (1940–2002), українського поета, перекладача, який свій громадянський ідеал вбачав в особі Миколи Островського не лише для своєї творчості, а й для особистого життя (внаслідок нещасного випадку в молодому віці втратив зір і руки), лауреата Державної премії імені Т. Г. Шевченка (1986) та шести інших престижних літературних премій, лауреата Республіканської комсомольської премії імені М. Островського (1974), автора збірок «Віра в людину», «Моя вузькоколія», «Крицею рядка», «Треба стояти», «Жага життя», «Мужністю завдячую тобі» та ін.
- 7.10 – **125 років** від дня народження **Нільса Бора** (1885–1962), данського фізика, творця першої квантової теорії атома (постулати Бора), одного із засновників сучасної теоретичної фізики (квантової механіки, теорії атомного ядра), директора Інституту теоретичної фізики в Копенгагені, члена Данської АН, іноземного члена АН СРСР, автора збірника наукових праць «Атомная физика и человеческое познание», лауреата Нобелівської премії (1922) і Міжнародної премії «Атом для миру» (1957).
- 8.10 – **165 років** від дня народження **Віктора Львовича Кирпичова** (1845–1913), українського вченого в галузі механіки, який вписав золоті сторінки в розвиток української науки, педагога, професора Петербурзького технологічного інституту, одного із засновників і першого ректора Харківського технологічного і Київського політехнічного інститутів, теоретика вищої технічної освіти, фундатора сучасної системи підготовки технічних кадрів, одного з основоположників нової науки – графічної статистики, автора праць «Бесіди про механіку», «Основи графічної статистики», «Зайві невідомі у будівельній механіці», «Значення фантазії

- для інженера».
- 9.10 – **185 років** від дня народження **Василя Івановича Водовозова** (1825–1886), російського педагога і методиста-філолога, викладача словесності у Варшавській та 1-й Петербурзькій гімназіях, прихильника ідей загального початкового навчання та спільного навчання хлопчиків і дівчаток, послідовника К. Д. Ушинського, автора навчально-методичної літератури для учнів і вчителів початкової та середньої школи, зокрема «Книга для первонаочального чтения в народных школах», «Книга для учителей», «Словесность в образцах и разборах», «Русские сказки в стихах» та ін.
- **125 років** від дня народження **Володимира Юхимовича Свідзинського** (1885–1941), українського поета-лірика, літературознавця, перекладача, представника високого модернізму, творця мітософічної поезії, літературного редактора журналів «Червоний шлях», «Літературний журнал», автора трьох поетичних збірок, що вийшли за життя поета «Ліричні поезії», «Вересень», «Поезії».
- 10.10 – **День художника.**
- **15 років** тому (1995) Президентом України видано Указ «Про заходи щодо вдосконалення діяльності органів освіти». Створено Державну акредитаційну комісію України під головуванням міністра освіти.
- 11.10 – **125 років** від дня народження **Франсуа Моріака** (1885–1970), французького письменника, учасника Руху Опору, члена Французької академії, лауреата Нобелівської премії (1952), автора поетичних збірок, романів, п'єс, публіцистичних нарисів і політичних статей, кіносценаріїв тощо.
- 12.10 – **145 років** від дня народження **Артура Гардена** (1865–1940), англійського біохіміка, доктора філософії, директора Лістерівського інституту, професора біохімії Лондонського університету, члена Лондонського королівського товариства, фахівця в

галузі ферментації, бродіння, бактеріального метаболізму, автора історичних праць з атомістичної теорії Дальтона, підручників і монографій з хімії, редактора «Біохімічного журналу», лауреата Нобелівської премії (1929, разом з Ейлер-Хельпіном) з хімії за дослідження ферментації цукру й ферментів.

- **145 років** від дня народження **Володимира Олександровича Кістяківського** (1865–1952), українського фізико-хіміка, творця теорії електричної дисоціації, одного з перших запроваджувачів уявлення про гідратацію іонів, академіка АН УРСР та АН СРСР, директора Колоїдно-електрохімічного інституту АН СРСР, автора праць з колоїдної хімії, електрохімії, корозії металів та теорії рідин.
- 13.10 – **125 років** від дня народження **Романа Михайловича Волкова** (1885–1959), українського фольклориста і літературознавця, професора і викладача Одеського, Львівського та Чернівецького університетів, автора праць з фольклористики – про стиль і композицію російських і українських казок, билин, народну драму; літературно-фольклорних зв'язків, зокрема досліджував фольклорні джерела творчості О. Пушкіна, М. Лермонтова; автора розділу про фольклор підручника з української літератури для середньої школи.
- 14.10 – **Свято Покрови Пресвятої Богородиці.**
  - **День українського козацтва.**
  - **170 років** від дня народження **Дмитра Івановича Писарєва** (1840–1868), російського літературного критика і публіциста, філософа-матеріаліста, революціонера-демократа, співробітника журналів «Рассвет», «Русское слово», «Дело», «Отечественные записки», борця проти кріпосного права, за економічні і політичні зміни країни, за підвищення культурного рівня народу, за реорганізацію існуючої системи виховання та освіти.

- **125 років** від дня народження **Андрія Васильовича Ніковського** (1885–1942), українського мовознавця, журналіста, перекладача, літературознавця і публіциста, політичного і державного діяча, редактора газет «Рада», «Нова Рада», журналу «Літературно-науковий вісник», міністра закордонних справ в уряді УНР, співробітника Словникової комісії ВУАН, автора праць «Граматика Івана Нечуя-Левицького», «Український правопис», «Словник українсько-російський», статей, нарисів на літературознавчі, мовознавчі та інші теми.
- 15.10 – **Міжнародний день демократії.**
- **395 років** тому (1615) на кошти Єлизавети Гулевич (Галшка Гулевичівна) засновано Київське братство, а при ньому школу. Статут школи затверджений у 1620 р. У 1632 р. школу було об'єднано з Лаврською школою Петра Могили, що поклало початок існуванню на Подолі Київського колегіуму, пізніше – Київська академія, Київська духовна академія, нині – Національний університет «Києво-Могилянська академія» (КМА).
- **75 років** тому (1935) вийшов наказ наркома освіти УСРР В. П. Затонського «Про оцінку успішності учнів», яким запроваджувалась єдина загальнорадянська п'ятиступенева система успішності учнів (дуже погано, погано, посередньо, добре і відмінно).
- 17.10 – **250 років** від дня народження **Клода Анрі Сен-Сімона** (1760–1825), графа, французького мислителя, соціолога, одного із засновників утопічного соціалізму, прихильника механічного матеріалізму, ідеалістичних ідей історичного розвитку суспільства через прогрес наукових знань, моралі та релігії, через розквіт промисловості, продуктивних сил тощо, а також впровадження нових форм і методів організації системи освіти (трьох ступенів); автора праць «Реорганізація європейського суспільства»,

- «Промисловість», «Нове християнство» та ін.
- **180 років** від дня народження **Аполлонія Сендульського** (1830–1882), українського церковно-громадського і освітнього діяча Волині, краєзнавця, популяризатора острозької старовини, організатора церковнопарафіяльних шкіл та шкіл для дорослих.
  - 18.10 – **125 років** від дня народження **Миколи Михайловича Баженова** (1885–1962), українського мовознавця, літературознавця, педагога, професора Харківського університету, викладача Харківського інституту народної освіти, фахівця з вивчення функціонування художнього слова у живому звучанні, з мистецтва декламації та виразного читання, автора лінгвістичних праць, посібників для вишів, підручників для шкіл з українською мовою викладання, зокрема «Російська мова в українській школі», «Грамматика русского языка», «Виразне читання і культура усної мови», «Современный русский литературный язык» та ін., методичних порад для вчителів середніх шкіл, літературознавчих праць про життя і діяльність Г. Квітки-Основ'яненка.
  - 19.10 – **1918** – Українська Національна Рада проголосила Західноукраїнську Народну Республіку (ЗУНР) – Українську державу на всій українській етнічній території Галичини, Буковини й Закарпатської України.
  - **95 років** від дня народження **Сергія Яковича Батишева** (1915–2000), російського педагога, вченого в галузі професійної педагогіки, організатора педагогічної науки та науково-дослідної роботи з проблем профтехосвіти, доктора педагогічних наук, дійсного члена АПН СРСР, Героя Радянського Союзу, заслуженого діяча науки Російської Федерації, засновника нової наукової дисципліни «виробнича педагогіка», розробника нової професійно-кваліфікаційної характеристики, теорії і методики блочно-модульного навчання робітників у

- професійно-навчальних закладах і на виробництві, автора праць «Актуальные проблемы подготовки рабочих высокой квалификации», «Научная организация учебно-воспитательного процесса», «Основы профессиональной педагогики», «Подготовка рабочих в средних ПТУ», «Производственная педагогика» (підручник), «Реформа профессиональной школы» та ін.
- 21.10 – **350 років** від дня народження **Георга Ернста Шталя** (1660–1734), німецького хіміка і лікаря, викладача Йенського університету, професора медицини та хімії університету в Галлі, основоположника теорії флогістону (щодо пояснення процесів горіння речовин і металів), яка використовувалась хіміками ціле століття (неспроможність теорії флогістону експериментально довів В. Ломоносов); експериментатора в галузі металургії, основоположника розвитку уявлень про бінарність складу тіл, автора праці «Основи хімії».
- 21.10 – **60 років** від дня народження **Наталії Миколаївни Кушнарєнко** (1950), українського бібліографознавця, бібліотекознавця, документознавця, педагога, доктора педагогічних наук, професора, заслуженого працівника культури України, дійсного члена Міжнародної академії інформатизації, викладача, декана факультету бібліотекознавства та інформатики, завідувача кафедри книгознавства та фондознавства Харківської державної академії культури (ХДАК), співавтора програми та методики всеукраїнського наукового дослідження «Краєзнавча робота бібліотек України», дослідника проблем координації комплектування фондів Центральної бібліотечної системи (ЦБС), розробника теоретичних засад документознавства і документології, автора підручників «Історія бібліотечного краєзнавства в Україні», «Краеведческая работа библиотек»,

- «Документоведение», «Бібліотечне краєзнавство», співавтора унікальної монографії «Эволюция библиотечного фондоведения» та підручників для вищих навчальних закладів «Організація та методика науково-дослідницької діяльності», «Наукова обробка документів», головного редактора «Вісника Харківської державної академії культури», члена Державної акредитаційної комісії України, експертної ради з культури, мистецтва і туризму Міністерства освіти і науки України.
- 22.10 – **140 років** від дня народження **Івана Олексійовича Буніна** (1870–1953), російського письменника, почесного академіка Російської АН, перекладача творів Т. Шевченка, Б. Грінченка, О. Стороженка, лауреата Нобелівської премії (1933). Деякий час жив в Україні (Харків, Полтава, Одеса), добре знав усну поетичну творчість українського народу, що вплинуло на його творчу діяльність; у 1920 р. емігрував до Франції, де написав роман «Життя Арсеньєва», повість «Митькове кохання», цикл оповідань та ліричних мініатюр.
- 22.10 – **75 років** від дня народження **Бориса Ілліча Олійника** (1935), українського поета, літературознавця, державного і громадського діяча, члена АН України, лауреата Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1983), Героя України, Голови Українського фонду культури, автора поетичних збірок «Двадцятий вал», «Вибір», «Відлуння», «Рух», «Ми знаєм, для чого жить», «Шлях», «Таємна вечерея» та ін.; деякі вірші поета покладені на музику.
- 24.10 – **Міжнародний день Організації Об'єднаних Націй.**
 – **65 років** тому (1945) створено міжнародну міждержавну Організацію Об'єднаних Націй (ООН).
 – **Всесвітній день інформації про розвиток.**
- 25.10 – **Міжнародний день шкільних бібліотек**
 – **185 років** від дня народження **Йоганна Штрауса** (1825–1899), австрійського композитора, диригента і

скрипаля, автора «віденського вальсу», що досяг класичної довершеності («На блакитному Дунаї», «Казки віденського лісу», «Весняні голоси»), творця 16 оперет, зокрема «Летюча миша», «Циганський барон» та ін., творів на російські теми – вальсів «Прощання з Петербургом», «Російське село», польки «В Павловському лісі» тощо.

- 26.10 – **190 років** від дня народження **Евариста Естковського** (1820–1856), польського педагога, народного вчителя, засновника Педагогічного товариства в Познані, засновника і редактора першого польського педагогічного журналу „Школа польска”, в якому друкував свої праці з питань початкової освіти, підготовки народних учителів тощо; автора проектів організації недільних шкіл та розвитку позашкільного виховання, прихильника ідей Й. Г. Песталоцці, Ф. А. Дістервега, Я. А. Коменського.
- 26.10 – **130 років** від дня народження **Андрія Белого** (Борис Миколайович Бугайов, 1880–1934), російського письменника, філософа, критика, літературознавця, представника «молодшого» покоління поетів-символістів, творця філософсько-естетичної програми і художньої практики символізму («Символізм», «Луч зелений», «Арабески»), автора романів «Петербург», «Москва», «Маски», поетичних збірок «Перше побачення», «Пісня розлуки» та ін., праць з історії літератури і поезики, історично-літературних досліджень, зокрема літературно-теоретичної і філософської спадщини О. О. Потебні.
- 27.10 – **265 років** від дня народження **Максима Созонтовича Березовського** (1745–1777), українського композитора, скрипаля і співака, першого композитора Східної Європи, академіка-композитора Болонської музичної академії, члена Болонського філармонічного товариства, першого

представника раннього класичного стилю в українській музиці, одного із творців українського хорального стилю в духовній музиці, автора опер «Демофонт» – першої опери, створеної українським композитором, та «Іфігенія» (незакінчена опера), 17-ти хорових концертів, циклу літургійних співів тощо.

- **120 років** від дня народження **Миколи Панасовича Лазорського** (псевд. – Коркішка, 1890, ін. 1885–1970), українського письменника з Полтавщини (в еміграції з 1944 р. в Німеччині, з 1948 р. – в Австралії), учителя за фахом, редактора журналів «Подільнин», «Журнал губернского присутствия» та Державного видавництва України, автора історичних романів „Гетьман Кирило Розумовський”, „Степова квітка” (про Роксолану), „Світлотіні” (збірник історичних нарисів, оповідань, статей, спогадів; 1946–1969), „Полтава за 100 років”.
- 28.10 – **День визволення України від фашистських загарбників**
- **125 років** від дня народження **Віктора Олександровича Барвінського** (1885–1940), українського історика, архівіста, історика права, професора Харківського університету, дійсного члена Науково-дослідного інституту історії української культури імені академіка Д. Багалія, викладача історії в середніх освітніх закладах Харкова та Харківського інституту народної освіти, працівника бібліотеки Харківського університету, вченого-архівіста й інспектора-інструктора Центрального архівного управління (ЦАУ) УСРР, завідувача Центрального архіву давніх актів у Харкові, одного з авторів підручника „Архівознавство”, автора статей історико-етнографічного та історіографічного характеру з питань архівної справи, праць з історії Лівобережної України XVII–XVIII ст.

- **125 років** від дня народження **Такубоку Ісікави** (1885–1912), японського письменника і критика, основоположника реалістичного напрямку в японській літературі, майстра соціальної та інтимної лірики, автора збірок віршів «Жменя піску», «Сумна іграшка», «Свист і свисток», романів «Доля таланту», «Наша група й він», повістей, оповідань, есе, літературно-критичних і публіцистичних статей.
- 29.10 – **220 років** від дня народження **Фрідріха-Адольфа-Вільгельма Дістервега** (1790–1866), німецького педагога, викладача фізики та математики в гімназіях і школах, директора вчительських семінарій, послідовника Й. Песталоцці, автора праць з основ дидактики розвивального навчання, підручників і посібників з математики, німецької мови, природознавства, географії, астрономії; творця основної праці «Руководство к образованию немецких учителей» (у 2 ч.).
- 29.10 – **130 років** від дня народження **Абрама Федоровича Йоффе** (1880–1960), російського фізика (родом з Полтавщини), «батька напівпровідників», учня знаменитого Вільгельма Рентгена з Мюнхенського університету, педагога, громадського діяча, академіка АН СРСР, одного з основоположників радянської фізичної школи напівпровідників, директора Фізико-технічного інституту АН СРСР та Інституту напівпровідників, організатора фізичних інститутів (Ленінград, Харків, Дніпропетровськ, Томськ, Свердловськ), автора праць з міцності, пластичності й електропровідності твердого тіла, лауреата Державної премії СРСР (1942).
- **130 років** від дня народження **Миколи Олександровича Рибнікова** (1880–1961), російського психолога, члена-кореспондента АПН РРФСР, доктора педагогічних наук, професора, розробника біографічного методу психологічного дослідження (вперше в радянській психології),

автора праць з питань загальної, вікової і педагогічної психології, зокрема «Детские рисунки и их изучение», «Интересы современного школьника», «Язык ребенка», «Память, ее психология и педагогика».

- 30.10 – **130 років** від дня народження **Павла Федоренка** (1880–1962), українського історика, краєзнавця, архівіста, археографа, дослідника економічної історії Лівобережної України, співробітника Полтавської Губернської Архівної Комісії, наукового співробітника Історичної секції Всеукраїнської академії наук (ВУАН), керівника Чернігівського Історичного Архіву, автора праць з історії монастирського господарства, історії металургії, рудників Лівобережної України.
- 31.10 – **195 років** від дня народження **Карла Вільгельма Вейєрштрасса** (1815–1897), знаменитого німецького математика, вчителя гімназій, професора Берлінського університету, автора визначних відкриттів у математичному аналізі, теорії аналітичних функцій, варіаційному численні, диференційній геометрії та лінійній алгебрі, творця системи логічного обґрунтування математичного аналізу на основі створеної ним теорії дійсних чисел.
- **175 років** від дня народження **Йоганна Адольфа фон Байєра** (1835–1917), німецького хіміка-органіка, професора хімії Страсбурзького і Мюнхенського університетів, члена Берлінської АН, Німецького хімічного товариства, іноземного члена-кореспондента Петербурзької АН, лауреата Нобелівської премії (1905) з хімії за заслуги в розвитку органічної хімії та хімічної промисловості.
- **85 років** від дня народження **Зіновії Тарасівни Франко** (1925–1991), українського мовознавця, кандидата філологічних наук, онуки І. Я. Франка, науковця Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР, учасниці руху шістдесятників (зазнала

переслідувань у 60-70 рр.), редактора книги І.М. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», члена Спілки письменників СРСР, автора праць «Мова про мову», «Граматична будова українських гідронімів», «Франко як мовознавець», «Хто ми? Звідки родом?», «Мова як криця» та ін., співавтора „Курсу історії української літературної мови” (у 2 т.).

ЛИСТОПАД

У листопаді відзначається

– **20 років** від заснування (1990) Української асоціації Василя Сухомлинського як добровільної громадської організації, покликаної досліджувати, поширювати і впроваджувати в життя творчу спадщину педагога-гуманіста. Асоціація співпрацює з Міжнародним товариством послідовників В. Сухомлинського.

- 1.11 – **1991** – Верховна Рада України ухвалила «Декларацію прав національностей України».
- 2–3.11 – **75 років** тому (1935) у Львові відбувся Перший Український Педагогічний Конгрес, на якому вирішувалися питання національного, релігійного, морального, суспільного, інтелектуального та естетичного виховання.
- 2.11 – **115 років** тому (1895) шведський інженер-хімік і промисловець Альфред Нобель (1833–1896) склав заповіт, відповідно до якого всі його кошти мали увійти до спеціального фонду, відсотки з якого видаватимуться у вигляді премій за найбільший внесок у розвиток фізики, хімії, фізіології і медицини, літератури, зміцнення загального миру (з 1969 р. – у галузі економічних наук). Уперше Нобелівські премії були вручені в 1901 р.
- 3.11 – **115 років** від дня народження **Едуарда Георгійовича Багрицького** (1895–1934), російського поета, одного з представників романтичного крила в російській поезії 20–30-х рр. ХХ ст., перекладача, учасника громадянської війни в Україні, керівника групи молодих

поетів в Одесі, автора творів української тематики – „Україна”, „Одеса”, „Дума про Опанаса” (картини громадянської війни), збірок «Південний захід», «Переможці», «Остання ніч», перекладів віршів М. Бажана, В. Сосюри та інших українських поетів, радіокомпозиції «Тарас Шевченко».

- 5.11 – **140 років** від дня народження **Олександра Петровича Нечаєва** (1870–1948), російського психолога, одного із засновників вітчизняної експериментальної психології і експериментальної педагогіки, фахівця з проблем індивідуальних особливостей людини й педагогічної психології, викладача й науковця-експериментатора вищих навчальних закладів і науково-дослідних інститутів Москви, Семипалатинського педагогічного інституту, ініціатора й учасника всеросійських з’їздів з педагогічної психології та експериментальної педагогіки, автора праць «Современная экспериментальная психология в ее отношении к вопросам школьного обучения», «Очерк психологии для воспитателей и учителей», «Память человека и ее воспитание» та ін.
- 6.11 – **1943 – військами** Першого Українського Фронту було визволено Київ від фашистських загарбників.
- **155 років** від дня народження **Дмитра Івановича Яворницького** (1855–1940), українського історика, археолога, етнографа, фольклориста і письменника, лексикографа, дослідника козацької старовини, академіка АН УРСР, викладача гімназій, педагогічних курсів, приват-доцента Московського університету, професора Катеринославського інституту народної освіти, завідувача Дніпропетровського історичного музею, творця фундаментальної «Історії запорізьких козаків» (у 3 т.), автора праць «Словник української мови», «Матеріали до біографії Т. Г. Шевченка», «Запорожці в поезії Т. Г. Шевченка» та ін.
- **120 років** від дня народження **Павла Анастасовича Горбатого** (1890–1962), українського педагога,

- методиста в галузі математики, заслуженого вчителя України, автора праць з питань методики навчання математики в школі, зокрема «Досвід викладання тригонометрії в середній школі», «З досвіду викладання математики в школі» та ін.
- 8.11 – **75 років** тому (1935) в Чернігові відкрито Літературно-меморіальний музей М. М. Коцюбинського.
  - 9.11 – **День української писемності та мови.**
  - **День Нестора Літописця.**
  - **125 років** від дня народження **Велимира Хлебникова** (Віктор Володимирович, 1885–1922), російського поета, представника футуризму, автора поем «Війна в мишоловці», «Берег невільників», «Праля», «Ладомир» та ін., віршів української тематики – «Смерть Паливоди», «Ніч у Галичині» та прозових творів «Лубни», «Малинова шабля».
  - 10.11 – **Всесвітній день молоді.**
  - **65 років** тому (1945) у Лондоні створено Всесвітню федерацію демократичної молоді.
  - 12.11 – **185 років** від дня народження **Михайла Єгоровича Ваценка-Захарченка** (1825–1912), українського математика, педагога, професора і викладача Київського університету, автора посібників з елементарної й аналітичної геометрії, вищої алгебри, праць з диференціального й інтегрального числення, з історії математики тощо.
  - 13.11 – **265 років** від дня народження **Валентина Гаюї** (1745–1822), французького педагога, одного з основоположників тифлопедагогіки (навчання сліпих), засновника першої школи для сліпих у Парижі та першого Інституту для сліпих у Росії, автора праць „Нарис навчання сліпих”, „Зародження, розвиток і сучасний стан освіти сліпих”.
  - **160 років** від дня народження **Роберта Стівенсона** (1850–1894), шотландсько-англійського письменника, одного із засновників неоромантизму, автора пригодницько-психологічних та історичних романів

- «Острів скарбів», «Катріона», «Чорна стріла» та ін., повісті «Таємнича справа доктора Джекілла і містера Хайда» – філософсько-психологічного твору, в якому розкриваються суперечності внутрішнього світу людини, її розгубленість під час кризи цінностей.
- 15.11 – **65 років** тому (1945) у м. Аугсбург (Німеччина) засновано Українську вільну академію наук (УВАН).
- **125 років** від дня народження **Матвія Івановича Яворського** (1885–1937), українського педагога-методиста, юриста, історика, політичного, освітнього та громадського діяча, доктора політичних, історичних наук та доктора історії культури, викладача Інституту народної освіти в Харкові, наукового працівника кафедри історії української культури Інституту марксизму, керівника Управління науковими установами в Україні (Укрнаука), голови Українського комітету краєзнавства, організатора краєзнавчої роботи в межах республіки, керівника Українського товариства істориків-марксистів, Харківського наукового товариства, автора шкільних підручників з історії України «Коротка історія України», «Революція на Україні», які стали першою спробою викладання історії України і тодішніх подій з позицій марксистської методології, праць «Історія боротьби класів на Україні», «Нарис історії України» (у 2 ч.), статті «Про мої помилки в концепції історії України» тощо.
- 15.11 – **80 років** від дня народження **Марти Тарнавської** (1930), української поетеси, перекладача, талановитого новеліста, критика, літературознавця, бібліографа (США), автора збірок поезій «Хвалю ілюзію», «Землетрус», збірки новел «Самотнє місце під сонцем», упорядника покажчиків англomовної україніки.
- 16.11 – **Міжнародний день толерантності.**
- **10 років** тому (2000) Кабінет Міністрів ухвалив постанову „Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання”.

- 17.11 – **День студента.**
- 19.11 – **135 років** від дня народження **Катрі Гриневичевої** (Катерина Василівна Гриневич, 1875–1947), української письменниці, учасниці жіночого руху в Галичині, редактора дитячого журналу «Дзвінок», автора збірок оповідань, легенд, історичних повістей «Шеломи в сонці», «Шестикрилець», статей і спогадів про В. Стефаника, О. Кобилянську, І Франка.
- 20.11 – **Всесвітній день дитини.**
- 20.11 – **1959** – Генеральна Асамблея ООН проголосила «Декларацію прав дитини».
- **1989** – Генеральна Асамблея ООН ухвалила «Конвенцію про права дитини».
- **65 років** від початку Нюрнберзького процесу (20.11.1945–1.10.1946) над фашистськими злочинцями, що здійснили злочини проти людства.
- **85 років** від дня народження **Михайла Васильовича Богдановича** (1925–2006), українського педагога, кандидата педагогічних наук, фахівця з методики навчання математики в початкових класах, учителя математики середніх шкіл Сумщини, викладача математики та методики вкладання математики Глухівського педагогічного інституту, завідувача відділу початкового навчання та старшого наукового співробітника Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, одного з фундаторів журналу «Початкова школа», автора підручників і навчальних посібників з математики для початкових класів, методичних посібників для вчителів (серії дидактичних матеріалів, книжок для позакласних занять, зошитів з математики, диференційованих завдань, контрольних робіт).
- 21.11 – **День Архістратиґа Михаїла, покровителя Києва.**
- **День працівників сільського господарства.**
- 22.11 – **День Свободи.**
- **2004** – в Україні відбулася Помаранчева революція.
- **75 років** від дня народження **Романа Павловича Скульського** (1935–2004), українського педагога,

кандидата педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, відмінника освіти України, фахівця в галузі національного виховання учнів засобами української етнопедагогіки і народознавства, підготовки майбутніх вчителів, викладача кафедри педагогіки і психології Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені В. Стефаника, директора Науково-методичного центру «Українська етнопедагогіка і народознавство» АПН України та Прикарпатського університету імені В. Стефаника, автора наукових праць, навчальних і навчально-методичних посібників, зокрема «Підготовка майбутніх вчителів до педагогічної діяльності», «Методика викладання народознавства в школі», «Концепція національного виховання дітей, молоді в умовах Прикарпаття» та ін.

- 23.11 – **160 років** від дня народження **Роберта Зейделя** (1850–1933), швейцарського педагога, одного з теоретиків трудової школи, професора і викладача Цюрихського університету, ініціатора розробки соціальної педагогіки, прихильника і пропагандиста ідей громадянського виховання та поєднання навчання з продуктивною працею учнів як умови гармонійного розвитку молоді людини.
- **150 років** від дня народження **Марії Костянтинівни Башкирцевої** (1860–1884), української художниці-живописця, письменниці (родом з Полтавщини, постійно жила у Франції), творця близько 150 жанрових композицій, портретів, етюдів, скульптур, в т.ч. полотен, написаних на українські теми; автора віршів, мистецтвознавчих статей (в яких відстоювала принципи реалізму в живописі), відомого «Щоденника», який має історико-культурну цінність і перекладений багатьма мовами; про неї писали і присвятили їй елегії і станси Е. Дюкро, Ж. Кайяр, Ф. Копке, Гі де Мопассан, роман-есе «Марія Башкирцева» написав М. Ф. Слабошпицький. Міжнародна критика відносить художницю до світових

геніїв.

- 25.11 – **275 років** від дня народження **Гжегожа Пірамовича** (1735–1801), польського просвітителя і педагога, члена Едукаційної національної комісії з шкільних проблем, автора наукових статей з організації освіти й народної школи, виховання та методики початкової освіти; творця основної своєї книги – „Обов’язки вчителя”.
- 25.11 – **200 років** від дня народження **Миколи Івановича Пирогова** (1810–1881), вітчизняного вченого-хірурга, анатома і патолога, педагога, просвітителя-демократа, громадського діяча, професора, члена-кореспондента Російської АН, основоположника воєнно-польової хірургії та хірургічної анатомії, професора і керівника Інституту практичної анатомії Петербурзької медико-хірургічної академії, учасника Севастопольської оборони 1854–55 років, діяча народної освіти в Україні, одного з реформаторів системи освіти та засновників університету в Одесі, недільних шкіл, попечителя Одеського і Київського навчальних округів, творця проекту реформи школи, в якому заклав основи нової педагогічної системи; автора праць з анатомії, проблем наркозу, методики хірургії, основ кістково-пластичних операцій, педагогічних праць «Вопросы жизни», «О публичных лекциях по педагогике», «О предметах суждений и прений педагогических советов гимназий», «Школа и жизнь», «Университетский вопрос», «О европейском образовании», в яких порушуються питання поліпшення навчання в школах і гімназіях, професійної підготовки вчителів, викладено вимоги єдиної загальнодоступної школи, зв’язку школи з життям, реформування університетів тощо.
- **85 років** від дня народження **Юрія Дмитровича Бедзика** (1925–2008), українського прозаїка, драматурга, журналіста, автора романів «Альма-матер», «Честь мені дорожча», «Сильний помсти не жадає», «Блакить», «Поверх-42», «Чорний лабіринт», збірок повістей, драматичної повісті «Убити сенатора», п’єс

- «Лицарів не судять», «Чотири жінки біля ставу», «Врятуйте доктора Райча» та ін.
- 27.11 – **День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій.**
- 28.11 – **130 років** від дня народження **Олександра Олександровича Блока** (1880–1921), російського поета і драматурга, публіциста, теоретика мистецтва й літературного критика, автора символічної збірки «Вірші про Прекрасну Даму», циклу громадянської поезії «Ямби», патріотичної лірики «Батьківщина», інтимної лірики «Кармен», ліричних драм «Король на площі», «Балаганчик», «Троянда і Хрест», революційно-романтичної поеми «Дванадцять» тощо.
- 28.11 – **125 років** від дня народження **Івана Титовича Калиновича** (1885–1927), українського бібліографа, видавця, перекладача, громадського діяча, секретаря бібліографічної комісії НТШ у Львові, організатора видавництва „Всесвітня бібліотека”, укладача бібліографічних праць «Переклади з української мови», «Переклади з української літератури», «Поазбучний спис творів М. Яцкова», автора віршів, статей, перекладів творів Максима Горького, В. Короленка, С. Жеромського, Г. Манна.
- **120 років** від дня народження **Зінаїди Павлівни Тулуб** (1890–1979), української письменниці, перекладача, автора історичних романів „Людолови” (у 2 т., про життя України поч. XVII ст.), „В степу безкраїм за Уралом” (зображено життя Т. Шевченка на засланні), кіносценаріїв, п'єс, перекладів російською мовою творів французьких та українських письменників.
- **95 років** від дня народження **Костянтина Михайловича Симонова** (1915–1979), російського письменника, критика, публіциста, громадського діяча, перекладача творів Т. Шевченка, редактора „Литературной газеты”, журналу „Новый мир”, автора роману-трилогії «Живі і мертві», роману «Товариші по зброї», п'єс «Хлопець з нашого міста», «Російські

- люди», збірок інтимної і громадянської лірики тощо.
- 29.11 – **130 років** від дня народження **Сергія Івановича Маслова** (1880–1957), українського літературознавця, книгознавця, педагога, доктора філологічних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР, завідувача кафедри історії російської мови та літератури Київського університету, секретаря Історичного товариства Нестора-літописця, голови Комісії з історії книги Українського наукового інституту книгознавства, завідувача відділу стародруків Всенародної бібліотеки України (нині – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського), автора досліджень з історії давніх української та російської літератур, оглядів полемічної, драматичної, віршованої літератури XVI–XVIII ст., праць з палеографії, бібліографії та історії книгодрукування.
- 30.11 – **175 років** від дня народження **Марка Твена** (Самюел-Ленгхорн Клеменс, 1835–1910), американського письменника-гумориста, письменника фронтиру (зони контакту цивілізацій європейського типу та цивілізацій місцевих народів – індіанців), одного із засновників критичного реалізму в літературі США, в якій розкрито найтипівіші риси американського характеру – волелюбність, нонконформізм, демократизм, а також його міфологію і віру в те, що індивід може створити себе власноручно; автора романів «Пригоди Тома Соєра» і «Пригоди Гекльберрі Фінна».
- **120 років** від дня народження **Григорія Федоровича Гринька** (1890–1938), українського політичного, державного й освітнього діяча, педагога, теоретика і організатора радянської системи народної освіти в Україні, лідера Української комуністичної партії (боротьбистів), члена Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (ВУЦВК) та Ради Народних Комісарів (РНК) УСРР, першого народного комісара освіти УСРР, розробника оригінальної схеми системи народної освіти, яка була схвалена Першою

Всеукраїнською нарадою з питань освіти (березень 1920 р.), творця теоретичного обґрунтування позиції Наркомосу щодо розвитку шкільництва в республіці, автора праць, в яких визначалися напрями і пріоритети новостворюваної освітньої системи, зокрема «Найближчі шляхи та цілі позашкільної освіти», „Чергові завдання радянського будівництва в справі освіти”, „Соціальне виховання дітей”, „Нариси радянської просвітницької політики”, «Ударні питання професійної освіти» та ін. Нова система освіти, на думку педагога, мала вирішити проблему дитячої безпритульності, навчання і виховання дітей незабезпечених сімей, дошкільного соціального виховання, професійної освіти тощо.

- 30.11 – **115 років** від дня народження **Давида Генріховича Елькіна** (1895–1983), українського психолога, професора і викладача Одеського університету (55 років), автора наукових праць з проблем психології сприймання простору, міри й часу, психології пам'яті, навичок, з питань історії психології.

ГРУДЕНЬ

У грудні відзначається:

- **165 років** від заснування (1845–січень 1846) Кирило-Мефодіївського товариства (братства) – таємної україно-слов'янської політичної організації в Києві, до якої входили і відіграли провідну роль М. Костомаров, Т. Шевченко, В. Білозерський, М. Гулак, П. Куліш. Значне місце в програмних документах Товариства займали плани поширення освіти, зокрема заснування шкіл, видання для них підручників з історії, географії, арифметики та інших предметів. У березні 1847 р. Товариство було розгромлене жандармами.
- **85 років** від заснування (1925) Державної центральної педагогічної бібліотеки у Львові на базі львівських гімназійних бібліотек (відкрита для користувачів 1.02.1926), нині – Львівська

- 1.12 – **Всесвітній день боротьби зі СНІДом.**
  - **1991 – народ України** вільним волевиявленням на референдумі підтвердив Акт проголошення незалежності України.
- 1.12 – **80 років** від дня народження **Романа Миколайовича Федоріва** (1930–2001), українського письменника, видавця, громадського діяча, організатора літературного процесу, головного редактора журналу «Дзвін» («Жовтень»), лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка та премій родини Антоновичів, імені А. Головка, імені Максима Горького; автора збірок оповідань, повістей, нарисів, романів «Жбан вина», «Отчий світильник», «Жорна», «Кам'яне поле», «Єрусалим на горах», «Палиця для прокажених» та ін.
- 2.12 – **120 років** від дня народження **Олександра Яковича Шумського** (1890–1946), політичного і державного діяча, керівника та організатора національного будівництва України, організатора освіти, лідера Української комуністичної партії (боротьбистів), народного комісара освіти УСРР, упроваджувача в життя оригінальної української концепції та моделі освіти Г. Ф. Гринька (1890–1938), організатора й учасника учительських зібрань, зокрема I Всеукраїнського учительського з'їзду (1925), редактора журналів «Червоний шлях» та «Радянська освіта» (орган Наркомосу), ректора вищих навчальних закладів Ленінграда, голови ЦК профспілки працівників освіти, автора статей «На третьому фронті» (до учительського з'їзду), «Політична ситуація в Східній Галичині» (про українські школи та повне знищення українського національного життя в Галичині), монографії «Малороси» (не дійшла до масового читача) тощо.
- 3.12 – **185 років** від дня народження **Миколи Олексійовича Лавровського** (1825–1899), російського й українського філолога-славіста, освітнього діяча, академіка Петербурзької АН, професора Харківського

університету, директора Ніжинського історико-філологічного інституту, ректора Варшавського університету, автора праць з давньоруської мови, літературознавчих досліджень про російських письменників, творів педагогічного змісту, зокрема «Про давньоруські училища», «Пам'ятки старовинного руського виховання», «Гімназія вищих наук князя Безбородька в Ніжині».

- 4.12 – **Введення у Храм Пресвятої Богородиці. Третя Пречиста.**
- **185 років** від дня народження **Олексія Миколайовича Плещеева** (1825–1893), російського письменника, критика і перекладача (зокрема, поезій Т. Шевченка та І. Франка), члена гуртка М. В. Петрашевського, за участь в якому засуджений до страти (пізніше її було замінено засланням), автора віршів (деякі з них стали революційними піснями), повістей, оповідань, критичних статей.
  - **135 років** від дня народження **Райнера-Марії Рільке** (1875–1926), австрійського письменника, поета-символіста, творчість якого пов'язана з Україною (перебував в Україні, відвідав могилу Т. Шевченка); автора поетичної збірки «Часослов» (описано київські враження), перекладу «Слово о полку Ігоревім», оповідань з українського побуту („Як старий Тимофій умирав співаючи” та „Пісня про правду”), драматичних творів тощо.
- 5.12 – **190 років** від дня народження **Афанасія Афанасійовича Фета** (1820–1892), російського поета-романтика, члена-кореспондента Петербурзької АН, перекладача творів античних і західноєвропейських поетів, офіцера кавалерійського полку в Херсонській губернії; людини, в якій поєднувались несумісні риси – військового, поміщика, цілеспрямованого та обережного господаря, і – митця, витонченого лірика, мрійника, філософа, який на власному досвіді продемонстрував, що світ складається зі звичайного життя, побуту і царства мрії; автора поезій, присвячених природі, красі, коханням

- (4 збірки «Вечірні вогні», деякі з віршів покладено на музику), перекладів, мемуарів тощо.
- 5.12 – **150 років** від дня народження **Гуго Гаудига** (1860–1923), німецького педагога, засновника педагогіки особистості, учителя і директора гімназій, керівника жіночої гімназії і вчительської семінарії в Лейпцигу, критика сучасних йому форм і методів навчання, прихильника реформи жіночої освіти в Німеччині, автора головної праці «Дидактичні ересі», в якій викладено його педагогічні ідеї.
- 6.12 – **День Збройних Сил України.**
- **150 років** від дня народження **Миколи Семеновича Курнакова** (1860–1941), російського вченого-хіміка, фізика, академіка Петербурзької АН і АН УРСР, професора Петербурзького електротехнічного інституту, викладача і керівника кафедри загальної хімії Петербурзького політехнічного інституту, основоположника фізико-хімічного аналізу, який відкрив можливості вивчення складних систем – металевих сплавів, силікатів, соляних розчинів; директора Інституту загальної та неорганічної хімії АН СРСР, організатора вітчизняного металургійного виробництва, науково-дослідних закладів, створювача приладів для термічного аналізу.
- **135 років** від дня народження **Анатолія Васильовича Луначарського** (1875–1933), російського державного і громадського діяча (родом із Полтави), публіциста, літературного і театральнo-музичного критика, історика російської та західноєвропейської літератур, прихильника ідеї трудової школи, першого наркома освіти РРФСР, академіка АН СРСР, голови вченого комітету ЦВК СРСР, учасника створення радянської системи освіти та підготовки програмних документів про школу – „Положення про єдину трудову школу РРФСР” і „Основні принципи єдиної трудової школи” („Декларація про єдину трудову школу”), автора праць про соціалістичний реалізм, статей про Максима Горького,

- В. Маяковського, Т. Шевченка, М. Коцюбинського, М. Куліша, драматичних творів тощо.
- 7.12 – **110 років** від дня народження **Катерини Василівни Білокур** (1900–1961), української народної художниці, майстра народного декоративного живопису, своєрідного жанру пейзажу – натюрморту, техніки акварельного живопису та графіки, автора пейзажів, портретів родичів та знайомих, автопортретів; творця композицій «Квіти за тином», «Квіти в тумані», «Цар-колос», «Сніданок», «Півонії», «Хліб», акварелей «Гай», «Напровесні», «Осінь», головною темою яких є невмируща краса і щедрі дари української природи.
- 8.12 – **1991** – у Бресті підписано Біловезьку Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав (СНД) – Білорусі, Росії і України. СРСР припинив своє існування
- 9.12 – **120 років** від дня народження **Миколи Антоновича Плевака** (1890–1941), українського літературознавця і бібліографа, директора гімназії ім. Б. Гринченка у Харкові, професора історії української літератури Кам'янець-Подільського університету, Харківського інституту народної освіти, керівника Кабінету бібліографії Інституту імені Т. Шевченка АН УСРР у Харкові, автора праць про творчість М. Шашкевича, Т. Шевченка, Б. Грінченка, Л. Глібова та інших українських письменників, упорядника «Хрестоматії з української літератури», двотомної «Хрестоматії нової української літератури», «Бібліографічного словника українських письменників» (праця не збереглась).
- 10.12 – **День прав людини.**
– **1948** – Генеральна Асамблея ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини.
- 13.12 – **День апостола Андрія Первозванного.**
- 14.12 – **День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.**
– **185 років** від виступу декабристів (1825), дворянських офіцерів, які вперше в історії Росії підняли збройне повстання проти самодержавства і кріпосництва.

- 14.12 – **170 років** від дня народження **Михайла Петровича Старицького** (1840–1904), українського поета, драматурга, прозаїка, перекладача, театрального і культурно-громадського діяча, укладача і видавця альманаху «Рада», керівника і режисера першої об'єднаної української професійної трупи, одного із корифеїв українського театру, автора пейзажної й інтимної лірики, віршів про Україну, драм «Не судилось», «Талант», «Ой, не ходи, Грицю ...», «Маруся Богуславка», творця роману-трилогії «Богдан Хмельницький», романів «Молодість Мазепи», «Руїна», «Останні орли», «Розбійник Кармелюк» та ін.
- 19.12 – **День Святителя і Чудотворця Миколая.**
- **180 років** від дня народження **Данила Лукича Мордовця** (Мордовцев, 1830–1905), українського і російського письменника, історика, організатора видання творів українських письменників у Петербурзі, Шевченківських вечорів; автора історичних романів «Дванадцятий рік», «Господар Великий Новгород», «Лжедмитрій», «Цар і гетьман», «Сагайдачний», праць «Пугачовщина», «Гайдамаччина», «Напередодні волі», статті-рецензії на «Кобзар» Шевченка, спогадів «З минулого та пережитого».
  - **90 років** від дня народження **Миколи Даниловича Руденка** (1920–2004), українського письменника, редактора журналу «Дніпро», дисидента, члена Спілки письменників УРСР, учасника правозахисного руху, голови Української Гельсінської групи, автора романів «Вітер в обличчя», «Остання шабля», «Орлова балка», поеми «Хрест», збірки поезій «За ґратами» тощо.
- 20.12 – **155 років** від дня народження **Олексія Микитовича Гілярова** (1855–1938), українського і російського філософа-ідеаліста, приват-доцента Московського університету, професора філософії Київського університету, академіка ВУАН, АН УРСР, представника академічної філософії України, творця філософського вчення «синехологічного спіритуалізму», яке ґрунтується

на платонізмі – історико-філософському аспекті творчості Платона, концепції історії філософії про єдність особистісної культурно-історичної і логічної детермінантів розвитку філософії; автора праць «Вступ до філософії», «Новітня спроба філософського синтезу на науковій основі», «Платонізм як основа сучасного світогляду у зв'язку з питанням про завдання та долю філософії».

- 23.12 – **120 років** від дня народження **Володимира Модестовича Брадіса** (1890–1975), російського математика-педагога, методиста, професора, доктора педагогічних наук, фахівця з питань теоретичної і методичної розробки проблеми підвищення обчислювальної культури учнів, члена-кореспондента АПН СРСР, заслуженого діяча науки РРФСР, викладача Тверського інституту народної освіти, автора „Таблиць логарифмів”, „Чотиризначних математичних таблиць”, посібника «Методика викладання математики в середній школі» тощо.
- 24.12 – **День працівників архівних установ.**
- 25.12 – **Різдво Ісуса Христа за Григоріанським календарем (новий стиль).**
- **115 років** від дня народження **Григорія Гурійовича Верьовки** (1895–1964), українського композитора, хорового диригента, педагога, фольклориста, заслуженого діяча мистецтв УРСР, народного артиста УРСР, керівника Музичної школи ім. М. Лисенка в Києві, викладача київських музичних навчальних закладів, професора Київської консерваторії, організатора, художнього керівника і хорового диригента Державного українського народного хору, автора пісень, інструментальних композицій, обробок українських народних пісень, хорових творів, лауреата Державних премій СРСР і УРСР.
- 26.12 – **110 років** від дня народження **Володимира Миколайовича Владка** (Єромченко, 1900–1974), українського письменника-фантаста, педагога,

- журналіста, одного із зачинателів в українській радянській літературі жанру наукової фантастики, театрального критика, автора збірок нарисів «Донбас – золота країна», «Тракторобуд», «Люди, кар'єри, домни» та ін., науково-фантастичних оповідань, повістей «Чудесний генератор», «Позичений час», «Фіолетова загибель», романів «Аргонавти Всесвіту», «Нащадки скіфів», «Сивий капітан», «Залізний бунт» та ін.
- 28– – **85 років** тому (1925) у Києві відбулася Перша
31.12 Всеукраїнська конференція наукових бібліотек, на якій було удосконалено типологію бібліотек УСРР, їх структурування, визначено цілі і завдання.
- 29.12 – **185 років** тому (1825) декабристи С. Муравйов-Апостол і М. Бестужев-Рюмін підняли збройне повстання Чернігівського полку (с. Триліси, Київської обл.).
- 30.12 – **145 років** від дня народження **Джозефа Редьярда Кіплінга** (1865–1936), англійського письменника (деякий час проживав в Індії), автора поетичних збірок, оповідань, романів «Світло згасає», «Відважні моряки», «Кім», всесвітньо популярного твору «Книга джунглів» («Мауглі»), в якому використано індійський фольклор, змальовано природу країни та фантастичні пригоди хлопчика, що виріс серед звірів; лауреата Нобелівської премії (1907).
- 31.12 – **80 років** тому (1930) у Празі засновано Українське педагогічне товариство.
- **165 років** від дня народження **Сильвестра Теодоровича Лепкого** (1845–1901), українського письменника і громадсько-культурного діяча, батька Богдана і Лева Лепких, члена Русько-української радикальної партії, українських товариств і організацій, засновника в селах Тернопільщини читалень «Просвіти», одного з укладачів збірки «Поезії» Т. Шевченка, редактора брошурок-метеликів «Однорівня бережанська», автора збірки поезій «Книжка горя», оповідання «Горить» (за які отримав премію С. Дубравського), статей з філософії, літературознавства, соціології, економіки .

III. НАУКОВЦІ АПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2010 Р.

СІЧЕНЬ

- 1.01 – **70 років** від дня народження **Світлани Лукінічни Коробко** (1940), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника лабораторії психодіагностики Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України.
- **60 років** від дня народження **Валентини Володимирівни Сосідко** (1950), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника, вченого секретаря Відділення психології, вікової фізіології та дефектології АПН України.
- 2.01 – **70 років** від дня народження **Ніли Йосипівни Волошиної** (1940), доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, фахівця з методики викладання української літератури в загальноосвітній школі, головного наукового співробітника Інституту педагогіки АПН України.
- 3.01 – **60 років** від дня народження **Володимира Михайловича Позднякова** (1950), кандидата філософських наук, старшого наукового співробітника лабораторії суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки АПН України.
- 8.01 – **60 років** від дня народження **Лариси Миколаївни Філатової** (1950), кандидата педагогічних наук, доцента, старшого наукового співробітника відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України.
- 10.01 – **70 років** від дня народження **Сергія Олександровича Мусатова** (1940), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України.
- 11.01 – **70 років** від дня народження **Анатолія Федоровича Павленка** (1940), доктора економічних наук, професора,

- Героя України, заслуженого діяча науки і техніки України, дійсного члена АПН України і Міжнародної академії вищої школи (м. Москва), фахівця в галузі проектування комплексів інфраструктурного забезпечення ринкової економіки, підготовки економістів і менеджерів, ректора Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.
- 15.01 – **80 років** від дня народження **Павла Микитовича Воловика** (1930), доктора педагогічних наук, професора, головного наукового співробітника відділу інноваційних педагогічних технологій Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України.
- 19.01 – **75 років** від дня народження **Едуарда Станіславовича Вільчковського** (1935), доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, відмінника народної освіти України, фахівця в галузі фізичного виховання дітей дошкільного та шкільного віку, підготовки спеціалістів з фізичного виховання і спорту, професора Волинського державного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).
- **65 років** від дня народження **Іоланти Вільш** (1945), доктора педагогічних наук, іноземного члена АПН України, фахівця в галузі теорії і методики професійного навчання, професора Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща).
- 21.01 – **55 років** від дня народження **Вадима Олександровича Васютинського** (1955), доктора психологічних наук, професора, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії психології мас та спільнот Інституту соціальної та політичної психології АПН України.
- 24.01 – **65 років** від дня народження **Михайла Филімоновича Степка** (1945), кандидата фізико-математичних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника освіти України, першого заступника директора з науково-дослідної роботи Інституту вищої освіти АПН України.

- 30.01 – **60 років** від дня народження **Михайла Захаровича Згуровського** (1950), доктора технічних наук, професора, дійсного члена НАН України й АПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, фахівця в галузі математики та кібернетики, педагогіки вищої школи, ректора Національного технічного університету „Київський політехнічний інститут”.

ЛЮТИЙ

- 1.02 – **65 років** від дня народження **Валерія Юхимовича Бикова** (1945), доктора технічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, фахівця в галузі інформаційних і комунікаційних технологій в освіті, заслуженого діяча науки і техніки України, відмінника народної освіти України, директора Інституту інформаційних технологій і засобів навчання АПН України.
- 9.02 – **60 років** від дня народження **Олени Андріївни Донченко** (1950), доктора соціологічних наук, професора, головного наукового співробітника лабораторії методології, психосоціальних та політико-психологічних досліджень Інституту соціальної та політичної психології АПН України.
- 10.02 – **60 років** від дня народження **Людмили Іванівни Тарусової** (1950), кандидата юридичних наук, доцента кафедри безпеки життєдіяльності Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти АПН України.
- 13.02 – **55 років** від дня народження **Павла Петровича Горностая** (1955), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії психології малих груп та міжгрупових відносин Інституту соціальної та політичної психології АПН України.
- 18.02 – **60 років** від дня народження **Раїси Юріївни Мартинової** (1950), кандидата педагогічних наук, члена-кореспондента АПН України, фахівця в галузі методики

навчання іноземних мов, завідувача кафедри іноземних мов негуманітарних факультетів Південноукраїнського державного університету імені К. Д. Ушинського (м. Одеса).

- 19.02 – **85 років** від дня народження **В'ячеслава Олександровича Кудіна** (1925), доктора філософських наук, професора, заслуженого працівника культури УРСР, головного наукового співробітника відділу порівняльної професійної педагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України.
- **65 років** від дня народження **Віктора Михайловича Колпакова** (1945), кандидата військових наук, доцента, професора кафедри економіки та управління персоналом Університету менеджменту освіти АПН України.
- **65 років** від дня народження **Лідії Данилівни Руденко** (1945), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії екологічного виховання Інституту проблем виховання АПН України.

БЕРЕЗЕНЬ

- 10.03 – **70 років** від дня народження **Світлани Анатоліївни Гончаренко** (1940), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника, відмінника народної освіти України, завідувача лабораторії психодіагностики Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України.
- 13.03 – **60 років** від дня народження **Світлани Володимирівни Коновець** (1950), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника відділу педагогічної естетики та етики Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України.
- 14.03 – **70 років** від дня народження **Віктора Миколайовича Синьова** (1940), доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН України, заслуженого юриста України, фахівця в галузі корекційної педагогіки, юридичної психології та педагогіки, директора Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

- 16.03 – **70 років** від дня народження **Валентина Дмитровича Долини** (1940), кандидата військових наук, старшого наукового співробітника лабораторії шкільного обладнання Інституту педагогіки АПН України.
- **60 років** від дня народження **Олександра Івановича Ляшенка** (1950), доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, відмінника освіти України, фахівця в галузі дидактики і методики навчання фізики, академіка-секретаря Відділення загальної середньої освіти АПН України.
- 23.03 – **50 років** від дня народження **Павла Дмитровича Фролова** (1960), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії соціально-психологічних технологій Інституту соціальної та політичної психології АПН України.

КВІТЕНЬ

- 3.04 – **60 років** від дня народження **Валентини Терентіївни Лозовецької** (1950), доктора педагогічних наук, старшого наукового співробітника, заслуженого вчителя України, головного наукового співробітника лабораторії професійної орієнтації і виховання Інституту професійно-технічної освіти АПН України.
- 15.04 – **55 років** від дня народження **Олександра Володимировича Глузмана** (1955), доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника освіти України, заслуженого працівника освіти Автономної Республіки Крим, фахівця в галузі університетської педагогічної освіти, ректора Кримського гуманітарного університету (м. Ялта).
- 17.04 – **70 років** від дня народження **Юрія Тихоновича Рождественського** (1940), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника, провідного

наукового співробітника лабораторії історії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України.

- **50 років** від дня народження **Олександра Васильовича Скрипнюка** (1960), доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, дійсного члена Академії правових наук України, заслуженого юриста України, фахівця в галузі теорії держави і права, конституційного права, правових проблем політичних інститутів і процесів, начальника відділу міжнародних наукових зв'язків Київського регіонального центру Академії правових наук України.
- 23.04 – **70 років** від дня народження **Тамари Миколаївни Хмари** (1940), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника лабораторії математичної і фізичної освіти Інституту педагогіки АПН України.

ТРАВЕНЬ

- 9.05 – **75 років** від дня народження **Ази Михайлівни Карпуніної** (1935), доктора психологічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, фахівця в галузі психофізіології, психології праці, вікової фізіології та загальної психології, проживає в США.
- 17.05 – **60 років** від дня народження **Володимира Іларіоновича Лугового** (1950), доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН України, віце-президента АПН України, заслуженого працівника освіти України, відмінника освіти України, лауреата нагороди Ярослава Мудрого в галузі науки і техніки Академії наук вищої школи України, фахівця в галузі педагогіки, державного управління, директора Інституту вищої освіти АПН України.
- 25.05 – **60 років** від дня народження **Віри Василівни Мелешко** (1950), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії сільської школи Інституту педагогіки АПН України.

- 28.05 – **50 років** від дня народження **Олени Олександрівни Вовчик-Блакитної** (1960), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України.

ЧЕРВЕНЬ

- 2.06 – **60 років** від дня народження **Олени Михайлівни Докукіної** (1950), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника, вченого секретаря Інституту проблем виховання АПН України.
- 12.06 – **55 років** від дня народження **Валерія Віталійовича Мачуського** (1955), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії діяльності позашкільних закладів Інституту проблем виховання АПН України.
- 16.06 – **55 років** від дня народження **Олександра Ігоровича Глобіна** (1955), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії математичної і фізичної освіти Інституту педагогіки АПН України.
- 17.06 – **55 років** від дня народження **Лідії Ернестівни Орбан-Лембрік** (1955), доктора психологічних наук, професора, головного наукового співробітника лабораторії методології і психосоціальних та політико-психологічних досліджень Інституту соціальної та політичної психології АПН України, завідувача кафедри соціальної психології Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника.
- 27.06 – **50 років** від дня народження **Ганни Іванівни Іванюк** (1955), кандидата педагогічних наук, доцента, старшого наукового співробітника лабораторії сільської школи Інституту педагогіки АПН України.
- 30.06 – **80 років** від дня народження **Бориса Івановича Корольова** (1930), доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника вищої освіти УРСР, головного наукового співробітника відділу педагогіки і психології

ЛИПЕНЬ

- 1.07 – **60 років** від дня народження **Ольги Василівни Пащенко** (1950), кандидата технічних наук, доцента, професора кафедри професійної освіти Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти АПН України.
- 5.07 – **75 років** від дня народження **Володимира Григоровича Коляденка** (1935), доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника вищої школи УРСР, фахівця в галузі медичної освіти та вікової фізіології, проректора з наукової роботи, завідувача кафедри шкірних і венеричних хвороб Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.
- 9.07 – **55 років** від дня народження **Любові Володимирівни Григоровської** (1955), кандидата педагогічних наук, доцента, вченого секретаря, завідувача лабораторії моніторингу соціально-економічних процесів Інституту соціальної та політичної психології АПН України.
- 17.07 – **55 років** від дня народження **Валерія Олександровича Киричука** (1955), кандидата психологічних наук, доцента кафедри психології Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти АПН України.
- 27.07 – **60 років** від дня народження **Анатолія Антоновича Мазаракі** (1950), доктора економічних наук, професора, дійсного члена АПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, фахівця в галузі економічної освіти і виховання, економічної теорії, ректора Київського національного торговельно-економічного університету.
- 28.07 – **70 років** від дня народження **Галини Павлівни Шевченко** (1940), доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, фахівця в галузі теорії естетичного виховання учнівської і

студентської молоді, завідувача кафедри педагогіки і директора Інституту духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ).

- 31.07 – **70 років** від дня народження **Георгія Сергійовича Єгорова** (1940), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії порівняльної педагогіки Інституту педагогіки АПН України.

СЕРПЕНЬ

- 1.08 – **65 років** від дня народження **Валентини Володимирівни Тарасун** (1945), доктора педагогічних наук, професора, відмінника освіти України, головного наукового співробітника лабораторії діагностики і психічного розвитку дитини Інституту спеціальної педагогіки АПН України.
- 6.08 – **75 років** від дня народження **Елеонори Львівни Носенко** (1935), доктора психологічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника народної освіти України, фахівця в галузі психолінгвістики, загальної і педагогічної психології, емоційних станів людини, психології пізнання; завідувача кафедри загальної та педагогічної психології Дніпропетровського національного університету.
- 9.08 – **80 років** від дня народження **Віктора Григоровича Бар'яхтара** (1930), доктора фізико-математичних наук, професора, дійсного члена НАН України, почесного академіка АПН України, заслуженого діяча науки України, фахівця в галузі теоретичної фізики, директора Інституту магнетизму НАН України, декана фізико-математичного факультету Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».
- 13.08 – **55 років** від дня народження **Тамари Володимирівни Кравченко** (1955), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії сімейного виховання Інституту проблем виховання АПН України.

- 16.08 – **60 років** від дня народження **Оксани Миколаївни Гарнець** (1950), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії екологічної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України.
- 18.08 – **50 років** від дня народження **Євгенії Радіонівни Чернишової** (1960), кандидата педагогічних наук, доцента, першого проректора з науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародних зв'язків Університету менеджменту освіти АПН України.
- **60 років** від дня народження **Георгія Олександровича Штомпеля** (1950), кандидата педагогічних наук, доцента кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти АПН України.

ВЕРЕСЕНЬ

- 2.09 – **65 років** від дня народження **Анатолія Антоновича Корнієнка** (1945), кандидата психологічних наук, заступника директора із загальних питань Інституту соціальної та політичної психології АПН України.
- 3.09 – **75 років** від дня народження **Віктора Пантелійовича Шепотька** (1935), заслуженого учителя України, доцента, почесного доктора АПН України, фахівця з питань профільної підготовки старшокласників, індивідуального навчання школярів, ініціатора розробки нових приміщень дитячих дошкільних закладів, загальноосвітніх шкіл, педагогічних навчальних закладів, старшого наукового співробітника лабораторії сільської школи Інституту педагогіки АПН України.
- 8.09 – **55 років** від дня народження **Ольги Костянтинівни Корсакової** (1955), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії дидактики Інституту педагогіки АПН України.
- 16.09 – **70 років** від дня народження **Геннадія Анатолійовича Дмитренка** (1940), доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри економіки та управління

персоналом Університету менеджменту освіти АПН України.

- 22.09 – **60 років** від дня народження **Ольги Григорівни Ярошенко** (1950), доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника народної освіти України, фахівця в галузі дидактики і методики навчання хімії, професора кафедри теорії та методики навчання природничо-географічних дисциплін Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.
- 30.09 – **60 років** від дня народження **Валентини Анатоліївни Григор'євої** (1950), кандидата педагогічних наук, провідного наукового співробітника лабораторії управління професійно-технічною освітою Інституту професійно-технічної освіти АПН України.

ЖОВТЕНЬ

- 6.10 – **85 років** від дня народження **Івана Івановича Бобрика** (1925), доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, фахівця в галузі анатомії, професора кафедри нормальної анатомії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.
- 7.10 – **60 років** від дня народження **Віктора Леонідовича Матросова** (1950), доктора фізико-математичних наук, професора, дійсного члена Російської академії освіти (РАО), іноземного члена АПН України, заслуженого діяча науки РФ, фахівця в галузі математичної кібернетики, математичної логіки та інформатики, ректора Московського державного педагогічного університету.
- 9.10 – **70 років** від дня народження **Івана Дмитровича Беха** (1940), доктора психологічних наук, професора, дійсного члена АПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, відмінника освіти України, фахівця з проблем психолого-педагогічного розвитку особистості, теорії та методики виховання, директора Інституту проблем

- виховання АПН України.
- 14.10 – **70 років** від дня народження **Лариси Андріївни Закоти** (1940), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії математичної і фізичної освіти Інституту педагогіки АПН України.
- 30.10 – **50 років** від дня народження **Ірини Іванівни Карабасової** (1960), кандидата психологічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України.

ЛИСТОПАД

- 3.11 – **70 років** від дня народження **Василя Павловича Пішака** (1940), доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника народної освіти України, фахівця в галузі медичної біології, фізіології та патофізіології, підготовки медичних кадрів, ректора Буковинського державного медичного університету (м. Чернівці).
- 7.11 – **60 років** від дня народження **Тимофія Михайловича Десятова** (1950), доктора педагогічних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу порівняльної професійної педагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України.
- 13.11 – **50 років** від дня народження **Миколи Івановича Піддячого** (1960), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії профільного навчання та профконсультацій Інституту педагогіки АПН України.
- 15.11 – **65 років** від дня народження **Людмили Петрівни Величко** (1945), доктора педагогічних наук, професора, завідувача лабораторії біологічної і хімічної освіти Інституту педагогіки АПН України.
- 17.11 – **65 років** від дня народження **Оксани Леонідівни Хромової** (1945), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника лабораторії сімейного виховання Інституту

- проблем виховання АПН України.
- 22.11 – **50 років** від дня народження **Юлії Борисівни Малієнко** (1960), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки АПН України.
- 28.11 – **80 років** від дня народження **Валентини Федорівни Паламарчук** (1930), доктора педагогічних наук, професора, методиста вищої категорії Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти АПН України.
- 29.11 – **60 років** від дня народження **Володимира Григоровича Бутенка** (1950), доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, фахівця в галузі теорії та методики художньо-естетичного виховання учнівської і студентської молоді, професора кафедри педагогіки Херсонського державного університету.

ГРУДЕНЬ

- 5.12 – **85 років** від дня народження **Євгена Леонідовича Гливи** (1925), доктора філософських наук з психології, іноземного члена АПН України (Австралія), фахівця в галузі експериментальної, консультативної медичної та клінічної психології, керівника делегації Українського Вільного Університету в Австралії, лектора і супервізора «Австралійської наукової організації застосування гіпнозу».
- **80 років** від дня народження **Надії Михайлівни Островерхової** (1930), кандидата педагогічних наук, доцента, старшого наукового співробітника лабораторії управління освітніми закладами Інституту педагогіки АПН України.
- 7.12 – **65 років** від дня народження **Ірини Миколаївни Мельникової** (1945), кандидата педагогічних наук, доцента, старшого наукового співробітника відділення економіки і управління вищої освіти Інституту вищої освіти АПН України.

- 9.12 – **70 років** від дня народження **Ірини Пилипівни Гудзик** (1940), доктора педагогічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії навчання російської мови та мов інших етнічних меншин Інституту педагогіки АПН України.
- 11.12 – **60 років** від дня народження **Бориса Петровича Лазоренка** (1950), кандидата філософських наук, доцента, провідного наукового співробітника лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології АПН України.
- 16.12 – **55 років** від дня народження **Марка Абрамовича Вайнтрауба** (1955), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії змісту професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти АПН України.
- 18.12 – **75 років** від дня народження **Віктора Васильовича Скопенка** (1935), доктора хімічних наук, професора, академіка – засновника АПН України, академіка НАН України, Героя України, заслуженого діяча науки і техніки України, фахівця в галузі хімії координаційних сполук, професійної освіти, головного наукового співробітника Київського національного університету імені Тараса Шевченка, голови Співки ректорів України.
- 19.12 – **60 років** від дня народження **Георгія Георгійовича Філіпчука** (1950), доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН України, фахівця у галузі дидактики середньої школи, екологічної освіти, міністра охорони навколишнього природного середовища України.
- 29.12 – **70 років** від дня народження **Петра Андрійовича Ротасенка** (1940), кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника лабораторії навчання інформатики Інституту педагогіки АПН України.
- **60 років** від дня народження **Тетяни Михайлівни Титаренко** (1950), доктора психологічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України, заслуженого працівника освіти України, фахівця в галузі соціальної психології, психології особистості, вікової,

педагогічної та консультативної психології, завідувача лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології АПН України.

Іменний покажчик

- Авенаріус М.П. – 19.09.1835
Адлер Альфред – 7.02.1870
Аквінський Тома – див. Тома Аквінський
Ампер Андре М. – 22.01.1775
Ананьїн С.А. – 1875, ін. 1874
Анастасевич В.Г. – 11.03.1775
Андрієвський О.О. – 28.03.1845
Антонович М.О. – 9.05.1835
Ануї Жан – 23.06.1910
Аполлінер Гійом – 26.08.1880
Аргайл Майкл – 11.08.1925
- Багрицький Е.Г. – 3.11.1895
Байєр Йоганн фон – 31.10.1835
Баженов М.М. – 18.10.1885
Балей С.В. – 4.02.1885
Балицький Юліан – 1885
Баранович Лука – бл. 1620
Барвінський В.Г. – 25.02.1850
Барвінський В.О. – 28.10.1885
Бар'яхтар В.Г. – [9.08.1930]
Батишев С.Я. – 19.10.1915
Бах Йоган С. – 21.03.1685
Башкирцева М.К. – 23.11.1860
Бедзик Ю.Д. – 25.11.1925
Безу Етьєн – 31.03.1730
Беранже П'єр Жан – 19.08.1780
Березанська Є.С. – 9.01.1890
Березовський М.С. – 27.10.1745
Беринда Памво – бл. 1560
- Бернштейн С.Н. – 5.03.1880
Берон Пьотр – 1795
Бех І.Д. – [9.10.1940]
Белій Андрій – 26.10.1880
Биков В.Ю. – [1.02.1945]
Биковський Л.Ю. – 23.04.1895
Бідняк М.П. – 1.02.1930
Білоконський І.П. – 6.06.1855
Білокур К.В. – 7.12.1900
Білоус Д.Г. – 24.04.1920
Біляєв О.М. – 27.02.1925
Блок О.О. – 28.11.1880
Бобрик І.І. – [6.10.1925]
Богданович М.В. – 20.11.1925
Боплан Гійом де – 1600
Бор Нільс – 7.10.1885
Боровик В.Н. – 14.03.1925
Брадїс В.М. – 23.12.1890
Браччоліні Джан Ф. – 11.02.1380
Бредбері Рей Д. – 22.08.1920
Бречкевич М.В. – 4.06.1870
Бунін І.О. – 22.10.1870
Бутенко В.Г. – [29.11.1950]
- Вайнтрауб М.А. – [16.12.1955]
Вальо М.А. – 16.06.1925
Васютинський В.О. – [21.01.1955]
Ващенко-Захарченко М.Є. – 12.11.1825
Вейерштрасс Карл – 31.10.1815
Величко Л.П. – [5.11.1945]

Величко С.В. – 1670	Гіляров О.М. – 20.12.1855
Венгеров С.П. – 17.04.1855	Глива Є.Л. – [5.12.1925]
Венеціанов О.Г. – 18.02.1780	Глобін О.І. – [16.06.1955]
Вертгеймер Макс – 15.04.1880	Глузман О.В. – [15.04.1955]
Верховинець В.М. – 5.01.1880	Гнатюк Д. М. – 28.03.1925
Верьовка Г.Г. – 25.12.1895	Голованівський С.О. –
Вилегжаніна Т.І. – 16.06.1950	29.05.1910
Винниченко В.К. – 7.08.1880	Гольдбах Христіян –
Вишенський Іван – бл. 1550	18.03.1690
Віет Франсуа – 1540	Гончаренко С.А. –
Вільчковський Е.С. –	[10.03.1940]
[19.01.1935]	Гончарук Є.І. – 7.01.1930
Вільш Іоланта – [19.01.1945]	Горбатий П.А. – 6.11.1890
Владиславлев Г.В. –	Горностай П.П. – [13.02.1955]
14.06.1880	Гороховатський Я.Б. –
Владко В.М. – 26.12.1900	17.09.1925
Вовчик-Блакитна –	Грек Максим – див. Максим
[28.05.1960]	Грек
Водовозов В.І. – 9.10.1825	Грибоедов О.С. – 15.01.1795
Волков Р.М. – 13.10.1885	Григор'єва В.А. – [30.09.1950]
Воловик П.М. – [15.01.1930]	Григорович В.І. – 12.05.1815
Володимирський А.В. –	Григоровська Л.В.
16.04.1875	[09.07.1955]
Волошина Н.Й. – [2.01.1940]	Гриневичева К. – 19.11.1875
Вольта Алессандро –	Гринько Г.Ф. – 30.11.1890
18.02.1745	Грицай М.С. – 16.09.1925
Вороньківський І.О. – 1875	Грищенко М.М. – 27.09.1900
	Грін О.С. – 23.08.1880
Гарнець О.М. – [16.08.1950]	Гудзик І.П. – [9.12.1940]
Гаудиг Гуго – 5.12.1860	Гук Роберт – 18.07.1635
Гаюї Валентин – 13.11.1745	Гулак-Артемівський П.П. –
Гегель Георг В.-Ф. –	27.01.1790
27.08.1770	Гулевичівна Є.В. (Галшка) –
Гельвецій Клод А. –	1575 (ін. 1577)
31.01.1715	
Гендель Георг Ф. – 23.02.1685	Ґалятовський Іоанікій – бл.
Герман Ю.П. – 4.04.1910	1620

Гарден Артур – 12.10.1865
Гізель Інокентій – бл. 1600
Грімм Якоб – 4.01.1785
Гурліт Людвіг – 31.05.1855

Давидов В.В. – 31.08.1930
Даденков М.Ф. – 15.04.1885
Данте Аліг'єрі – травень 1265
Даррелл Джеральд – 7.01.1925
Демокріт – 460 до н.е.
Депман І.Я. – 17.07.1885
Десятов Т.М. – [7.11.1950]
Дефо Даніель – бл. 1660
Дістервег Фрідріх-Адольф –
29.10.1790
Дмитренко Г.А. – [16.09.1940]
Докукіна О.М. – [2.06.1950]
Долина В.Д. – [16.03.1940]
Донченко О.А. – [9.02.1950]
Дрогобич Юрій – бл. 1450
Дубровіна Л.А. – 30.09.1950
Дунаєвський І.О. – 30.01.1900
Дьячков О.І. – 18.08.1900

Елькін Д.Г. – 30.11.1895
Естковський Еварист –
26.10.1820

Єгоров Г.С. – [31.07.1940]
Єрмаков В.П. – 11.03.1845
Єрошенко В.Я. – 12.01.1890
Єсенін С.О. – 3.10.1895
Єфименко П.С. – 1835

Жоліо-Кюрі Фредерік –
19.03.1900

Забаштанський В.О. –
5.10.1940
Закота Л.А. – [14.10.1940]
Запорожець О.В. – 12.09.1905
Згуровський М.З. –
[30.01.1950]
Зейдель Роберт – 23.11.1850
Зеров Д.К. – 20.09.1895
Зеров М.К. – 26.04.1890
Зизаній Стефан І. – бл. 1570
Золя Еміль – 2.04.1840
Зощенко М.М. – 10.08.1895
Зюферн Йоган В. – 3.01.1775

Ібн Сіна (Авіценна) – 980
Іванюк Г.І. – [27.06.1955]
Ісаковський М.В. – 19.01.1900
Ісікава Такубоку – 28.10.1885

Йоффе А.Ф. – 29.10.1880

Калинович І.Т. – 28.11.1885
Карабаєва І.І. – [30.10.1960]
Карбулицький І.І. –
17.05.1880
Карпенко-Карий І.К.
(Тобілевич) – 29.09.1845
Карпукіна А.М. – [9.05.1935]
Кашенко М.Ф. – 7.05.1855
Квітка К.В. – 4.02.1880
Кипріяні – бл. 1330
Кирило Туровський – 1130
Киричук В.О. – [17.07.1955]
Кирпичов В.Л. – 8.10.1845
Кіплінг Джозеф Р. –
30.12.1865

Кістяківський В.О. –
12.10.1865
Кліффорд Вільям – 4.05.1845
Кобринська Н.І. – 8.06.1855
Ковалевська С.В. – 15.01.1850
Колпаков В.М. – [19.02.1945]
Коляденко В.Г. – [5.07.1935]
Кондильяк Етьєн Б. – 1715
Коновець С.В. – [13.03.1950]
Копиленко О.І. – 1.08.1900
Копистенський Захарія – бл.
1585
Кордт В.О. – 19.02.1860
Коренець Д. – 3.03.1875
Корнієнко А.А. – [2.09.1945]
Корнієнко А.П. – 10.09.1935
Коробко С.Л. – [1.01.1940]
Корольов Б.І. – [30.06.1930]
Корсакова О.К. – [8.09.1955]
Косов С.А. (Сильвестр) –
бл. 1600
Костенко Л.В. – 19.03.1930
Котермак Ю. – див. Дрогобич
Юрій
Коховський В.П. – 14.03.1835
Коцюба М. – 1885
Кошиць О.А. – 12.09.1875
Кравченко Т.В. – [13.08.1955]
Кравченко Уляна – 18.04.1860
Кропивницький М.Л. –
22.05.1840
Кубійович В.М. – 23.09.1900
Кудін В.О. – [19.02.1925]
Кулібін І.П. – 21.04.1735
Купрін О.І. – 7.09.1870
Курнаков М.С. – 6.12.1860
Кутузов М.І. – 16.09.1745

Кушнарєнко Н.М. –
21.10.1950
Кушнерик Ф.Д. – 7.09.1875

Лаврієнко Ю.А. – 3.05.1905
Лавровський М.О. – 3.12.1825
Лазоренко Б.П. – [11.12.1950]
Лазорський М.П. – 27.10.1890
Латишев В.В. – 10.08.1855
Латишев В.О. – 23.07.1850
Ле І.Л. – 22.03.1895
Левицький І.О. – 18.01.1850
Левін Курт – 9.09.1890
Леонтович П.І. – 9.03.1825
Лепелетьє Луї – 29.05.1760
Лепкий С.Т. – 31.12.1845
Липа І.Л. – 24.02.1865
Липа Ю.І. – 18.05.1900
Лозинський М.М. –
30.07.1880
Лозовецька В.Т. – [3.04.1950]
Лубенець Т.Г. – 21.02.1855
Луговий В.І. – [17.05.1950]
Луначарський А.В. –
6.12.1875
Льюїс Гаррі С. – 7.02.1885
Ляшенко О.І. – [16.03.1950]

Магеллан Фернан – бл. 1480
Мазаракі А.А. – [27.07.1950]
Максим Грек – 1470
Максимович Ігнатій – бл.
1725
Малієнко Ю.Б. – [22.11.1960]
Малінін О.Ф. – 10.02.1835
Манн Томас – 6.06.1875

Мартинова Р.Ю. –
 [18.02.1950]
 Маслов В.І. – 2.01.1885
 Маслов С.І. – 29.11.1880
 Матросов В.Л. – [7.10.1950]
 Мачуський В.В. – [12.06.1955]
 Мединський Є.М. –
 11.03.1885
 Межов В.І. – 29.05.1830
 Мейер Лотар Ю. – 19.08.1830
 Мелешко В.В. – [25.05.1950]
 Мельникова І.М. – [7.12.1945]
 Менчинська Н.О. – 15.01.1905
 Мережковський Д.С. –
 14.08.1865
 Мефодій – бл. 815
 Мечников І.І. – 15.05.1845
 Мікеланджело Буонарроті –
 6.03.1475
 Монтессорі Марія – 3.08.1870
 Мопассан Гі де – 5.08.1850
 Мордовець Д.Л. – 9.12.1830
 Моріак Франсуа – 11.10.1885
 Мороз О.Г. – 14.01.1940
 Моруа Андре – 26.07.1885
 Мочульський М.М. –
 13.09.1875
 Музиченко О.Ф. – 21.08.1875
 Мурашко О.О. – 7.09.1875
 Мусатов С.О. – [10.01.1940]

 Наріжний В.Т. – 1780
 Немировський Є.Л. –
 21.04.1925
 Нестайко В.З. – 30.01.1930
 Нестор (літописець) – бл. 1055
 Нечаєв О.П. – 5.11.1870

Нитченко Д.В. (Чуб) –
 21.02.1905
 Ніковський А.В. – 14.10.1885
 Носенко Е.Л. – [6.08.1935]

 Озаркевич І. – 1795
 Окуневська-Морачевська С. –
 12.05.1865
 Олійник Б.І. – 22.10.1935
 Олійник С.Д. – 18.07.1930
 Ольга (княгиня київська) –
 бл. 890
 Орбан-Лембрік Л.Е. –
 [17.06.1955]
 Орлай І.С. – 1770
 Осиповський Т.Ф. – 2.02.1765
 Островерхова Н.М. –
 [5.12.1930]
 Острогорський В.П. –
 16.02.1840
 Осьмачка Т.С. – 16.05.1895
 Охорович Ю. – 23.02.1850
 Охримович В.Ю. – 27.05.1870

 Павленко А.Ф. – [11.01.1940]
 Паламарчук В.Ф. –
 [28.11.1930]
 Палладін О.В. – 10.09.1885
 Партицький О.Й. – 1840
 Пастернак Б.Л. – 10.02.1890
 Патон Є.О. – 4.03.1870
 Паульсон Й.І. – 16.08.1825
 Пащенко О.В. – [1.07.1950]
 Перепьолкін Д.І. – 9.06.1900
 Петров М.І. – 12.04.1840
 Пирогов М.І. – 25.11.1810
 Писарєв Д.І. – 14.10.1840

Піддячий М.І. – [13.11.1960]
 Пірамович Гжегож –
 25.11.1735
 Пішак В.П. – [3.11.1940]
 Плевако М.А. – 9.12.1890
 Плещеев О.М. – 4.12.1825
 Плутарх – бл. 45
 Подолинський С.А. –
 31.07.1850
 Поздняков В.М. – [3.01.1950]
 Полетика Г.А. – 1725
 Постернак С.П. – 27.04.1885
 Потєбня О.О. – 22.09.1835
 Птолемей Клавдій – бл. 100
 Пулюй І.П. – 2.02.1845

 Раєвський В.Ф. – 8.04.1795
 Райков Б.Є. – 21.09.1880
 Райніс Ян – 11.09.1865
 Рау Н.О. – 5.06.1870
 Рентген Вільгельм –
 27.03.1845
 Реформатський С.М. –
 1.04.1860
 Рибніков М.О. – 29.10.1880
 Рибнікова М.О. – 20.02.1885
 Рибчинський Ю.Є. –
 22.05.1945
 Рилєєв К.Ф. – 29.09.1795
 Рильський М.Т. – 19.03.1895
 Рільке Райнер-Марія –
 4.12.1875
 Рішельє Жан дю Плєссі –
 5.09.1585
 Рождественський Ю.Т. –
 [17.04.1940]
 Ротаєнко П.А. – [29.12.1940]

Руберовський М.О. –
 25.07.1845
 Руденко Л.Д. – [19.02.1945]
 Руденко М.Д. – 19.12.1920
 Рудченко І.Я. – 2.09.1845
 Руже де Ліль – 10.05.1760
 Русин Павло – бл. 1470
 Ряппо Я.П. – 11.04.1880

 Савицький О.М. – 1845
 Саврасов О.К. – 24.05.1830
 Сагайдачний П.К. – бл. 1570
 Сазоненко Г.С. – 17.03.1945
 Самчук У.О. – 20.02.1905
 Сарма-Соколовський М.О. –
 19.05.1910
 Свідзинський В.Ю. –
 9.10.1885
 Семенов Д.Д. – 3.01.1835
 Сендульський А. – 17.10.1830
 Сен-Сімон Клод А. –
 17.10.1760
 Сент-Екзюпері Антуан де –
 29.06.1900
 Сенченко М.І. – 1.05.1945
 Сергєєв-Цєнський С.М. –
 30.09.1875
 Сетон-Томпсон Ернест –
 14.08.1860
 Сидоренко М.М. – 23.03.1950
 Самиренко Л.П. – 18.02.1855
 Симоненко В.А. – 8.01.1935
 Симонов К.М. – 28.11.1915
 Синиця І.О. – 6.08.1910
 Синьов В.М. – [14.03.1940]
 Сиротенко А.Й. – 1.05.1935
 Сімович В.І. – 9.03.1880

Скопенко В.В. – [18.12.1935]
Скрипнюк О.В. – [17.04.1960]
Скульський Р.П. – 22.11.1935
Слуцький Є.Є. – 19.04.1880
Смолич Ю.К. – 7.07.1900
Соботович Є.Ф. – 30.03.1935
Соловейчик С.Л. – 1.10.1930
Соловійов С.М. – 17.05.1820
Сопіков В.С. – 1765
Сосідко В.В. – [1.01.1950]
Спенсер Герберт – 27.04.1820
Сперанський О.В. –
25.07.1865
Старицький М.П. – 14.12.1840
Степко М.Ф. – [24.01.1945]
Стецько Ярослава –
14.05.1920
Стівенсон Роберт – 13.11.1850
Струминський В.Я. –
1.01.1880
Ступарик Б.М. – 7.03.1940
Сухомлинський В.О. –
28.09.1918

Тарасун В.В. – [1.08.1945]
Тарнавська Мата – 15.11.1930
Тарновський В.В. –
26.06.1810
Тарусова Л.І. – [10.02.1950]
Твардовський О.Т. –
21.06.1910
Твен Марк – 30.11.1835
Тейлор Брук – 18.08.1685
Тельнюк С.В. – 26.04.1935
Терлецький О.С. – 5.02.1850
Титаренко Т.М. – [29.12.1950]
Толстой І.І. – 26.08.1880

Тома Аквінський – 1225
Томашевський Тадеуш –
12.07.1910
Томашівський С.Ф. –
9.01.1875
Торопов К.О. – 12.05.1860
Троїцький М.М. – 1.08.1835
Троповський Л.Н. –
25.02.1885
Туган-Барановський М.І. –
8.01.1865
Тулуб З.П. – 28.11.1890
Тхоржевський Д.О. –
18.06.1930
Тютюнник Григорій М. –
23.04.1920

Фабріціус В.І. – 15.07.1845
Фалес Мілетський – 640 р. до
н.е.
Федоренко П.К. – 30.10.1880
Федорів Р.М. – 1.12.1930
Федоров Іван – бл. 1510
Фет А.А. – 5.12.1820
Філатова Л.М. – [8.01.1950]
Філіпчук Г.Г. – [19.12.1950]
Флорі Пол Д. – 19.06.1910
Фльоров В.О. – 22.02.1860
Франко З.Т. – 31.10.1925
Фролов П.Д. – [23.03.1960]

Хвойка В.В. – 1850
Хлебников В.В. – 9.11.1885
Хмара Т.М. – [23.04.1940]
Хмельницький Б.М. – бл. 1595
Хромова О.Л. – [17.11.1945]

Чабанівський М.І. –
18.09.1910
Чайковський П.І. – 7.05.1840
Чапек Карел – 9.01.1890
Чарнолуський В.І. –
24.09.1865
Чепіга-Зеленкевич Я.Ф. –
12.05.1875
Чернишова Є.Р. – [18.08.1960]
Чехов А.П. – 29.01.1860
Чехов М.В. – 27.06.1865
Чурай Маруся – 1625

Шамо І.Н. – 21.02.1925
Шафарик Йозеф – 13.05.1795
Шведов Ф.Н. – 26.02.1840
Шевченко Г.П. – [28.07.1940]
Шевченко Т.Г. – 9.03.1814
Шейковський К.В. – 1835
Шепотько В.П. – [3.09.1935]
Шептицький Андрей –
29.07.1865

Шолохов М.О. – 24.05.1905
Шопен Фридерик 1.03.1810
Шталь Георг Е. – 21.10.1660
Штомпель Г.О. – [25.08.1950]
Штраус Йоганн – 25.10.1825
Шуман Роберт – 8.06.1810
Шумський О.Я. – 2.12.1890

Щепкін П.В. – 29.06.1865
Щербина В.І. – 28.05.1850

Юнг Карл Г. – 26.07.1875

Яворницький Д.І. – 6.11.1855
Яворський М.І. – 15.11.1885
Язиков Д.Д. – 3.05.1850
Ян В.Г. – 4.01.1875
Ярошенко О.Г. – [22.09.1950]
Ястребов В.М. – 18.07.1855

Список використаної літератури

1. Академія педагогічних наук України, 1992–2008 : інформ. довід. / [відп. за вип. Мадзігон В. М. та ін.]. – К. : Пед. думка, 2008. – 284 с.
2. Алексюк, А. М. Педагогіка вищої освіти України : історія, теорія : підруч. для студ., аспірантів та мол. виклад. вузів / А. М. Алексюк ; Міжнар. фонд „Відродження”. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
3. Антология педагогической мысли Украинской ССР / АПН СССР ; редкол.: М. В. Фоменко, Ю. Ю. Кондуфор, Н. Д. Ярмаченко. – М. : Педагогика, 1988. – 640 с.
4. Березівська, Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. : монографія / Л. Д. Березівська ; наук. ред. О. В. Сухомлинська ; Ін-т педагогіки АПН України. – К. : Богданова А. М., 2008. – 405 с.
5. Большая советская энциклопедия : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Совет. энцикл., 1970–1978. – Т. 1–30.
6. Бородин, О. І. Біографічний словник діячів у галузі математики / О. І. Бородіна ; А. С. Бугай ; відп. ред. Й. І. Гіхман. – К. : Рад. шк., 1973. – 551 с.
7. Великие люди – библиотекари: от А до Я / сост. Е. И. Полтавская ; под ред. Ю. Н. Столярова. – К. : Шк. б-ка, 2005. – 160 с.
8. Видатні педагоги України та світу [Електронний ресурс] : ресурс містить біографії, бібліографію публікацій, повнотекстові бази статей видатних педагогів, відомості про товариства, асоціації та заклади, які носять ім'я педагогів, фотогалереї тощо / автор ідеї та наук. ред. П. І. Рогова. – Електрон. дані. – К., [2008–]. – Режим доступу: http://www.library.edu-ua.net/scientific_information_work/suhomlynskiy. – Заголовок з екрана. – Зміст: Сухомлинський В. О. ; Астряб О. М. ;

- Вашенко Г. Г. ; Дурдуківський В. Ф. ; Каразін В. Н. ; Корчак Я. ; Макаренко А. С. ; Онищук В. О. ; Ушинський К. Д. ; Ярмаченко М. Д. ; Соколянський І. П.
9. Видатні психологи : біогр. довід. / [упоряд. Т. Шаповал]. – К. : Шкіл. світ, 2005 (вид. Л. Галіцина). – 119 с. – (Бібліотека „Шкільного світу”).
  10. Гончаренко, С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
  11. Гуменюк, М. П. Українські бібліографи XIX– початку XX століття : нариси про життя та діяльність / М. П. Гуменюк. – Х., 1969. – 182 с.
  12. Даниленко, В. М. Освіта України в роки національно-демократичної революції, (1917–1920) : з хроніки подій / В. М. Даниленко, О. М. Завальнюк, Ю. В. Телячий. – Кам’янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2005. – 263 с.
  13. Енциклопедія історії України / НАН України, Ін-т історії України. – К. : Наук. думка, 2003–2008. – Т. 1–5.
  14. Загальна середня освіта : зб. нормат.-правових документів : у 2 ч. / упоряд.: Д. І. Дейкун, А. М. Свириденко, В. В. Ногін; за ред. В. П. Романенка. – К. : ЗАТ „Нічлава”, 2003. – Ч. 1–2.
  15. Знаменні дати : календар – 2005 / [Нац. парлам. б-ка України]. – К. : Україна, 2005. – 238 с.
  16. Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: П. І. Рогова (голова), К. Т. Селівестрова (заст. голови) [та ін.]. – К. : Вирій, 2006. – 403 с.
  17. Качкан, В. А. Українське народознавство в іменах : у 2 ч. : навч. посіб. / В. А. Качкан ; за ред. А. З. Москаленка. – К. : Либідь, 1994. – Ч. 1–2.
  18. Києво-Могилянська академія в іменах (XVII–XVIII ст.) : енцикл. вид. / за ред. В. С. Брюховецького. – К. : КМ Академія, 2001. – 736 с.

19. Королевич, Н. Ф. Українські бібліографи ХХ століття : навч. посіб. для ін-тів культури України / Н. Ф. Королевич. – К. : Книжк. палата України, 1998. – 327 с.
20. Лауреати Нобелівської премії, 1901 – 2001: енциклопед. довід. / уклад.: С. О. Довгий, В. М. Литвин, В. Б. Солоіденко. – К. : Київ. видавн. центр, 2001. – 763 с.
21. Международные дни и недели, отмечаемые ООН и другими организациями // Відкритий урок. – 2003. – № 3/4. – С. 72.
22. Народжені Україною : меморіал. альманах : у 2 т. / голова організац. ком. Л. Кравчук ; голова редакц. ради І. Курас ; редакц. рада: В. Кремень та ін. ; голов. ред. Онопрієнко О. – К. : Євроімідж, 2002. – Т. 1–2.
23. Освіта України за роки незалежності: стан, факти, події / за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : Вища шк., 2001. – 159 с.
24. Основні документи про школу : [збірник-довідник] / упоряд. Березняк Є. О. – К. : Рад. школа, 1973. – 360 с.
25. Педагогическая энциклопедия : в 4 т. / гл. ред. И. А. Каиров, Ф. Н. Петров – М. : Совет. энцикл., 1965–1968. – Т. 1–4.
26. Педагогический энциклопедический словарь / редкол.: Б. М. Бим-Бад (гл. ред.) и др. – М. : БРЭ, 2003. – 528 с. : ил.
27. Педагогічний словник / АПН України, Ін-т педагогіки; за ред. М. Ярмаченка. – К. : Пед. думка, 2001. – 516 с.
28. Рогова, П. І. Педагогічні бібліотеки України (II пол. ХІХ ст. – 20-ті роки ХХ ст.) : дис. канд. іст. наук : 07.00.08 : захист 18.11.2004 : затв. 15.12.2004 / Павла Іванівна Рогова. – К., 2004. – 265 с. – Бібліогр.: с. 181–222.
29. Российская педагогическая энциклопедия : в 2 т. / редкол.: В. В. Давыдов (гл. ред.) и др. – М. : БРЭ, 1993–1999. – Т. 1–2.
30. В. А. Сухомлинский : биобиблиография / сост.: А. И. Сухомлинская, О. В. Сухомлинская. – К. : Рад. шк., 1987. – 255 с.

31. Тубельская, Г. Н. Зарубежные детские писатели: сто имен : биобиблиогр. справочник. Ч. 1. А–М. – М. : Шк. б-ка, 2005. – 271 с.
32. Українська література у портретах і довідках: давня література – література XIX ст. : довідник / [Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т українознавства, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України]. – К. : Либідь, 2000. – 358 с.
33. Українська літературна енциклопедія / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка ; відп. ред. І. О. Дзеверін. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1988–1995. – Т. 1–3.
34. Українська мова : енциклопедія : А–Я / редкол.: Русанівський В. М., Тарасенко О.О., Зяблюк М. П. [та ін.]. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.
35. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – Кн. 1–2.
36. Українське слово : хрестоматія укр. л-ри та літ. критики : в 4 кн. / упоряд. В. Яременко. – К. : Аконіт, 2001. – Кн. 1–4.
37. Український народний календар, 2010 : [відривний] / ред.-упоряд. В. Павловська. – К. : Преса України, 2009.
38. Український педагогічний календар : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ін-т ; за заг. ред. В. П. Коцура. – К., 2002. – 254 с.
39. Український Радянський Енциклопедичний Словник : у 3 т. / редкол: Ф. С. Бабичев, А. Ф. Денисов, А. В. Кудрицький (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1986–1987. – Т. 1–3.
40. Українські бібліографи : біогр. відомості. Проф. діяльн. Бібліографія. Вип. 1 / М-во культури і туризму України, Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України» ; [авт.-уклад.: Р. С. Жданова та ін.; наук. ред.: В. О. Кононенко,

Н. Я. Зайченко]. – К.: ДЗ «Нац. парлам. б-ка України», 2008.– 231 с.

41. Усі зарубіжні письменники : [довід. для 5–11 кл.] / упоряд.: О. Д. Міхільов [та ін.]. – Х., 2005. – 383 с.
42. Філософський енциклопедичний словник / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
43. Храмов, Ю. А. История физики : [монография] / Ю. А. Храмов ; НАН Украины, Ин-т гуманитар. исслед. [и др.]. – К. : Феникс, 2006. – 1175 с. – Из содерж.: [Биографический словарь. – С. 346–971].
44. Шуліка, В. М. Видатні хіміки : матеріали до уроків, 8–9 кл. / В. М. Шуліка. – Х. : Основа, 2004. – 128 с. – (Бібліотека журналу „Хімія” ; вип. 4).
45. Шухова, Е. Учені-біологи України / Е. Шухова, В. Гончаренко // Біологія і хімія в шк. – 1998. – № 1. – С. 36–43.

